اورتودوقسيا

احلاقى و دينى رساله

مدير مسؤل : ملەتيوس لوقاكيس   محل اداره : فنار روم پطريقخانه

Ἔτος Α΄   28 Φεβρουαρίου 1927   Τεῦχος 11

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ
Καθηγητὴς Ἱ. Θεολογ. Σχολῆς Χάλκης

ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΠΕΡΙΚΟΠΗΣ ΤΗΣ Β΄ ΚΥΡΙΑΚΗΣ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ

Ἡ Εὐαγγελικὴ αὕτη περικοπὴ εἶναι εἰλημμένη ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἱεροῦ Εὐαγγελίου τοῦ κατὰ Μάρκον (2, 1—12), ὑπόθεσιν δὲ ἔχει τὴν ἀφήγησιν ἑνὸς τῶν μάλιστα εὐεργετικῶν καὶ ἅμα θαυμασίων ἔργων τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ, τὴν ἀφήγησιν τῆς ψυχικῆς καθάρσεως καὶ τῆς σωματικῆς θεραπείας, τὴν ὁποίαν εὗρεν ἐν Καπερναοὺμ παραλυτικός τις ἐκ τῶν βαρέως προσβεβλημένων, εὗρε τὴν διπλῆν θεραπείαν, διότι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἐπὶ κραβάττου κομίσαντες αὐτὸν πρὸς τὸν Κύριον εἶχον πίστιν ζωηρὰν καὶ ἀπεριόριστον εἰς τὴν θείαν δύναμιν τοῦ πρὸ μικροῦ ἀναφανέντος ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις προφήτου καὶ διδασκάλου τοῦ Ἰσραήλ, ἀπέδειξαν δὲ τὴν πίστιν αὐτῶν καὶ ἔργῳ προβάντες καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀποστέγασιν τοῦ οἴκου, ἔνθα εὑρίσκετο ὁ Κύριος διδάσκων ἐν μέσῳ

πλήθους πυκνοῦ καὶ καταβιβάσαντες τὸν πάσχοντα μετὰ τοῦ κραβάττου αὐτοῦ ἔμπροσθεν τοῦ ἐκτάκτου καὶ νέου ἰατροῦ.

Ἡ πίστις, καὶ ὡς πεποίθησις ἀκράδαντος καὶ ὡς αἴσθημα ψυχικόν, ὡς ὁρμὴ καὶ διάθεσις τῆς καρδίας, εἶναι δύναμις ἠθική, ὡς τοιαύτη δὲ δὲν εἶναί τι ἀδρανὲς ἀλλ᾽ ἐνεργεῖ καὶ παράγει ἀνάλογα καὶ μεγάλα ἀποτελέσματα, ἠθικά τε καὶ σωματικά. Ἐχρησίμευσε καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὄχι μὲν ὡς ἡ ἀμέσως ἐνεργοῦσα θεραπευτικὴ δύναμις τῶν νοσημάτων πάντως ὅμως ὡς εἷς τῶν κυριωτάτων ὅρων καὶ παραγόντων, πρὸς τῇ ψυχικῇ καὶ τῆς σωματικῆς θεραπείας καὶ ἰάσεως. Ἀλλὰ συμβαίνει καὶ τὸ ἐναντίον. Τὰ ἠθικὰ δηλ. δὲν ἔχουσι μόνον δύναμιν πρὸς ἄμεσον ἢ ἔμμεσον θεραπείαν σωματικῶν νοσημάτων, ἀλλ᾽ ἐνεργοῦσι τὰ αὐτὰ καὶ ὡς νοσογόνα, καὶ ὡς παραγωγὰ αὐτῶν, καὶ εἰς πλεῖστα ὅσα ἀρρωστήματα τοῦ σώματος ὡς αἰτία πρωτοπαθοῦσα ὑπόκειται ψυχικὴ μᾶλλον ἢ σωματικὴ ἀσθένεια, εἴτε ὅτι αὐτοὶ οἱ πάσχοντες οὕτως ἢ ἄλλως ἥμαρτον καὶ ἁμαρτάνουσιν, εἴτε ὅτι πάσχουσι δι᾽ ἁμαρτήματα ἄλλων, ὑφιστάμενοι τὰς συνεπείας τῶν ἀλλοτρίων παραπτωμάτων, ξένων τε καὶ οἰκείων. Εἶναι τοῦτο δίδαγμα τῶν Θείων Γραφῶν καὶ δόγμα τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐκ τῶν θεμελιωδῶν, ὅτι πρῶτον τὸ ἠθικὸν κακόν, καὶ ἔπειτα τὸ φυσικόν, ὅτι πρῶτον ἡ παρακοὴ καὶ πτῶσις ἠθική, καὶ ἔπειτα ὁ ἐσμὸς καὶ κατακλυσμὸς τῶν φυσικῶν κακῶν ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ ὅτι ἡ τούτων ἀπαλλαγὴ ὅρον ἀπαραίτητον ἔχει τὴν ἠθικὴν ὑγείαν, τὴν πνευματικὴν ἀνόρθωσιν.

Τὴν τοιαύτην συνάφειαν μεταξὺ τῶν ἠθικῶν καὶ τῶν φυσικῶν, τῶν ψυχικῶν καὶ τῶν σωματικῶν, ὑπέδειξε μὲν καὶ ἄλλοτε ὁ Κύριος, ἀπολύων τοὺς ὑπ᾽ αὐτοῦ σωματικῶς θεραπευομένους διὰ τῶν γνωστῶν τούτων «ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ τί σοι χεῖρον γένηται», ὑποδηλοῖ δὲ καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ θεραπείᾳ τοῦ παραλυτικοῦ τῆς Καπερναούμ, πρὸ τῆς σωματικῆς θεραπείας διδοὺς αὐτῷ ἄφεσιν τῶν ἡμαρτημένων ἐπὶ τῇ πίστει αὐτοῦ. «Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πί-

στιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ· τέκνον ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου».

Ἐσκανδάλισε τοῦτο τινὰς τῶν ἐκεῖ παρευρεθέντων ἐκ τῶν σοφῶν τοῦ λαοῦ, ἐκ τῶν λεγομένων Φαρισσαίων καὶ Γραμματέων, ἐσκανδάλισε δὲ ὄχι διὰ τὴν ὑποδεικνυομένην συνάφειαν μεταξὺ τῶν ἠθικῶν καὶ τῶν φυσικῶν, τῶν ψυχικῶν καὶ τῶν σωματικῶν, ἀλλὰ διότι ἐθεώρησαν βλάσφημον ὅ,τι ἤκουσαν, ἄνθρωπος ὢν αὐτὸς νὰ ἀντιποιῆται τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀφιέναι ἁμαρτίας, ἐν ᾧ τοιαύτη ἐξουσία μόνῳ τῷ Θεῷ ἰδιάζει. «Ἦσαν δέ τινες τῶν Γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν· τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας εἰμὴ εἷς ὁ Θεός;» Δὲν διαφεύγουσι τὸν Κύριον τὰ διανοήματα αὐτῶν, καὶ πρὸς τὰς τοιαύτας σκέψεις αὐτῶν καὶ αἰτιάσεις ἀπαντῶν λέγει, ὅτι ***ὡς υἱὸς ἀνθρώπου,*** ὡς ὁ ἔκπαλαι ἐπηγγελμένος καὶ προσδοκώμενος Μεσσίας, ἐλθὼν ἐπὶ τούτῳ, ὅπως σώσῃ τοὺς ὁπωσδήποτε πάσχοντας, ἔχει παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ πέμψαντος τὴν ἐξουσίαν ὅπως καὶ λόγῳ μόνῳ θεραπεύσῃ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀνθρώπων, τὰ ἠθικὰ οὐχ ἧττον ἢ τὰ σωματικά, καὶ ὅτι ὁ κεκτημένος τὴν δύναμιν τοῦ ἀπαλλάξαι τοὺς σωματικῶς πάσχοντας ἀπὸ τῶν σωματικῶν παθημάτων, ἔχει ὁ αὐτὸς καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀπαλλάξαι τοὺς ἠθικῶς πάσχοντας ἀπὸ τῶν ἠθικῶν αὐτῶν παθημάτων· «τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν, ἔγειρε καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας—λέγει τῷ παραλυτικῷ, σοὶ λέγω, ἔγειρε καὶ ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου». Δὲν σημειοῦσιν οἱ ἱεροὶ εὐαγγελισταὶ ἂν οἱ λόγοι οὗτοι καὶ ἡ ἐπελθοῦσα ἄμεσος θεραπεία τοῦ πάσχοντος ἤρκεσαν πρὸς ἐπιστόμισιν καὶ καταισχύνην τῶν ἀντικειμένων αὐτῷ· σημειοῦσι μόνον ποίαν ἔσχεν ἐπίδρασιν τὸ γεγονὸς ἐπὶ τοῦ ἀπλάστου λαοῦ, καὶ πῶς ἐδόξαζον πάντες τὸν Θεὸν τὸν ἀξιώσαντα αὐ-

τοὺς νὰ ἴδωσι τοιαῦτα θαυμάσια ἔργα· «καὶ ἠγέρθη εὐθέως. καὶ ἄρας τὸν κράβαττον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν Θεὸν λέγοντας ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν» (Ματθ. 9, 1-8. Λουκ. 5, 17-26).

Δὲν ἔχομεν βεβαίως σήμερον τοὺς τότε σοφοὺς τῶν Ἰουδαίων, τοὺς Γραμματεῖς αὐτῶν καὶ Φαρισαίους, τοὺς ἀναφαινομένους ὡς προμάχους τῶν τοῦ Θεοῦ δικαιωμάτων καὶ βαρέως φέροντας, ὅτι ὁ Κύριος, ὡς ***υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου,*** ὡς ὁ προσδοκώμενος Μεσσίας, ἀντεποιεῖτο καὶ αὐτῆς τῆς τῷ Θεῷ ἰδιαζούσης ἐξουσίας τοῦ ἀφιέναι ἁμαρτίας. Ἔχομεν ὅμως ἄλλους σοφούς, ἐκείνους τοὺς λογίους καὶ ἐπιστήμονας, οἵτινες ἀναφαίνονται καὶ αὐτοὶ πρόμαχοι, πλὴν ὄχι τῶν δικαιωμάτων τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τῶν δικαιωμάτων τῆς ὕλης, τῶν δικαιωμάτων τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος, καὶ μόνον τοῖς αἰσθητοῖς τούτοις ἀναγνωρίζοντες λόγον ὑπάρξεως καὶ δύναμιν ἐνεργείας καὶ ἐπικρατείας, σκανδαλίζονται ὅταν ἀκούωσι νὰ γίνηται λόγος περὶ τῶν ἠθικῶν παραγόντων τοῦ βίου καὶ τῆς ὑπάρξεως, περὶ τῶν πρωτείων καὶ τῆς ὑπεροχῆς τῶν ἠθικῶν παραγόντων ὑπὲρ τὰ ἁπλῶς φυσικὰ καὶ ὑλικά, βαρέως δὲ φέρουσι καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀγανακτοῦσιν ὅταν προτρέπωνται νὰ τιμῶσι τὰ ἠθικὰ ὑπὲρ τὰ ὑλικὰ καὶ νὰ ρυθμίζωσι τὸν ἴδιον βίον καὶ τὰς ἰδίας ἐνεργείας κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῶν ἠθικῶν ἰδεῶν καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀληθοῦς. Τὰ θαυμάσια τῆς φύσεως, τὰ θαυμάσια τῆς ἱστορίας εἶναι ἆρά γε ἧττον πειστικὰ τοῦ θαύματος τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ τῆς Καπερναούμ, εἶναι ἆρά γε ἧττον ἰσχυρὰ πρὸς ἐπιστόμισιν τῶν νῦν σοφῶν καὶ πρὸς ἀνομολόγησιν καὶ δοξολογίαν τοῦ σοφοῦ τῶν πάντων ποιητοῦ καὶ κυβερνήτου Θεοῦ;

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΖΙΚΟΥ
† ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ

ΤΟ ΠΑΣΧΑ

Α΄.

ΑΙ ΕΠ' ΑΥΤΟΥ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑι ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Τὸ ζήτημα τοῦ Πάσχα ἤχθη τὸ πρῶτον ἐπισήμως ἐνώπιον τῆς ὅλης Ἐκκλησίας ἐν τῇ πρώτῃ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ τῆς Νικαίας.

Ληξάσης τῆς δογματικῆς συζητήσεως περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀρείου καὶ ἐπικυρωθέντος διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῶν Πατέρων τοῦ συνταχθέντος Συμβόλου τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως [1]), ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐπελήφθη τῆς διακανονίσεως ἑτέρου φλέγοντος ζητήματος, τοῦ τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα. «Παυσαμένης τε τῆς περὶ τὰ δόγματα ζητήσεως—γράφει ὁ Σωζομενὸς [2])—ἔδοξε τῇ Συνόδῳ καὶ τὴν Πασχαλίαν ἑορτὴν ἅπαντας κατὰ τὸν αὐτὸν συντελεῖν καιρόν». «Προϋπῆρχε—προσθέτει ὁ Εὐσέβιος [3]) — καὶ ἄλλη τις τούτων προτέρα νόσος ἀργαλεωτάτη, ἐκ μακροῦ διενοχλοῦσα, ἡ τῆς Σωτηρίου ἑορτῆς διαφωνία .... οὐδεὶς οἷός τε ἦν ἀνθρώπων θεραπείαν εὕρασθαι τοῦ κακοῦ, ἰσοστασίου τῆς ἔριδος τοῖς διεστῶσιν ὑπαρχούσης». Προὔκειτο περὶ τῶν ***Τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν***.

Ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις ***Φάσεχ*** [4]) σημαίνει διάβασιν, τουτέστι τὴν διάβασιν τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἐξολοθρεύσαντος τὰ πρωτότοκα τέκνα τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ἐπανηγυρίζετο ἡ ἡμέρα αὕτη παρὰ τῶν Ἑβραίων ἐπὶ τῇ ἀπολυτρώσει αὐτῶν ἀπὸ τῆς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἠρύοντο ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τοὺς τύπους καὶ τὰς εἰκόνας τῆς Καινῆς, καθωρίσθη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἑορτὴ πανηγυρίζουσα τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ψυχῶν ἐκ τῆς τυραννίδος τοῦ Διαβόλου, ἥντινα ὁ Κύριος διὰ τοῦ οἰκείου πάθους ἡμῖν ἐχαρίσατο· καὶ

---

1) Τὸ Σύμβολον ὑπέγραψαν καὶ οἱ προσκείμενοι τῷ Ἀρείῳ Ἐπίσκοποι, πλὴν δύο τῶν Πτολεμαΐδος Σεκούνδου καὶ Μαρμαρικῆς Θεωνᾶ, οἵτινες καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐγένοντο ὑπερόριοι.

2) Ἐκκλησ. Ἱστορία Α΄ κ.

3) Βιβλ. Β΄ γ΄.

4) Ἔξοδος ΙΒ΄.

ἐν τῷ Πασχαλίῳ Ἑβραϊκῷ ἀμνῷ καθωράθη ὁ τύπος τοῦ ἀμνοῦ τῆς Καινῆς Διαθήκης τοῦ θυσιασθέντος ὡς ἐκεῖνος. «Καὶ γὰρ τὸ Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστὸς» διδάσκει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος [5])

Ἅπαντες δὲ οἱ χριστιανοὶ συνεφώνουν περὶ τῆς Ἀποστολικῆς προελεύσεως τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα.

Ἐνῷ ὅμως ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις Αἰγύπτου, Ἑλλάδος καὶ τῆς Δύσεως ἐτελεῖτο τὸ Πάσχα τὴν Κυριακὴν μετὰ τὴν δεκάτην τετάρτην τοῦ μηνὸς Νισάν, [6]) ὅτε ἐτέλουν τοῦτο καὶ οἱ Ἰουδαῖοι—κατ' ἄγραφον Ἀποστολικὴν παράδοσιν, ὡς βεβαιοῖ ὁ Εὐσέβιος, ἀλλὰ «οὐδεὶς τούτων ἐγγράφως ἔχει παρασχεῖν τὴν περὶ τούτου ἀπόδειξιν» καθὰ προσθέτει ὁ Σωκράτης [7]), αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Μ. Ἀσίας, τὰς ὁποίας ἠκολούθουν καὶ αἱ τῆς Συρίας, Μεσοποταμίας καί τινες τοῦ Πόντου καὶ τῆς Κιλικίας, ἑπόμεναι τῇ παραδόσει τῶν Ἀποστόλων Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ καὶ Φιλίππου, ἐτέλουν τὸ Πάσχα τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς Νισὰν ἐν οἱαδήποτε ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος κἂν συνέπιπτεν αὕτη· ἐνῷ πάντες οἱ λοιποὶ ἐτέλουν ἐξ Ἀποστολικῆς παραδόσεως κατὰ τὸν Εὐσέβιον [8]) τὸ μὲν Ἀναστάσιμον Πάσχα τὴν Κυριακὴν μετὰ τὴν 14ην Νισάν, τῇ δὲ προηγουμένῃ Παρασκευῇ τὴν ἀνάμνησιν τῶν Παθῶν τοῦ Σωτῆρος (Πάσχα Σταυρώσιμον).

Πᾶσαι αἱ ἀπόπειραι πρὸς ἄρσιν τῆς διαφωνίας ταύτης ἀπέβησαν μάταιαι. Ὁ Λουγδούνου Εἰρηναῖος, γράφων πρὸς τὸν Ρώμης Βίκτωρα —ἥντινα ἐπιστολὴν περιέσωσεν ἡμῖν ὁ Εὐσέβιος ἐν Ἐκκλ. Ἱστ. Ε' — ἐξ ὀνόματος τῆς Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων Γαλλίας μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι συζήτησις ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου προφορικὴ ἔλαβε χώραν μεταξὺ τῶν Ἐπισκόπων Ρώμης Ἀνικήτου καὶ Σμύρνης Πολυκάρπου χωρὶς νὰ τελεσφορήσῃ. Ἡ ἀπόπειρα τοῦ Ρώμης Βίκτωρος (196) «ἄμετρα θερμαθέντος» κατὰ τὸν Σωκράτην, ὅπως ἐπιβληθῇ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὀχυρούμενος ἐπὶ Συνοδικῶν ἀποφάσεων, προὐκάλεσε δριμεῖαν ἀπάντησιν τοῦ Ἐφέσου Πολυκράτους, μὴ ἀναγνωρίζοντος δικαίωμα ἐπεμβάσεως εἰς τὸν Βίκτωρα, ἐνῷ ἕτεροι Ἐπίσκοποι ἐν οἷς καὶ ὁ Εἰρηναῖος, ἤλεγξαν τὸν Βίκτωρα διὰ τὴν συμπεριφοράν του «μεμψάμενος τὴν ἐκείνου θερμότητα» (Εὐσέβ. Σωκρ.).

Περὶ τὰ 170 μ. Χ. ἔγραψε δύο βιβλία περὶ τοῦ Πάσχα ὁ Σάρδεων

---

5) Α'. Κορινθίους Ε'.

6) Ἐκκλ. Ἱστ. Α'.

7) Θεωρουμένης τῆς 14 Νισὰν ὡς τοῦ κατωτάτου ὁρίου τοῦ σταυρωσίμου Πάσχα

8) Ἐκκλησ· Ἱστ. Ε'.

Μελίτων καὶ ἕτερον ὁ Ἱεραπόλεως Ἀπολλινάριος. [9]) Καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κλήμης ἔγραψε περὶ τοῦ Πάσχα ἀνασκευάζων τὰς Μικρασιατικὰς ἀπόψεις τοῦ Μελίτωνος. [10]) Καὶ ὁ ἱερὸς Ἱππόλυτος ἔγραψε περὶ τοῦ Πάσχα, [11]) καθὼς καὶ ὁ Εὐσέβιος. [12]) Ἐπίσης ἐπειράθη νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου συγκληθεῖσα τῷ 314 ἐν Ἀρηλάτοις τῆς Γαλλίας (Arles) Σύνοδος, ἀλλ' οὐδὲν ἤνυσεν αὕτη καθὼς καὶ αἱ προηγούμεναι Σύνοδοι τῆς Παλαιστίνης ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν: Ἱεροσολύμων Ναρκίσσου καὶ Θεοφίλου Καισαρείας, Ρώμης ἐπὶ Βίκτωρος, Γαλλιῶν ἐπὶ Εἰρηναίου, Πόντου ἐπὶ Ἀμάστριδος Πάλμα, Βοροηνῆς ἐν Μεσοποταμίᾳ, Ἐφέσου ἐπὶ Πολυκράτους, Κορίνθου ἐπὶ Βακχύλου [13]) Οἱ Χρι-

---

[9]) Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστ. Δ΄. Χρονικὸν Πάσχα.

[10]) Αὐτόθι.

[11]) Πρὸς ἁπάσας αἱρέσεις. Φιλοσοφούμενα.

[12]) Ἐκκλ. Ἱστ. Ε΄.

[13]) Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι κατὰ τοὺς δέκα πρώτους αἰῶνας τῆς Ἐκκλησίας, οἱ κορυφαῖοι Ἱεράρχαι Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως οὐδέποτε ἐλάλουν ἢ ἔγραφον **οἰκείᾳ ἐξουσίᾳ**, ἀλλὰ πάντοτε συνεκάλουν τὰς ἰδίας Συνόδους καὶ τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν ὡς Πρόεδροι ἐξήγγελλον. Ἦτο ὁ γενικὸς Κανών. Οὐδὲν ἀπεφασίζετο ἄνευ Συνοδικῆς ἐτυμηγορίας. «Ἄλλως γὰρ οὐ δυνατὸν τὰ μεγάλα τῶν σκεμμάτων ἢ διὰ Συνόδου κατορθώσασθαι» γράφει ὁ Εὐσέβιος (Βίος Κωνσταντίν. Α΄ 44) τονίζων ὅτι μὴ συγκρότησις Συνόδων θὰ συνεπήγετο ἐξάρθρωσιν τῆς Ἐκκλησίας. Συνῳδὰ τούτῳ τῷ Κανόνι οἱ Ἐπίσκοποι Ρώμης π. χ. Κελεστῖνος, Λέων, Ἀγάθων, Ἀδριανός, γράφοντες τὰς δογματικὰς αὐτῶν ἐπιστολὰς πρὸς τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους Ἐφέσου, Χαλκηδόνος, Κων/πόλεως καὶ Νικαίας, δὲν τὰς ἔγραφον προσωπικῶς, ἀλλ' ἐκοινοποίουν τὰς ἀποφάσεις τῶν οἰκείων Συνόδων ἐπὶ τῶν ὑπὸ συζήτησιν δογμάτων· τούτου ἕνεκεν ἀπεδίδετο τοσαύτη σημασία εἰς αὐτάς, καθόσον ἐξεπροσώπουν αὗται τὴν δογματικὴν ἄποψιν τοῦ ἡμίσεος τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ τῆς Δύσεως· προστιθεμένης δὲ εἰς ταύτην καὶ τῆς δογματικῆς ἀπόψεως τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἀπετελεῖτο ἡ δογματικὴ διδασκαλία τῆς ὅλης Ἐκκλησίας. Ἀνεφέροντο δὲ τὰ ὀνόματα τῶν Ἐπισκόπων Ρώμης ὡς προέδρων τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Δύσεως. Καὶ οἱ τῆς Ἀνατολῆς δὲ κορυφαῖοι Ἱεράρχαι τῷ προέδρῳ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Δύσεως ἀπηυθύνοντο, ἐφόσον δὲν κατωνόμαζον τοὺς κορυφαίους τῆς Δύσεως συλλογικῶς· π. χ. οἱ Πατέρες τῆς ἐν Κων/πόλει Συνόδου τοῦ 382 γράφουσι «Δαμάσῳ, Ἀμβροσίῳ, Βρίττωνι, Οὐαλεριανῷ, Ἀχολίῳ ..... καὶ τοῖς λοιποῖς ἁγίοις Ἐπισκόποις τοῖς συνεληλυθόσιν ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει Ρώμης». Καὶ ὁ Χρυσόστομος καταδικασθεὶς παρανόμως ἐν τῇ παρὰ τὴν Δρῦν ψευδοσυνόδῳ, τὴν διαμαρτυρίαν αὐτοῦ διεβίβασεν οὐ μόνον τῷ Ρώμης Ἰννοκεντίῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς Ἀρχιεπισκόποις Μεδιολάνων Βενερίῳ καὶ Ἀκυληΐας Χρωματίῳ ταυτοσήμως· ἐπεκαλέσθη δηλαδὴ οὐχὶ τὴν μονομερῆ ἐπέμβασιν τοῦ Ἰννοκεντίου, ἀλλὰ τὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δύσεως. Καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανός, καταδικασθεὶς ὑπὸ τοῦ Διοσκόρου ἐν τῇ λῃστρικῇ Συνόδῳ Ἐφέσου (449), ἐποιήσατο ἔκκλησιν οὐχὶ εἰς τὸν πάπαν Λέοντα, ἀλλὰ γενικῶς εἰς Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, καθὰ βεβαιοῖ αὐτὸς ὁ Λέων, ἐν ἐπιστολαῖς XLIII καὶ XLIIII. Καὶ ὁ Εὐτυχὴς καταδικασθεὶς ἐν τῇ Συνόδῳ Κων/πόλεως (448) ἐποιήσατο ἔκκλησιν εἰς τὰς Συνόδους Ρώμης, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, εἰς Οἰκουμενικὴν δηλονότι Σύνοδον.

στιανοὶ χωρὶς νὰ θεωρῶσι τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα ζήτημα δογματικόν, ἐπέμενον ἐν τούτοις ἀμφοτέρωθεν εἰς τὰς ἀπόψεις των, περιπλεκομένας καὶ δι' ἑτέρας δυσχερείας, ἀστρονομικῆς ταύτης φύσεως. Τῶν Ἰουδαίων μὴ ἀκριβολογούντων πλέον μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τὴν διασπορὰν αὐτῶν περὶ τῆς 14ης Νισάν, συνέβαινεν αὕτη νὰ μὴ συμπίπτῃ πλέον μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν ἀλλὰ πρὸ αὐτῆς, ὥστε πολλοὶ χριστιανοί, ἀκολουθοῦντες τὴν τοιαύτην 14ην Νισάν, ἑώρταζον τὸ Πάσχα πρὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας. Τοῦτο πιστοῦται ἐκ τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων, οἵτινες, κατὰ τὴν γενικῶς παραδεδεγμένην γνώμην, διερμηνεύοντες κατ' οὐσίαν τὴν Ἀποστολικὴν παράδοσιν, διετυπώθησαν ὑφ' ὃν νῦν φέρουσι τύπον κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος· «Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος — θεσπίζει ὁ Ζ' τούτων — τὴν ἁγίαν τοῦ Πάσχα ἡμέραν πρὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας μετὰ Ἰουδαίων ἐπιτελέσει καθαιρείσθω».

Τὸ οὕτω λοιπὸν περιπεπλεγμένον ζήτημα τοῦ Πάσχα ἤχθη ἐνώπιον τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Νικαίας ὡς τῆς μόνης ἁρμοδίας, ὅπως νομοθετήσῃ μετὰ κύρους ἐπὶ συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ ἐνομοθέτησεν αὕτη.

Λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τῆς διεξαχθείσης ἐν τῇ Συνόδῳ συζυτήσεως δὲν ἔχομεν, ἐξ οὗ συνάγομεν ὅτι αὕτη διεξήχθη ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμοφωνίᾳ. «Περὶ τοῦ Πάσχα ὁμοφρονήσαντες» μᾶς διαβεβαιοῖ ὁ Σωκράτης. 14) Τὰς σχετικὰς πληροφορίας ἀρυόμεθα ἐκ τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς τῆς Συνόδου τῆς κοινοποιηθείσης τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείας καὶ ἁπάσαις ταῖς λοιπαῖς Ἐκκλησίαις δι' εἰδικῶν Συνοδικῶν Ἐξάρχων, ὧν τὰ ὀνόματα διέσωσαν ἡμῖν αἱ ἱστορικαὶ πηγαὶ (Γελάσιος), καθὼς καὶ ἐκ τοῦ πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους καὶ τοὺς λαοὺς γράμματος τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ὅπερ, καθὰ ὀρθῶς παρετηρήθη, δύναται νὰ θεωρηθῇ μᾶλλον ὡς Συνοδικὴ ἐγκύκλιος. «Ἔνθα — γράφει ὁ Κωνσταντῖνος — καὶ περὶ τῆς τοῦ Πάσχα ἁγιωτάτης ἡμέρας γενομένης ζητήσεως, ἔδοξε κοινῇ γνώμῃ καλῶς ἔχειν ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας πάντας τοὺς ἁπανταχοῦ ἐπιτελεῖν»· καὶ ἀναπτύσσει τὰ ἀγαθὰ τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως· «ἀνάξιον ἔδοξεν εἶναι τὴν ἁγιωτάτην ἐκείνην ἑορτὴν τῇ τῶν Ἰουδαίων ἑπομένοις συνηθείᾳ πληροῦν. . . . . μηδὲν τοίνυν ἔστω ἡμῖν κοινὸν μετὰ τῶν Ἰουδαίων. Εἰλήφαμεν παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἑτέραν ὁδόν. Πρόκειται γὰρ δρόμος τῇ ἱερωτάτῃ ἡμῶν θρησκείᾳ καὶ νόμιμος καὶ πρέπων. Ἀντὶ τῆς προση-

---

14) Σωκράτ. Ἐκκλ. Ἱστ. Ε'.

κούσης διορθώσεως δεύτερον Πάσχα ἐπιτελεῖν ἐν ἑνὶ ἐνιαυτῷ οὐκ ἄν ποτε ἀνεξώμεθα. . . . »

Ἐστηρίχθη δὲ ἡ Σύνοδος ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως ἥντινα εἶχον θέσει ὁ Ἀλεξανδρείας Κλήμης, ὁ Ἱεραπόλεως Ἀπολλινάριος, ὁ Ὠστίας (Πόρτου) Ἱππόλυτος καὶ ὁ Καισαρείας Εὐσέβιος ἀναιροῦντες τὸ ἐπιχείρημα τῶν Τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν «ἐποίησε τὸ Πάσχα ὁ Χριστὸς τότε (τῇ 14 Νισὰν) τῇ ἡμέρᾳ καὶ ἔπαθε»· ἐφ' ᾧ καὶ ἐπανηγύριζον τοῦ πένθους τὴν μνήμην κατὰ τὸν Θεοδώρητον [15]) χρησιμοποιοῦντες πρὸς ὑποστήριξιν τῶν δοξασιῶν αὐτῶν καὶ βιβλία ἀπόκρυφα.

Κατὰ ταῦτα λοιπόν, ἡ Οἰκουμενικὴ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος, στοιχοῦσα τῇ Ἀποστολικῇ παραδόσει τῇ διερμηνευομένῃ ὑπὸ τοῦ Ζ' Ἀποστολικοῦ Κανόνος, ἐθέσπισε περὶ τοῦ Πάσχα τὰ ἀκόλουθα· Α'. Ὅτι θὰ ἐτελεῖτο τοῦτο πάντοτε τὴν Κυριακήν. Β'. Ὅτι δὲν θὰ ἐτελεῖτο ποτὲ τοῦτο ταὐτοχρόνως μετὰ τῶν Ἰουδαίων, οὕτως ὥστε ἂν τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων συνέπιπτε Κυριακήν, τὸ χριστιανικὸν θὰ ἀνεβάλλετο εἰς τὴν ἑπομένην Κυριακήν. Γ'. Ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ τὸ Πάσχα ἔδει νὰ τελῆται δὶς τοῦ ἔτους, [16]) ὅπερ σημαίνει ὅτι ἔδει νὰ ἑορτάζηται τοῦτο μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν, ἥτις ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν 15ην Νισάν, ἤρχιζε συνῳδὰ τῷ Ἀλεξανδρινῷ ὑπολογισμῷ κατὰ κατώτατον ὅριον τῇ 21 Μαρτίου. Ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ἐν τῷ Πασχαλίῳ Προλόγῳ του, οὗτινος περιεσώθη μόνη ἡ λατινικὴ μετάφρασις, προσθέτει : Ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ὁμοφώνως ἐψηφίσατο ὅτι ἡ Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας, ἔνθα ἦσαν ἔμπειροι περὶ τὰς γνώσεις ταύτας (τὰς ἀστρονομικὰς), θὰ ἤγγελλε τῇ Ρωμαίων Ἐκκλησίᾳ ἐτησίως τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἥτις θὰ ἀνεκοινοῦτο τοῦτο». Τί σημαίνει ἡ ἀνακοίνωσις αὕτη, ἥντινα Δυτικοί τινες ἠθέλησαν νὰ παραστήσωσιν ὡς ἔνδειξιν ὑπὲρ τοῦ Πρωτείου τῶν Παπῶν, ἐπεξηγεῖται ὑπὸ τοῦ πάπα Λέοντος Α' ἐν τῇ Ἐπιστολῇ του 121 πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Μαρκιανόν. Studuerunt itaque Sancti Patres omnem hanc curam Alexandrino Episcopo delegantes......... per quem quotanis dies praedictae solemnitatis Sedi Apostolicae indicaretur cujus scriptis **ad longinquores Ecclesias** indicium generale percurreret=ἐμερίμνησαν οὖν οἱ ἅγιοι Πατέρες (Νικαίας), ἅπασαν ταύτην τὴν φροντίδα (περὶ τοῦ καθορισμοῦ τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα) τῷ

15) Αἱρετικῆς Κακομυθίας Γ'.

16) Ὁσάκις ἡ ἰσημερία συνέπιπτε πρὸ τῆς 14ης Νισάν, οἱ Ἑβραῖοι ἐτέλουν ἀμέσως τὸ Πάσχα μὴ προσέχοντες ἂν αὕτη ἦτο ἡ ἐαρινὴ ἢ οὔ, οὕτως ὥστε ἐντὸς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἡλιακοῦ ἔτους, ἀπὸ ἔαρος εἰς ἔαρ, ἀπὸ 21 Μαρτίου δηλ. εἰς 21 Μαρτίου, ἐτέλουν δύο Πάσχα. Βλέπε παρατεθέντα Ζ'. Ἀποστολικὸν Κανόνα καὶ Χρυσοστόμου ἐν τῇ ἀποδιδομένῃ αὐτῷ Ζ'. Ὁμιλ. εἰς τὸ Πάσχα.

Ἀλεξανδρείας Ἐπισκόπῳ ἀναθεῖναι, δι' οὗ ἐτησίως ἡ τῆς ἑορτῆς ἡμέρα θὰ ἐδηλοῦτο τῇ Ἀποστολικῇ Ἕδρᾳ (Ρώμης) καὶ δι' αὐτῆς ταῖς ***μᾶλλον ἀπομεμακρυσμέναις Ἐκκλησίαις*** θὰ διέτρεχε. Δὲν θὰ ἀνεκοίνου λοιπὸν ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἁπάσαις ταῖς Ἐκκλησίαις, καθὰ ἐξέλαβε τοῦτο ὁ Harduin [17]) ἀλλὰ μᾶλλον ***ταῖς μᾶλλον ἀπομεμακρυσμέναις τῆς Δύσεως,*** Ἱσπανίας, δηλονότι, Γαλλίας, Βρεττανίας κτλ. καθὸ ἐκράτει ἄλλως τε τὸ ἔθος. Καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολήν, τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἀνεκοινοῦντο οἱ Ἐπίσκοποι Ἀλεξανδρείας διὰ τῶν ***ἑορταστικῶν*** αὐτῶν ἐπιστολῶν, ὧν πολλαὶ σῴζονται, ἀναγινωσκομένων ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τῶν Ἐκκλησιῶν τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων. Ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Ἀφρικῇ ἡ Τοπικὴ Σύνοδος ἡ συνερχομένη ἐτησίως κατ' Αὔγουστον ἀνεκοινοῦτο τὴν ἡμέραν. [18]) Ὁ δὲ Μεδιολάνων Ἀμβρόσιος [19]) μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος ἐπὶ τῇ βάσει γνωμοδοτήσεως πολλῶν ἀστρονόμων ἀπεδέξατο τὸν Ἀλεξανδρινὸν κύκλον τοῦ Ἡλίου. [20]) Τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου περὶ τοῦ Πάσχα ἀναφέρει καὶ ὁ Ἐπιφάνιος. [21])

Δὲν συμπεριέλαβε προφανῶς ἡ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τὰς περὶ τοῦ Πάσχα ἀποφάσεις ἐν τοῖς Κανόσιν αὐτῆς μὴ θέλουσα νὰ χαρακτηρίσῃ τὸ ζήτημα δογματικὸν καὶ νὰ ἀναθεματίσῃ ἐκείνους τῶν Τεσ-

---

17) Εἰς τὴν παρερμηνείαν ταύτην τοῦ Harduin (Συλλ. Συνόδ. Α') καὶ λοιπῶν ἔδωκεν ἀφορμὴν ἡ ἐν Ἀρηλάτοις τῶν Γαλλιῶν Σύνοδος, ἥτις συγκληθεῖσα τῷ 314 ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου πρὸς διακανόνισιν τοῦ ζητήματος τῶν Δονατιστῶν καθὼς καὶ περὶ τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα γράψασα τῷ πάπᾳ Σιλβέστρῳ νὰ κοινοποιῇ ***κατὰ τὸ ἔθος*** τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἁπάσαις ταῖς Ἐκκλησίαις, ἐννοοῦσα προδήλως τὰς Δυτικὰς καθὰ ἐπεξηγεῖ τοῦτο ὁ πάπας Λέων Α'. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη παρέμεινεν ἐντελῶς ἄγνωστος εἰς τὴν Ἀνατολήν, οὐδ' ἔλαβέ τις ποτὲ ὑπ' ὄψει τὰς περὶ τοῦ Πάσχα ἢ τοῦ βαπτίσματος τῶν αἱρετικῶν γνώμας αὐτῆς, ἅπερ ζητήματα ἐκανόνισεν ἡ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ ἡ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπὶ πλέον ἡ γνησιότης τῶν Κανόνων τῆς ἐν Ἀρηλάτοις Συνόδου εἶναι λίαν ἀμφίβολος, ἀφοῦ ἐν αὐτοῖς γίνεται λόγος τῷ 314 περὶ Ἀρειανῶν. Παρέστησαν δὲ ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ Συνόδῳ τῶν Ἀρηλάτων μόνον 33 Ἐπίσκποι ὅσοι ἀναγράφονται ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πρὸς τὸν πάπαν Σίλβεστρον Συνοδικῆς αὐτῶν Ἐπιστολῆς (Harduin Συλλογ. Συνόδ. Α'.).

18) Καν. ΝΑ'.

19) Πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους Ἐμιλίας.

20) Ὁ Ἀθηναῖος Μέτων, ὑπολογίσας ὅτι δεκαεννέα ἡλιακὰ ἔτη ἰσοδυναμοῦσι πρὸς 235 σεληνιακοὺς μῆνας, ὥρισε κύκλον 19 ἐτῶν μετὰ πᾶσαν περίοδον τῶν ὁποίων αἱ αὐταὶ φάσεις τῆς Σελήνης ἐπανέρχονται κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν. Οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ Μέτωνος ἐθαυμάσθησαν ὑπὸ τῶν συγχρόνων του καὶ ὁ κύκλος τῶν 19 ἐτῶν ὠνομάσθη «***χρυσοῦς ἀριθμός***». Ἀλλ' οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ Μέτωνος ἀπεδείχθησαν οὐχὶ ἀκριβεῖς.

21) Αἵρεσις 70.

σαρεσκαιδεκατιτῶν, οἵτινες δὲν θὰ ἐφαίνοντο πρόθυμοι νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς, καθόσον ἡ περὶ τοῦ Πάσχα διαφωνία δὲν ἔφερε, καθὰ εἴπομεν ἀνωτέρω, δογματικὸν χαρακτῆρα. Πράγματι δὲ πάντες οἱ Τεσσαρεσκαιδεκατῖται δὲν συνεμορφώθησαν πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου, καθὰ πιστοῦται ἐκ τοῦ πρώτου Κανόνος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου (341) θεσπίζοντος τὰ ἀκόλουθα: «Πάντας τοὺς τολμῶντας παραλύειν τὸν Ὅρον τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθείσης ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς εὐσεβείας τοῦ Θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τῆς ἁγίας ἑορτῆς τοῦ σωτηριώδους Πάσχα ἀκοινωνήτους καὶ ἀποβλήτους εἶναι τῆς Ἐκκλησίας εἰ ἐπιμένοιεν φιλονεικώτερον ἐνιστάμενοι πρὸς τὰ καλῶς δεδογμένα· καὶ τοῦτο εἰρήσθω περὶ τῶν λαϊκῶν. Εἰ δέ τις τῶν προεστώτων τῆς Ἐκκλησίας Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, μετὰ τὸν Ὅρον τοῦτον, τολμήσειεν, ἐπὶ διατροφῇ τῶν λαῶν καὶ ταραχῇ τῶν Ἐκκλησιῶν ἰδιάζειν καὶ μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιτελεῖν τὸ Πάσχα, τοῦτον ἡ ἁγία Σύνοδος ἐντεῦθεν ἤδη ἀλλότριον ἔκρινε τῆς Ἐκκλησίας, ὡς οὐ μόνον ἑαυτῷ ἁμαρτίας ἐπισωρεύοντα ἀλλὰ πολλῆς διαφθορᾶς καὶ διαστροφῆς γινόμενον αἴτιον· καὶ οὐ μόνον τοὺς τοιούτους καθαιρεῖ τῆς λειτουργίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς τολμῶντας τούτοις κοινωνεῖν μετὰ τὴν καθαίρεσιν. Τοὺς δὲ καθαιρεθέντας ἀποστερεῖσθαι καὶ τῆς ἔξωθεν τιμῆς, ἧς ὁ ἅγιος Κανὼν καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἱερατεῖον μετείληφε».

Ἀλλ᾽ οὗτοι ἦσαν οἱ τελευταῖοι σπασμοὶ τοῦ Τεσσαρεσκαιδεκατισμοῦ. **Μετ᾽ οὐ πολὺ οὗτος ἐξέλιπε τέλεον.** [22])

(Ἕπεται συνέχεια)

---

[22]) Μετὰ τῶν Τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν συνεξέλιπε καὶ ἡ μικρὰ αἵρεσις τῶν Αὐδιανῶν Πατροπασχιτῶν καθ᾽ οὓς ἐν τῷ Χριστῷ αὐτὸς ὁ Πατὴρ ἐνηνθρώπισεν, ἔπαθε καὶ ἐσταυρώθη, γεννηθεῖσα κατὰ τὰς Ἀρειανὰς ἔριδας ἐν Μεσοποταμίᾳ ἔκ τινος Αὐδείου καὶ ἥτις στηριζομένη ἐπὶ ἀποκρύφου τινὸς Ἀποστολικῆς Διατάξεως, καθ᾽ ἣν οἱ Χριστιανοὶ ὤφειλον νὰ τελῶσι τὸ Πάσχα μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἐχαρακτήριζε τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου ὡς ταπεινὴν κολακείαν πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον. Ἐπιφάν. ἀριθμ. 70.

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ΥΠΟ
ΕΝΩΤΙΚΗΝ ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ)

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

IV.

Τοιαύτη ἀπόφανσις καθ' ἡμᾶς δὲν εἶναι πειστική, διὸ ὀφείλομεν νὰ ἐκφέρωμεν κρίσιν ἀντικειμενικῶς ὀρθόδοξον. Περὶ τοῦ θέματος τούτου ὑπάρχει εὐρεῖα ρωσικὴ φιλολογία, ἐν ᾗ λεπτομερέστατα καὶ βασιμώτατα ἔχει ἐρευνηθῇ τὸ παρὸν ζήτημα.

Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους μόνον δύο ρῶσοι πρωθιερεῖς ἐκ τῶν τῆς διασπορᾶς ἐξεστράτευσαν ἐναντίον τοῦ κύρους τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν, καὶ δὴ ἐν Βερολίνῳ ὁ † Α. Μάλτσεφ καὶ ἐν Λονδίνῳ ὁ † Ε. Σμυρνώφ, ἀλλ' αἱ γνῶμαι αὐτῶν ἦσαν προσωπικαί, ἀμέσως δὲ συνήντησαν ἐν Ρωσίᾳ αὐθεντικὰς ἀντιρρήσεις (π. χ. ἐκ μέρους τοῦ † πρωτοπρεσβυτέρου Ι. Γιάνισεβ). Παρὰ ταῦτα πάντα τὰ λοιπὰ ἁρμόδια πρόσωπα ἀπεφάνθησαν, ἐν γένει, εὐμενῶς καὶ δὲν ἠρνήθησαν τὸ δυνατὸν τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἱεραρχίας (οἱ καθηγηταὶ † Βασίλειος Σοκολώφ, † Ἀθανάσιος Βουλγάκωφ, † Ἰωάννης Π. Σοκολώφ, Βλαδίμηρος Κερένσκη, ἐφεκτικῶς δὲ ὁ † Ἀλέξανδρος Μπιελιάεφ καὶ ὁ Α. Ροζδέστβενσκη). Βεβαίως διετυπώθησαν συγχρόνως καί τινες ἐπιφυλάξεις καὶ εὐχαί, ἀλλ' οὐσιωδῶς πάντες συνεφώνησαν, ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἀναμφίλεκτα ἐπιχειρήματα πρὸς ἀπόρριψιν τῆς πραγματικότητος τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν, ὡς ἱερῶν καὶ ἱεραρχικῶν.

Ἡ θέσις ὅμως αὕτη ἔν γε τῷ παρόντι ἔχει μόνον διαπιστωτικὸν χαρακτῆρα, ἀρνητικῆς κἄπως φύσεως, ὅπερ ὅμως δὲν ἀποκλείει ἵνα ἔχῃ καὶ θετικὰς ἰδιότητας. Ἐφεξῆς ὅμως αὐτὴ πλέον ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἱεραρχία ὀφείλει νὰ εἰσαγάγῃ ἐδῶ θετικὸν δογματικὸν περιεχόμενον διὰ σαφοῦς ὁμολογίας ἐκ τῆς ἑαυτῆς ἐσωτερικῆς μαρτυρίας περὶ τῆς ἀποστολικῆς φύσεως τῶν ἱεροτελεστιῶν αὐτῆς.

Κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον τὴν ἱεραρχικὴν διαδοχὴν πρὸ παντὸς δέον νὰ τὴν ἐννοῶμεν ὡς διαδοχὴν ἐν τῇ εὐσεβείᾳ καὶ οὐχὶ ἐν τῇ καταλήψει τῆς ἕδρας, διότι ἡ ταὐτότης τῶν φρονημάτων κάμνει ἡμᾶς καὶ ὁμοθρόνους, ἡ δὲ διαφορὰ τῶν φρονημάτων ἑτεροθρόνους. Ἡ μία διαδοχὴ ὑπάρχει μόνον κατ' ὄνομα, ἡ ἄλλη δὲ ἐν τῇ πράξει. Ἐν τῇ

ἐννοίᾳ ταύτῃ εἶναι εὐκταῖον, ὅπως ἐκ μέρους τῶν αὐθεντικῶν προσωπικοτήτων τῆς 'Αγγλικανικῆς 'Εκκλησίας γένωνται κατηγορηματικαὶ δηλώσεις περὶ τῆς οὐσίας τῆς ἱερωσύνης παρ' αὐτοῖς.

῎Εστω ὅτι δὲν ἀμφιβάλλω περὶ τῆς πραγματικῆς «ἀποστολικῆς διαδοχῆς» τῆς ἀγγλικανικῆς ἱεραρχίας, μήπως ὅμως αὕτη μετεδόθη μόνον εἰς τὸ διοικητικὸν ἀξίωμα μὲ ἐκλογικὰ καὶ ἀντιπροσωπευτικὰ δικαιώματα, οὐχὶ δὲ καὶ μὲ τὰς δωρεὰς τῆς θείας χάριτος πρὸς Κυβέρνησιν; Οὐδόλως παραδέχομαι ὅτι καὶ ἐν ἀρχῇ καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ τὰς χειροτονίας οἱ ἀγγλικανοὶ ἐπίσκοποι δὲν ἤθελον νὰ τελέσωσιν αὐστηρῶς ἐκκλησιαστικὴν χειροτονίαν, ἀπολύτως ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱεραρχικὴν κλῆσιν, ἔστω καὶ ἂν τοῦτο διὰ σαφῶν ἐκφράσεων δὲν ὑποδεικνύεται εἰς τὰ τελετουργικὰ αὐτῶν βιβλία. Ἆρά γε οἱ τελοῦντες ἀγνοοῦσι τὸ τελούμενον ἢ ὁ Θεὸς ἔχει ἀνάγκην ρητῶν ἐκφράσεων; 'Εν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἆρά γε ἐγένετο χρῆσις τελετῶν καὶ ἀκολουθιῶν μὴ ἀνταποκρινομένων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον; Βεβαίως ἐν αὐταῖς, εὐνόητον, ὑπάρχουσιν ἀποκλίσεις τινὲς ἀπὸ τῶν αὐστηρῶν τύπων τοῦ στερεοτύπου Τυπικοῦ, ἀλλ' αὐτὸ δεικνύει μόνον ἐλλείψεις, αἵτινες ὑπὸ ὡρισμένας συνθήκας δὲν καταστρέφουσιν αὐτὴν ταύτην τὴν ἐνέργειαν.

῎Επειτα ὑπολείπεται ἀκόμη νὰ διασαφηνισθῇ τὸ ἑξῆς: Ποία δύναμις ἀποδίδεται ὑπὸ τῶν 'Αγγλικανῶν εἰς τὴν ἐνέργειαν ταύτην καὶ μήπως αὕτη θεωρεῖται κατὰ τὴν παράδοσιν ὡς πανηγυρικὸς ἐνθρονισμὸς μετὰ προσευχῶν ἐκκλησιαστικῶν τελούμενος;

'Εφ' ὅσον πάντα ταῦτα δὲν καθορισθῶσιν ὁριστικῶς, ἐπὶ τοσοῦτον θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ προκύπτωσι μεταξὺ τῶν 'Εκκλησιῶν ἀμφιβολίαι καὶ δυσχέρειαι.

῾Ως παράδειγμα προβάλλουσιν αἱ Σκανδιναυϊκαὶ 'Εκκλησίαι. ῾Η Σουηδικὴ εἶναι καλῶς «ἐξησφαλισμένη» ὡς πρὸς τὴν «ἀποστολικὴν διαδοχήν», ἀλλ' εἰς ταύτην δὲν ἀποδίδει πρωτεύουσαν σημασίαν, τοὺς δὲ ἑαυτῆς ἐπισκόπους θεωρεῖ κυρίως ὡς ἀρχαιολογικὸν στολισμόν.[1] ῾Επομένως αὕτη ἐν τῇ ἀποστολικῇ διαδοχῇ δὲν διαβλέπει οὐσιῶδες στοιχεῖον τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς, ἀλλ' ἁπλῶς ἐξωτερικὸν ἀξιοσέβαστον διάκοσμον, οὕτω δὲ αὐτὴ ἡ ἰδία ὑποσκάπτει τὴν δογματικήν της ἀξίαν. Τῆς ἀντιλήψεως ταύτης δὲν ἀπέχει ἡ Νορβηγικὴ 'Εκκλησία, ἡ δὲ Δανικὴ οὐδόλως ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν successio apostolica, θεωροῦσα αὐτὴν ὥς τι ἀδιάφορον,[2]

1) Βλέπε Prof. Dr Ingve Brilioth ἐν τῇ «The Church Quarterly Review» № CLXXIX 'Απρίλιος 1920.

2) Βλ. Rt Rev. Bishop Arthur C. Neadlam. The Doctrine of the Church and Christian Reunion, London 1921 σελ. 291, 294.

τοιουτοτρόπως δὲ ὑποβιβάζει τὴν ἑαυτῆς ἱεραρχίαν εἰς τὸ ἐπίπεδον αὐτομάτου ὀργανώσεως. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀμέλεια καὶ ἡ ἀδιαφορία δὲν καταστρέφουσιν αὐτὸ τὸ γεγονὸς τῆς ἱστορικῆς διαδοχῆς, οὐδόλως ὅμως ἐγγυῶνται δι' αὐτὴν καὶ τὴν ἱερὰν ἀξίαν τῆς ἀποστολικῆς ἐκλογῆς, καθόσον δὲν πρόκειται ἐδῶ περὶ μαγικῆς πράξεως, ἀλλὰ περὶ λογικῆς καὶ ἐλευθέρας οἰκειοποιήσεως τῆς δυνάμεως τῆς θείας χάριτος, ἥτις ἐν περιπτώσει δυσμενοῦς χρήσεως δύναται νὰ χρησιμεύσῃ τῷ μεταλαμβάνοντι εἰς κρῖσιν καὶ εἰς κατάκρισιν (1 Κορ. ια' 27).

V.

Συνεπείᾳ τῶν ἀνωτέρω πρέπει νὰ εὐχηθῶμεν καὶ διὰ τοὺς Ἀγγλικανούς, ὅπως αὐθεντικῶς, ἐπακριβῶς καὶ ἀκλονήτως διατυπώσωσι τὴν δογματικὴν αὐτῶν ἀντίληψιν περὶ τῆς φύσεως τῆς ἐν τῇ πράξει ὑφισταμένης παρ' αὐτοῖς ἱερωσύνης καὶ διὰ τούτου περιθριγκώσωσι τὴν ἀληθῆ αὐτῶν ἐκκλησιαστικότητα. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ ταύτης ὑπάρχουσιν οὐκ ὀλίγαι ἀμφιβολίαι καὶ παρ' ἐκείνοις ἀκόμη τοῖς ὀρθοδόξοις, οἵτινες διακρίνονται διὰ τὰς συμπαθείας αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἀγγλικανούς.

Εἷς ἐκ τῶν ἡμετέρων γράφει, ὅτι ὁ ἀγγλικανικὸς συμβολικὸς ὁρισμὸς «δὲν ἐμποδίζει νὰ ἐννοήσωμεν τὸν ἐπισκοπικὸν καὶ καθόλου τὸν ἱερατικὸν βαθμὸν τῆς ἱερωσύνης ὡς θεσμὸν καθαρῶς ἀνθρωπίνης προελεύσεως, ἐφ' ὅσον παρὰ τοῖς Ἀγγλικανοῖς δὲν ὑπάρχει σταθερὰ μαρτυρία περὶ ἀναγνωρίσεως ἐν τῇ τριβαθμίῳ ἱεραρχίᾳ θείας προελεύσεως», αἱ δὲ περὶ εὐχαριστίας ἐκφράσεις «κάλλιστα ἐπιτρέπουσιν ἑρμηνείαν οὐ μόνον ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχει μόνον ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀξίως μεταλαμβάνοντος, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ βιρτουαλισμοῦ, τῆς θεωρίας δηλ. καθ' ἣν ὁ Χριστιανὸς ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ οἰκειοποιεῖται μόνον τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ».[1] Ἕτερος εἰδικὸς λέγει ἐμφαντικώτερον, ὅτι «ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία ἐν ταῖς ἐπισήμοις αὐτῆς ὁμολογίαις καὶ ἐκθέσεσι δὲν ἀποδέχεται τὴν ἱερωσύνην ὡς μυστήριον καὶ δὲν διδάσκει περὶ προσφορᾶς ἐν τῇ θ. εὐχαριστίᾳ ἀληθοῦς ἐξιλαστηρίου θυσίας. Ἀμφότεραι αὗται αἱ ἀποκλίσεις, παρ' ὅλην τὴν ἀοριστίαν ἐν τῇ διατυπώσει αὐτῶν, εἶναι τόσον ἐπαρκῶς μεμαρτυρημέναι, ὥστε, κατὰ τὴν γνώμην μου, θὰ ἦτο δύσκολον νὰ ὑποστηριχθῇ ὁ ἐπικρατήσας παρ' ἡμῖν τύπος ἀπαντήσεως περὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς ἱεραρχίας ὅτι δηλ. ἡ διδασκαλία τῆς Αγ-

[1] Βλ. † Πρωθιερέως Π. Λεπόρσκη, καθηγητοῦ. «Τὰ 39 ἄρθρα τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας». Πετρούπολις, 1904 σελ. 16. 18. 33.

γλικανικῆς Ἐκκλησίας περὶ ἱερωσύνης εἶναι ἀκαθόριστος καὶ ἑπομένως ἡ λύσις τοῦ ζητήματος ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν θ' ἀποφανθῇ ὁριστικῶς καὶ τελειωτικῶς ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία. [1]

Τὸ ζήτημα περὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἔγκειται ἐν τούτῳ, ποίας συνεπείας ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν αἱ ἀποπλανήσεις αὗται διὰ τὴν πραγματικότητα τῶν χειροτονιῶν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, ἄλλαις λέξεσι - συμβιβάζεται μὲ τὰς ῥηθείσας ἀποπλανήσεις ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ γνησία ἱεραρχικὴ τάξις, καθ' ἣν ἔννοιαν δυναταί τις ν' ἀποδεχθῇ αὐτὴν ὡς ὑπάρχουσαν ἐκτὸς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ; [2]

Ἡ ἀμφιβολία αὕτη εἶναι τοσοῦτον σπουδαία, ὥστε ἀρκεῖ νὰ μεταβάλῃ τὸ ἱστορικὸν γεγονὸς εἰς ἀπατηλόν. Τό γε νῦν ὅμως τοῦτο εἶναι ἀκόμη ζήτημα καὶ ἑπομένως ἀποκλείεται πᾶσα ἀποθαρρυντικὴ ἀπόφασις ὡς τελεσίδικος. Ὁ αὐστηρότατος εἰς δογματικὰς λεπτομερείας διάσημος τῆς Μόσχας μητροπολίτης Φιλάρετος (Δρόζδωφ † 19 Νοεμβρίου 1867) δὲν ἐπροχώρησεν ἐδῶ πέραν τῆς «οὐ σμικρᾶς ἀμφιβολίας» «μήπως σὺν τῇ διακοπῇ τῆς πίστεως εἰς τὴν πραγματικὴν δύναμιν τῆς ἀποστολικῆς χειροθεσίας διεκόπη καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἐνέργεια τῆς χειροθεσίας ταύτης, ἔστω καὶ ἂν διετηρήθη ἡ μορφὴ τῆς χειροθεσίας».

Ἡ προσεκτικὴ αὕτη παρατήρησις διανοίγει αἰσιωτέρας ἀπόψεις, διότι τὰ συμβολικὰ μνημεῖα δὲν μαρτυροῦσι δογματικῶς ἀπώλειαν ἐν τῷ Ἀγγλικανισμῷ τῆς πίστεως περὶ τῆς θείας δυνάμεως τῆς ἱεραρχικῆς χειροτονίας.

Πράγματι εἶναι ἀληθὲς ὅτι «κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς περιεχόμενον, μεθ' οὗ ἐμφανίζεται ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἡ ἱερωσύνη κατέχει τρόπον τινὰ μέσην τινὰ θέσιν μεταξὺ μυστηρίου καὶ τελετῆς. [3]) Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ θεωρῶμεν αὐτὴν ἁπλῶς ὡς πομπώδη τινὰ τελετήν, τῆς ὁποίας οὐδεμία θὰ ὑπῆρχεν ἀνάγκη, ἐὰν δι' αὐτῆς δὲν ἐπεζητεῖτο ἀκριβῶς ἡ διαδοχικὴ ἀποστολικὴ ἱερωσύνη, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει κατ' ἀνάγκην προσλαμβάνει αὕτη χαρακτῆρα ἀπαραιτήτου φορέως τῆς θείας χάριτος δηλ. μυστηριου. Ἕνεκα ἀνακριβῶν ἢ ἀπροσέκτων ἐκφράσεων δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν καὶ αὐτὸ τὸ γεγονός, ὅπερ ἐκεῖναι δύνανται μὲν νὰ ἐξηγῶσιν ἀνεπαρκῶς ἢ καὶ κάπως διεστραμμένως, ἔχουσιν ὅμως ἐπαρ-

---

1) Ἐδῶ ὑπονοεῖται κυρίως ἡ ἀντίληψις τοῦ εἰδήμονος περὶ τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν † καθηγητοῦ Βασιλ. Σοκολώφ ἐν τῷ κεφαλαιώδει αὐτοῦ ἔργῳ : «Ἡ ἱεραρχία τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας» Σέργιεφ-Πόσαδ 1897.

2) † Καθηγ. Ι. Π. Σοκολώφ : «Περὶ τῆς πραγματικότητος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἱεραρχίας». Πετρούπολις, 1913 σελ. 43.

3) † Καθηγ. Ι. Π. Σοκολώφ : «Περὶ τῆς πραγματικότητος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἱεραρχίας» σελ. 47-48.

κῆ ἱστορικὴν δικαιολογίαν, καθόσον εἶναι προσωρινὰ καὶ κατὰ συνθήκην περιβλήματα, σχετικῆς σημασίας. Προσλαμβάνουν δὲ τοιαύτην σημασίαν, ἐὰν παραβληθοῦν πρὸς τὰς σχολαστικὰς διδασκαλίας τῶν Καθολικῶν, αἵτινες ἐν τῇ σχολαστικῇ αὐτῶν ἀποκλειστικότητι δογματίζουσαι καὶ τώρα ἀκόμη εἶναι ἱκαναὶ νὰ προκαλέσωσιν ἀντιδράσεις καὶ νὰ παρασύρωσιν εἰς ἀκρότητας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν θ. εὐχαριστίαν, ἀποτελοῦσαν τὴν μυστικωτέραν ἐκ τῶν ἱεροπραξιῶν, ὁ ὅρος «μετουσίωσις» ἐγένετο ἀποδεκτὸς ὑφ᾽ ἡμῶν μεταγενεστέρως καὶ εἶναι ξένος πρὸς τὴν ἀνατολικὴν θεολογίαν, διὰ τοῦτο παρ᾽ ἡμῖν δὲν ἔχει σημασίαν, ἀποσκοπεῖ δὲ μόνον εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν πάσης αἱρετικῆς διαστροφῆς.

Κατὰ τὴν «ἐπιστολὴν τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς» (1723 ἀριθμ. XVII) διὰ τῆς λέξεως ταύτης δὲν διασαφεῖται ὁ τρόπος δι᾽ οὗ ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταβάλλονται εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, διότι τοῦτο οὐδεὶς δύναται νὰ κατανοήσῃ, παρεκτὸς τοῦ Θεοῦ, αἱ δὲ προσπάθειαι τῶν ἐπιθυμούντων ἵνα κατανοήσωσι τοῦτο, δύνανται νὰ εἶναι συνέπεια μόνον ἀφροσύνης καὶ ἀσεβείας, ἀλλὰ δείκνυται μόνον ὅτι ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μετὰ τὴν καθαγίασιν αὐτῶν καθίστανται σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ..... ἀληθῶς, πραγματικῶς καὶ οὐσιωδῶς, πρὸς τούτοις δὲ ὅτι ὁ μὲν ἄρτος εἶναι αὐτὸ τὸ ἀληθινὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ οἶνος αὐτὸ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου.

Ἐγὼ δὲν βλέπω νὰ ἀρνῶνται ἀπολύτως οἱ Ἀγγλικανοὶ τὴν θέσιν ταύτην εἰς τὰ συμβολικὰ αὐτῶν βιβλία, περὶ δὲ τῆς γλώσσης αὐτῶν γνωρίζω, ὅτι ἐν τῷ σπουδαιοτέρῳ ἐξ αὐτῶν ὑπάρχουσιν «ἄρθρα σύμφωνα .... πρὸς ἀποφυγὴν ἀμφισβητήσεως ἐν ταῖς γνώμαις καὶ πρὸς ἐγκαθίδρυσιν μιᾶς διαπρεποῦς ὁμοφωνίας εἰς τὰ ζητήματα τῆς θρησκείας». [1])

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶναι ὀρθὴ ἡ γνώμη, ὅτι «τὰ 39 ἄρθρα τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας δὲν δύνανται νὰ ἀναγνωρισθῶσιν ὡς ἐπαρκὴς ἔκφρασις τῆς καθολικῆς διδασκαλίας, τῆς πρεσβευομένης ὑπὸ τῆς Ἑλληνο-Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας» [2]) ἐντεῦθεν ὅμως δὲν ἕπεται ὅτι ταῦτα δὲν συγχωροῦσιν ἀντίληψιν ὀρθόδοξον.

Ἑπομένως δὲν ἐπιτρέπεται ἵνα τελεσιδίκως διϊσχυρίζεταί τις, ὅτι οἱ Ἀγγλικανοὶ τελείως ἀρνοῦνται τὸ δυνατὸν τῆς πραγματικῆς παρουσίας τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ, εἶναι δυνατὸν δὲ νὰ ἐπιτευχθῇ συμφωνία καὶ ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῆς θ. Εὐχαρι-

---

[1]) Articles agreed on .... for the avoiding of controversy in opinions, and the establishment of a Godly concord in certain matters of religion».

[2]) † Καθηγ. Λεπόρσκη ἔνθα ἀνωτέρω σ. 48.

στίας ὡς θυσίας. Οὐσιώδεις εἶναι οὐχὶ αἱ κατὰ συνθήκην ἐπεξηγήσεις καὶ τὰ σχόλια, ἀλλ' αἱ συγκεκριμέναι πραγματικότητες. Ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ ἑνωθῶμεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τελευταίων καὶ οὐχὶ νὰ σκληρυνώμεθα ἕνεκα θεωρητικῶν ἑρμηνειῶν, ἐπικινδύνως ἀνάγοντες εἰς δόγματα ἰδιωτικὰς γνώμας παρὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης.

Πρέπει νὰ ἐνθυμώμεθα τοὺς ὑψηλοὺς λόγους τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, παρακαλοῦντος καὶ προτρέποντος, ὅπως μὴ ἀπολέσωμεν τὴν πίστιν ἡμῶν ἐν λεπτολογίαις καὶ σοφιστείαις. Μὲ τοιούτους περιορισμοὺς ἐξομαλύνεται καὶ ἡ ὀξύτης τοῦ συμπεράσματος, «ὅτι αἱ δογματικαὶ πλάναι τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, αἱ ἀφορῶσαι τὴν ἱερωσύνην, εἶναι ἐν γένει λίαν σοβαραὶ καὶ καθιστῶσι τὴν πραγματικότητα τῆς Ἀγγλικανικῆς ἱεραρχίας ἀμφίβολον». [1]

(Ἕπεται συνέχεια)

ΔΙΔΑΓΜΑ

Τίς ἂν διεξέλθοι πρὸς ἀξίαν τῆς ὀργῆς τὰ πάθη; τίς ὑπογράψει λόγος τὴν ἀσχημοσύνην τῆς τοιαύτης νόσου; ὁρᾷς τὰ τῶν δαιμονώντων πάθη τοῖς ὑπὸ θυμοῦ κεκρατημένοις ἐπιφαινόμενα· λόγισαι παράλληλα τοῦ τε δαίμονος καὶ τοῦ θυμοῦ τὰ συμπτώματα, καὶ τίς ἐν τούτοις ἡ διαφορά. Ὕφαιμος καὶ διάστροφος τῶν δαιμονώντων ὁ ὀφθαλμός, παράφορος ἡ γλῶσσα, τραχὺ τὸ φθέγμα, ὀξεῖα καὶ ὑλακώδης ἡ φωνή· κοινὰ ταῦτα καὶ τοῦ θυμοῦ καὶ τοῦ δαίμονος, κλόνος κεφαλῆς, χειρῶν ἔμπληκτοι κινήσεις, βρασμὸς ὅλου τοῦ σώματος, ἄστατοι πόδες, μία τῶν δύο νοσημάτων ἡ διὰ τῶν τοιούτων ὑπογραφή, τοσοῦτον μόνον παρήλλακται τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον, ὅσον τὸ μὲν ἑκούσιον εἶναι κακόν, τὸ δὲ ἀβουλήτως προσπίπτειν οἷς ἂν ἐγγίγνηται· τὸ δὲ κατ' ἰδίαν ὁρμὴν ἐν συμφορᾷ γενέσθαι, τοῦ παρὰ γνώμην παθεῖν, ὅσον ἐλεεινότερον; καὶ τὴν μὲν ἐκ δαίμονος νόσον ὁ ἰδὼν πάντως ἠλέησε· τὴν δὲ ἐκ θυμοῦ παραφορὰν ὁμοῦ τε εἶδε καὶ ἐμιμήσατο, ζημίαν ἐκκρίνων τὸ μὴ ὑπερβαλέσθαι τῷ καθ' ἑαυτὸν πάθει τὸν προνοήσαντα. Καὶ ὁ μὲν δαίμων στρεβλῶν τοῦ ἐμπαθοῦς τὸ σῶμα μέχρι ἐκείνου τὸ κακὸν ἵστησι, κατὰ τοῦ ἀέρος διαρρίπτων τοῦ μεμυηκότος τὰς χεῖρας· ὁ δὲ τοῦ θυμοῦ δαίμων οὐκ ἀργὸς ποιεῖ τὰς κινήσεις τοῦ σώματος.

(Γρηγορ. Νύσσης).

1) † Καθηγ. Σοκολὼφ ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 44.

ΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ

ΕΝ ΤΗι ΑΡΧΑΙΑι ΕΚΚΛΗΣΙΑι

Ἀφ' οὗ χρόνου ὁ Χριστιανισμὸς διὰ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου κατέστη θρησκεία τοῦ κράτους, διὰ τοῦ φυράματος δ' αὐτοῦ ἐζυμώθη ἐν ταῖς ποικίλαις αὐτοῦ σχέσεσι καὶ διεπλάσθη νέος βίος, ἡ σχέσις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας τοσοῦτον μετεβλήθη, ὥστε δικαίως ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία κατέστη κράτος ἐν κράτει· αὐτὸς ὁ Κωνσταντῖνος καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, ἀναγνωρίζοντες τὴν δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ταύτην ἐπιθυμοῦντες νὰ ἔχωσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν, ἐπηύξησαν τὴν δύναμιν ταύτην καὶ ἐπεξέτειναν πολλαχῶς, οὐ μόνον ἐν τῷ καθαρῶς ἐκκλησιαστικῷ βίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κοινωνικῷ καὶ πολιτικῷ· ἡ Ἐκκλησία ἐπροικίσθη ὑπὸ διαφόρων ἐνδείξεων εὐνοίας, ὑπὸ προνομίων καὶ ἐλευθεριῶν, πλούτου καὶ μεγαλοπρεπείας, ἀνεγνωρίσθη δὲ καὶ αὐτὴ ἡ δικαστικὴ ταύτης δικαιοδοσία, οὕτως ὥστε Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ἠδύνατο νὰ λέγῃ ὅτι καὶ ἡ Ἐκκλησία ἔχει ***δυναστείαν καὶ βῆμα,*** εἰς ἣν ὑπόκειται καὶ αὐτὴ ἡ πολιτεία. Οὕτως ἡ Ἐκκλησία προήγετο καὶ ἐκραταιοῦτο καὶ ἡ ἰσχὺς αὕτη ἐξεδηλοῦτο ἐν ζωῇ νεανικῇ, διαπνεομένη ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἐλευθερίας ἀπέναντι τοῦ κρατοῦντος πολιτικοῦ δεσποτισμοῦ· ἐνῷ ἐν τῇ πολιτείᾳ ἐπεκράτει ποικίλη δεσποτικὴ ἰδιοτροπία καὶ διαφθορά, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διέλαμπεν ἠθικὴ σπουδαιότης, ἐνῷ δὲ ἐν τῇ πρώτῃ κατ' ὀλίγον ἐπήρχετο κατατομὴ τῆς Ἐξουσίας μεταξὺ Κων πόλεως, Μεδιολάνων καὶ Τρεβίρων, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, τοὐλάχιστον τῆς Ἀνατολῆς, συνετηρεῖτο ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἑνότης. Ἀναμφιβόλως δὲ εἰς τὸ μέγα τοῦτο κοσμοϊστορικὸν γεγονὸς τῆς ἠθικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ κόσμου, ἐκτὸς ἄλλων παραγόντων, πρώτιστα συνετέλεσαν αἱ ἱεραὶ ἐκεῖναι μορφαὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀρχηγῶν αὐτῆς, οἱ ***Ἐπίσκοποι·*** οὗτοι ὑπὸ θείου καὶ ἱεροῦ ζήλου ἐμφορούμενοι καὶ πιστῶς καὶ μετ' αὐταπαρνήσεως ἐπιτελοῦντες τὸν ἱερὸν αὐτῶν προορισμὸν καὶ τὴν κλῆσιν, στηριζόμενοι δὲ ἐπὶ τῶν προνομίων καὶ δικαίων τῆς Ἐκκλησίας, μετὰ θαυμαστῆς παρρησίας καὶ δικαιοσύνης προΐσταντο τοῦ κοινωνικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ βίου τῶν πιστῶν διά τε λόγου καὶ τοῦ ἰδίου παραδείγματος προάγοντες αὐτὸν καὶ ρυθμίζοντες πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ θείου ἱδρυτοῦ, εἴτε τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐνεργοῦντες καὶ ποινὰς ἐπιβάλλοντες· εἴτε ὡς διαιτηταὶ ἐμφανιζόμενοι μεταξὺ ἐριζόντων καὶ φιλονεικούντων εἴτε ὑπὲρ πασχόντων, αἰχμαλώτων, δούλων καὶ ἐγκληματούντων μεσιτεύοντες, πανταχοῦ ἀπεδείκνυον τὸ μεγαλεῖον τῆς

νέας θρησκείας, προκαλοῦντες τὸν θαυμασμὸν τῶν συγχρόνων καὶ τῶν ἐπιγενομένων. Φρονοῦντες ὅτι σύντομος ἐπισκόπησις τῆς μεγάλης ταύτης ἐνεργείας τῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων καὶ ἱεραρχῶν κατὰ τοὺς ἓξ πρώτους αἰῶνας, οὐ μόνον ἄσκοπος δὲν ἤθελε θεωρηθῇ, ἀλλ' ἀπεναντίας καὶ λίαν ἐπωφελὴς καὶ ὀνήσιμος καὶ μάλιστα ἐν ᾗ ἐποχῇ σήμερον ζῶμεν, ἐποχῇ ἁμαρτωλῷ καὶ πλήρει ποικίλης ἠθικῆς ἀσυναρτησίας, χαράσσομεν τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμάς.

Τὴν ἱερότητα τοῦ ἀξιώματος τῆς ἱερωσύνης καὶ δὴ τοῦ ἐπισκοπικοῦ καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ προερχόμενα ποικίλης ὠφελείας ἀποτελέσματα πάντες ἀνεξαιρέτως ἀνεγνώριζον καὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, διὸ ἀναμφίλεκτος ἐθεωρεῖτο ἡ πρὸς τοῦτο προαπαιτουμένη προπαρασκευὴ καὶ παιδαγωγία· εἶναι ἀληθὲς ὅτι τινὲς ἐκ τῆς μαγικῆς οὕτως εἰπεῖν δυνάμεως τῆς ἱερωσύνης ὁρμώμενοι δὲν ἐθεώρουν ἀναγκαίαν τὴν πρὸς τοῦτο ἐκκλησιαστικὴν προπαίδειαν· ἀλλὰ τὴν τάσιν ταύτην κατεπολέμησαν ἔργῳ τε καὶ λόγῳ οἱ διασημότεροι τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὁ Αὐγουστῖνος καὶ ἄλλοι, συνιστῶντες τὴν προαπαιτουμένην πνευματικὴν μόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν· καίτοι δὲ μετὰ τὰς περιωνύμους σχολὰς τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας δὲν ἀναφαίνονται ἕτεραι σχολαὶ κυρίως ἐκκλησιαστικαὶ καὶ θεολογικαί, τὰ παραδείγματα ὅμως τοῦ Βασιλείου, τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Γρηγορίου διδάσκουσιν ὅτι οἱ πρὸς τὴν ἱερωσύνην κεκλημένοι πρὸς παρασκευὴν ἐπεσκέπτοντο τὰς φιλοσοφικὰς καὶ ῥητορικὰς σχολὰς τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Κων/πόλεως καὶ τῆς Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ Παλαιστίνης, ὅπου ἐξασκούμενοι εἰς τὴν ἀρχαίαν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ῥητορικήν, ἀκολούθως εἰσήρχοντο εἰς τὸν μοναχικὸν βίον, ὅπου διὰ τῆς μελέτης τῶν Γραφῶν καὶ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐκκλησιαστικῶν συγγραμμάτων, ἔτι δὲ καὶ τῆς ἐξασκήσεως εἰς τὰς μοναστικὰς ἀρετάς, ἀπέκτων τὴν θεολογικὴν αὐτῶν μόρφωσιν· πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐν τοῖς μοναστηρίοις διαιτωμένων εὕρισκον ἐνταῦθα τὴν ἀπαιτουμένην παίδευσιν, ὡς καὶ ἕτεροι ἐμορφοῦντο καταλλήλως ὑπὸ τὴν παιδαγωγίαν διασήμων ἐπισκόπων, καταλεγόμενοι εἰς τὸν ὑπ' αὐτοὺς κλῆρον. Βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι πολλοὶ ἀποβλέποντες εἰς τὴν ὑψηλὴν σημασίαν καὶ τὰς πολλὰς ὠφελείας τοῦ ἱερατικοῦ καθόλου καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, χωρὶς νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψει τὴν ἁγιότητα καὶ σπουδαιότητα αὐτοῦ, **ἀνίπτοις χερσὶ καὶ ἀνιέροις ψυχαῖς,** ὡς λέγει Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, προσήρχοντο εἰς αὐτό, καθιστῶντες αὐτὸ μέσον πλουτισμοῦ καὶ τῆς ἰδίας φιλοδοξίας καὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ. Τοὺς τοιούτους ὅμως πάντοτε κατεδίκαζον οἱ ἀληθεῖς τῆς Ἐκκλησίας ποιμένες· ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς τοιούτους, οἱ ἀληθῶς σπουδαῖοι, κατανοοῦντες τὴν ἁγιότητα καὶ

τὰς εὐθύνας τοῦ ἀξιώματος, ὡς καὶ τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν καὶ ἀδυναμίαν, ἀπεμακρύνοντο αὐτοῦ πρὸς καιρόν, ἢ ἀπεδέχοντο ἐπιβαλλόμενον, ἀφοῦ πρότερον ἐζήτουν προθεσμίαν πρὸς προπαρασκευήν· οὕτως ἔπραξεν ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, ἐκλεγεὶς πρεσβύτερος ὑπὸ τῆς ἐν Ταγέστῃ τῆς Νουμιδίας κοινότητος· ὑπῆρχον ὅμως καὶ ἕτεροι, οἵτινες ἀναλαμβάνοντες τὸ ἱερὸν ἀξίωμα καὶ συναισθανόμενοι τὸ μέγα φορτίον, ἢ ἐπεζήτουν τὴν συμβουλὴν πολυπείρων ποιμένων, ὡς ἔγραφε πρός τινα Βασίλειος ὁ Μέγας, ἵνα ἀναθέσῃ τὴν περὶ τούτου φροντίδα εἰς τὸν Χριστὸν τὸν συμβαστάζοντα τὸ βάρος τοῦτο, ἢ παρηγοροῦντο ὑπὸ τῆς ἰδέας ὅτι ὁ Κύριος βοηθήσει αὐτοὺς καὶ συνεταύτιζον τὴν τύχην αὐτῶν πρὸς τὴν τοῦ ποιμνίου, τὸ ὁποῖον ἐποίμαινον· καὶ ἐν τούτῳ ἔχομεν παράδειγμα τὸν ἱερὸν τῆς Ἱππῶνος ποιμενάρχην, ὅστις ἔλεγε πρὸς τὸ ποίμνιον αὐτοῦ : ***Φοβίζει με μεγάλως ἐὰν σκεφθῶ ὅτι εἶμαι Ἐπίσκοπος, μὲ παρηγορεῖ ὅμως διότι εἶμαι μεθ᾽ ὑμῶν· ἐκεῖνο φέρει εὐθύνας, τοῦτο χάριν· ἐκεῖνο κινδύνους, τοῦτο σωτηρίαν.*** Οὕτω πολλοὶ ἐπίσκοποι ἐκ τῶν σκέψεων τούτων προσεπορίζοντο νέας δυνάμεις πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἱεροῦ αὐτῶν προορισμοῦ, ἐνῷ ἕτεροι ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν ἐπισκοπικῶν αὐτῶν καθηκόντων ἐξ ἐγωϊστικῆς αὐτοπεποιθήσεως ὁρμώμενοι, ἢ ἐνόμιζον ὅτι διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ ποθουμένου, ἀποφεύγοντες πᾶσαν τὴν ἐξ ἀνθρώπων βοήθειαν, ἢ ἀπέρριπτον μὲν τὰ ἀνθρώπινα μέσα, τὰ πάντα ὅμως ἐναπέθετον εἰς τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· κατ᾽ ἀμφοτέρων τῶν τάξεων τούτων καταφέρεται ὁ Αὐγουστῖνος, διδάσκων ὅτι οἱ ἄνθρωποι ὀφείλουσι νὰ διδάσκωνται διὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τῶν φρονούντων δὲ ὅτι ἀρκεῖ αὐτοῖς ἡ ἀνθρωπίνη μόνον σπουδὴ καὶ τέχνη, περιττεύει δὲ ἡ ἐκ Θεοῦ βοήθεια, ἔλεγεν ὅτι οἱ τοιοῦτοι πρὸ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου δέον νὰ προσεύχωνται. ἵνα ἐντεῦθεν μάθωσι τὶ ὠφελεῖ τοὺς πιστούς, ἀκολουθοῦντες τῷ ῥήματι τοῦ Κυρίου: ***μὴ μεριμνᾶτε τὶ ἢ πῶς λαλήσετε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τὶ λαλήσετε*** (Ματθ. 10, 14).

Πολλαπλῆ καὶ ποικίλη ἦν ἡ ἐνέργεια τῶν ἐπισκόπων τῶν χρόνων τούτων, πολλαπλᾶ δὲ καὶ θαυμάσια τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς, ἔν τε τῇ Ἐκκλησίᾳ, τῇ πολιτείᾳ καὶ τῷ κοινωνικῷ βίῳ καθόλου. Ἀναμφιβόλως δὲ πρὸς ἀληθῆ πλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ τῶν Ἐπισκόπων πρώτιστα πάντων συνετέλει τὸ ***κήρυγμα τοῦ θείου λόγου,*** ἐν ᾧ μετὰ παρρησίας μοναδικῆς ἐπολέμουν τὰς κακίας τοῦ κόσμου, μὴ λαμβάνοντες ὑπ᾽ ὄψει οὔτε τοὺς πλουσίους, οὔτε τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς, ἀλλὰ μόνον τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Τὰ ὀνόματα τοῦ Βασιλείου, τοῦ Γρηγορίου, τοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ Ἀμβροσίου, τοῦ Αὐγουστίνου καὶ ἄλλων, πάντοτε θὰ καταλέγωνται μεταξὺ τῶν μεγίστων ῥητόρων πάντων τῶν αἰώνων. Οἱ ἀληθεῖς

οὗτοι ὑπηρέται τοῦ λόγου δὲν ἤθελον νὰ δεσμεύωσι τοὺς ἀκροατὰς αὐτῶν εἰς τὸ ἴδιον πρόσωπον, δὲν ἐζήτουν τὴν ἰδίαν τιμὴν καὶ ἐπιδοκιμασίαν αὐτῶν, ἀλλὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν. Ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὑποχρεουμένους ὅπως τὸ ἐν τῷ κόσμῳ ἁμαρτωλὸν καὶ ἄθεον, ὅσον καὶ ἐὰν ἐφαίνετο κεκαλυμμένον διὰ λαμπροῦ καλύμματος, ἀποκαλύψωσιν ἐν τῇ γυμνότητι αὐτοῦ καὶ τιμωρήσωσι διὰ τῆς μαχαίρας τοῦ Πνεύματος. Κάτοχοι οἱ ἴδιοι καὶ ἀριστοτέχναι τοῦ λόγου καὶ τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ δὲν ἔδιδον σημασίαν εἰς τὴν ρητορικὴν δεινότητα καὶ καλλιλογίαν, ἀλλὰ συνεβούλευον τοὺς ἔχοντας τὰ δῶρα ταῦτα νὰ μὴ ὑπεραίρωνται, ἀλλὰ νὰ ταπεινοφρονῶσι· δὲν πρέπει, ἔλεγεν ὁ θεῖος Χρυσόστομος, πρὸς τοὺς τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδευομένους **κάλλος λέξεων περιεργάζεσθαι καὶ συνθήκας καὶ ἁρμονίας, ὅπως ἤσωμεν, οὐχ ὅπως ὠφελήσωμεν, ὅπως θαυμασθῶμεν, οὐχ ὅπως διδάξωμεν, ὅπως τέρψωμεν οὐχ ὅπως κατανύξωμεν, ὅπως κροτηθῶμεν καὶ ἐπαίνου τυχόντες ἀπέλθωμεν, οὐχ ὅπως τὰ ἤθη ρυθμίσωμεν** (Ὁμιλ. 30 εἰς Πράξ.)· ἀλλαχοῦ πάλιν πρὸς τοὺς αὐτοὺς ἐπανελάμβανε νὰ μὴ ἐκτραχηλίζωνται καὶ ἐπαίνων καὶ δόξης ἐρῶσι, οὐδὲ τὰ τέρποντα λέγωσι, ἀλλὰ τὰ ὠφελοῦντα, **οὐδὲ περὶ συνθήκας καὶ κάλλη λέξεων, ἀλλὰ περὶ νοημάτων δύναμιν πᾶσαν ἀπασχολῶσι τοῦ καιροῦ τὴν ροπήν.** Ἐπαίρεσαι, λέγει, διότι διδάσκεις διὰ λόγων; ἀλλ' εἶναι εὔκολος ἡ ἐν λόγοις σοφία, δίδαξον διὰ τοῦ βίου σου, τοῦτο εἶναι ὁ καλήτερος τρόπος τῆς διδασκαλίας· διδάσκεις ἵνα τις τηρῇ ἐν πᾶσι τὸ ἄριστον μέτρον καὶ ρητορεύεις περὶ τούτου ἐν ἀκατασχέτῳ ροῇ τοῦ λόγου· ἀλλὰ κάλλιον θὰ ἔπραττες ἐὰν ἐδίδασκες δι' ἔργων· διότι συνήθως ἡ διδασκαλία δὲν ἐμφυτεύεται διὰ λόγων, ἀλλὰ δι' ἔργων· ἐὰν δὲν ἔχῃς ἔργα, διδάσκῃς δὲ μόνον διὰ λόγων, βλάπτεις μᾶλλον· κάλλιον νὰ σιγᾷς· τοῦτο πολλῶν κακῶν πρόξενον γέγονε τοῖς πιστοῖς· ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Δαυῒδ (Ψαλμ. 50, 16) λέγει τῷ ἁμαρτωλῷ : **ἵνα τί σὺ διηγῇ τὰ δικαιώματά μου;** μείζων εἶναι ἡ βλάβη τοῦ διδάσκειν τὰ δίκαια καὶ ὀρθὰ διὰ λόγων, διὰ δὲ τῶν ἔργων ἀντιφάσκειν.

Ἐκ τῶν θεάτρων καὶ τῶν δικανικῶν σχολῶν παρεισήχθη δυστυχῶς καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν χρόνων τούτων τὸ ἐπιβλαβὲς ἔθιμον τοῦ **κροτεῖν** καὶ **ἐπευφημεῖν** τοὺς κήρυκας τοῦ θείου λόγου καὶ διακόπτειν τὰς ὁμιλίας αὐτῶν· τὴν ματαίαν ταύτην συνήθειαν κατεδίκασαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐπιβλαβῆ καὶ ἐπικίνδυνον. Πολλάκις ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐξεφράζετο κατ' αὐτῆς, κατέκρινε δ' ἅμα καὶ τοὺς διδασκάλους ἐκείνους, οἵτινες διὰ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς αὐτῶν καὶ τῆς συνθήκης τῶν λέξεων, **ὡς ἄλλοι κιθαρῳδοὶ** ἐζήτουν νὰ εὐχαριστήσωσι τὸν λαὸν καὶ οὐχὶ νὰ διδάξωσιν αὐτόν...... οὕτω συμβαίνει καὶ ἐν ἡμῖν,

οἵτινες προσπαθοῦμεν νὰ κατασκευάσωμεν λόγους διὰ νὰ εὐχαριστήσωμεν τοὺς ἀκροατὰς καὶ ὄχι διὰ νὰ ὠφελήσωμεν, διὰ νὰ ἐπαινεθῶμεν, ὄχι διὰ νὰ διδάξωμεν, διὰ νὰ προκαλέσωμεν εὐχαρίστησιν καὶ ὄχι συντριβὴν τῆς καρδίας. Ἀποτεινόμενος δὲ πρὸς τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ λέγει, ὅτι ἐν τοιαύταις περιστάσεσι καὶ εἰς ἐμὲ αὐτὸν συμβαίνει τι τὸ ἀνθρώπινον, γεννᾶται εὐχαρίστησις καὶ χαρά· ὅταν ὅμως ἐπιστρέψω οἴκοι καὶ συλλογισθῶ ὅτι οἱ ἐπευφημήσαντες οὐδαμῶς ὠφελήθησαν, ἀπώλεσαν δὲ τὰ πάντα διὰ τῶν κρότων καὶ ἐπευφημιῶν, τότε βαθέως συγκινοῦμαι καὶ στενάζω διότι εἰς μάτην ὡμίλησα· τί ὠφέλησα κηρύξας, ἀφοῦ οἱ ἀκροαταί μου οὐδένα καρπὸν ἐκαρπώθησαν ἐκ τοῦ κηρύγματός μου; εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐμπρέπει ἡ τάξις καὶ ἡ ἡσυχία, οἱ κρότοι καὶ οἱ θόρυβοι εἶναι ἴδιον τῶν θεάτρων, τῆς ἀγορᾶς, τῶν δημοσίων πομπῶν· τοῦτο δ' ἔσται καὶ ἡμῖν καὶ ὑμῖν ὠφέλιμον, ἵνα μὴ μόνον ἀγαπῶμεν τὰς τιμὰς καὶ τοὺς ἐπαίνους καὶ λέγωμεν ὑμῖν τὰ εὐάρεστα, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς ὠφέλειαν συντείνοντα· διὰ τοῦτο διαβεβλήμεθα καὶ παρ' Ἕλλησι, ὡς πρὸς ἐπίδειξιν πάντα ποιοῦντες καὶ πρὸς φιλοτιμίαν· δὲν ὁμιλοῦμεν ὑμῖν διὰ νὰ ἐπαινεθῶμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ ὠφελήσωμεν ὑμᾶς· ἐμοὶ ἔπαινος καὶ παρηγορία εἶναι νὰ κερδήσω ὑμᾶς. Ἀλλαχοῦ πάλιν ὁ ἱερὸς πατήρ, ἀφοῦ οἱ ἀκροαταὶ ἐκρότησαν αὐτὸν καὶ ἐπήνεσαν, οὗτος δὲ ἤλεγξεν αὐτούς, ἐπεῖπε: ***Ἐκροτήσατε σφόδρα καὶ ἐπῃνέσατε, ἀλλὰ μετὰ τοῦ κρότου σπουδάσατε ὅπως μὴ καὶ περὶ ὑμῶν ταῦτα λέγηται.***

Οἱ ἀληθεῖς ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ κηρύγματι αὐτῶν καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ λόγου δὲν ἐπεζήτουν νὰ παραστήσωσιν ἑαυτοὺς ὡς ***διδασκάλους*** καὶ ***ἀρχηγοὺς*** τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ὡς ***μαθητὰς τοῦ μόνου διδασκάλου, τοῦ Χριστοῦ***, ἐντεῦθεν δὲ παρεσκεύαζον τοὺς πιστούς, ὅπως ἀμέσως ἀπὸ τῆς πρώτης πηγῆς τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τῶν ἁγίων Γραφῶν, ἀρύωνται αὐτήν. Δὲν εἴμεθα ***διδάσκαλοι ὑμῶν,*** ἔλεγεν ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, ἀλλὰ πάντων ἡμῶν διδάσκαλος ὁ Χριστός, ὁ ἐνοικῶν ἐν ἡμῖν· ὁ δὲ Χρυσόστομος πολλάκις ἐν ταῖς ὁμιλίαις αὐτοῦ διέκοπτε τὸν λόγον, παρέχων τοῖς ἀκροαταῖς αὐτοῦ καιρὸν ὅπως ἐρευνήσωσι καὶ οἱ ἴδιοι τὸ περὶ οὗ προὔκειτο ζήτημα· πολλάκις δὲ οἱ ἱεροὶ ἄνδρες ἤλεγχον τὴν προβαλλομένην δικαιολογίαν ὅτι δὲν ἔχουσι καιρὸν νὰ μελετῶσι τὰς Γραφὰς κατ' ἰδίαν ἢ δὲν ἐννοοῦσιν αὐτάς· εἰς τὴν τελευταίαν παρεῖχον τὴν συμβουλήν, ὅπως μεταβαίνωσι παρὰ τοῖς σοφωτέροις ἢ ἐπισκέπτωνται καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐπισκόπους· οὕτως ἐδίδασκον ὁ Ἀμβρόσιος, ὁ Αὐγουστῖνος, ὁ Ἱερώνυμος, ὁ Χρυσόστομος καὶ ἄλλοι. Ὁ τελευταῖος ἑρμηνεύων τὸν πρῶτον ψαλμόν, πρὸς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων παραβάλλει τὸν ἀναγινώσκοντα τὰς Γραφάς, ὅστις πάντοτε ποτιζόμενος ὑπὸ τῆς πηγῆς ἐκείνης καὶ ἀπολαμβά-

νων τῆς δρόσου τοῦ ἁγ. Πνεύματος, ὑπὸ οὐδεμιᾶς τοῦ κόσμου μεταβολῆς καταβάλλεται καὶ ἐὰν πάντα τὰ κακὰ τοῦ κόσμου ἐπέλθωσιν ἐπ' αὐτόν· καθὼς τὸ παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων δένδρον, λέγει, ποτίζεται ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ εἶναι πλούσιον εἰς φύλλωμα καὶ καρπούς, οὕτω καὶ ὁ ἀναγινώσκων τὰς Γραφὰς καὶ ἐὰν δὲν ἔχῃ τὸν ἐξηγοῦντα αὐτάς, ἔχει μεγάλην ὠφέλειαν ἐκ τῆς συχνῆς ἀναγνώσεως..... μὴ ἀναμένῃς, προστίθησιν, ἕτερον διδάσκαλον, ἀρκεῖ σοι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ· οἱ διδάσκαλοι πολλάκις διὰ κενοδοξίαν ἢ βασκανίαν ἐπικρύπτουσι πολλά. 'Ακούσατε ταῦτα οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου καὶ κτᾶσθε ἑαυτοῖς Γραφάς, φάρμακα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν· ***τοῦτο πάντων αἴτιον τῶν κακῶν, τὸ μὴ εἰδέναι τὰς Γραφάς· χωρὶς ὅπλων εἰς πόλεμον βαδίζομεν.*** Μὴ ἐπιρρίπτετε ἐφ' ἡμᾶς τὰ πάντα· ὑμεῖς εἶσθε ἐμπεπιστευμένοι ἡμῖν ὡς πρόβατα, ἀλλὰ πρόβατα λογικά· ἐξακολουθῶν δὲ νὰ συμβουλεύῃ τοὺς Χριστιανοὺς ἵνα προμηθεύωνται Γραφάς, φέρει ὡς παράδειγμα τοὺς χρυσοχόους καὶ σιδηρουργοὺς καὶ ἄλλους ἐργάτας, οἵτινες καταβαλλόμενοι ὑπὸ δυστυχίας δὲν πωλῶσι τὰ ἐργαλεῖα αὐτῶν, ἀλλ' ἐπὶ τόκῳ πορίζονται χρήματα· αὐτό, προστίθησι, πρέπει νὰ πράττωσι καὶ οἱ Χριστιανοί, διότι ὅ,τι εἶναι διὰ τοὺς ἐργάτας ἡ σφύρα καὶ ὁ ἄκμων καὶ ὁ φυσητήρ, τοῦτο εἶναι ἡμῖν αἱ Γραφαὶ τῶν Προφητῶν καὶ 'Αποστόλων. ***Καὶ καθάπερ ἐκεῖνοι δι' ἐκείνων τὰ σκεύη πάντα, ἅπερ ἂν λάβωσι, διαπλάττουσιν, οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς διὰ τούτων τὴν ψυχὴν τῶν ἡμετέρων χαλκεύομεν καὶ διεστραμμένην διορθοῦμεν καὶ παλαιωθεῖσαν ἀνακαινίζομεν·*** καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἐξασκοῦσι τὴν τέχνην αὐτῶν μόνον εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ εἴδους καὶ τῆς μορφῆς, μὴ δυνάμενοι νὰ μεταβάλωσι τὴν ὕλην, μὴ δυνάμενοι νὰ μεταβάλωσι τὸν ἄργυρον εἰς χρυσόν, ἡμεῖς ὅμως δυνάμεθα πλέον ἐκείνων, δυνάμεθα τὸ ξύλινον ἀγγεῖον νὰ μεταβάλωμεν εἰς χρυσόν· προκειμένου δὲ περὶ τῆς ἐνστάσεως ὅτι δύσληπτοι εἶναι οἱ Γραφαὶ καὶ σκοτειναί, ἀπαντᾷ ὅτι διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἐξέλεξεν ὡς συγγραφεῖς αὐτῶν τοὺς τελώνας καὶ ἁλιεῖς, καὶ σκηνοποιοὺς καὶ ποιμένας καὶ ἀγραμμάτους, ἵνα τὰ ὑπ' αὐτῶν γραφέντα καταστῶσιν ὠφέλιμα εἰς τοὺς ἐργάτας, τοὺς δούλους, τὰς χήρας καὶ ἀμαθεῖς, καταλήγει δὲ διὰ τῶν ἑξῆς: *λάβε τὰς Γραφὰς ἀνὰ χεῖρας, τήρει καλῶς ὅ,τι ἐννοεῖς· ὅ,τι δὲν ἐννοεῖς ἀνάγνωθι δεύτερον καὶ τρίτον· ἐὰν καὶ πάλιν δὲν κατανοῇς τὴν ἔννοιαν, μετάβηθι εἰς τοὺς σοφωτέρους σου, ἄπελθε πρὸς τοὺς διδασκάλους, ζήτησον τὴν συμβουλὴν αὐτῶν, δεῖξον μόνον ζῆλον· καὶ ἐὰν ὁ Θεὸς ἴδῃ ἐν σοὶ τοιοῦτον ζῆλον, θὰ σοὶ ἀποκαλύψῃ τὴν ἔννοιαν.*

Πολλάκις οἱ 'Επίσκοποι ἐπιλαμβανόμενοι διαφόρων περιστάσεων καὶ γεγονότων, συνεδέοντο στενότερον μετὰ τῶν Χριστιανῶν, αἱ σχέσεις δ' αὗται διηυκόλυνον τὴν γνῶσιν τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν καὶ τῆς καταστά-

σεως καθόλου· πολλοὶ αὐτῶν ἐπεσκέπτοντο αὐτοὺς εἰς τοὺς ἐπισκοπικοὺς οἴκους, τὸ μὲν ἵνα λάβωσι λύσιν διαφόρων αὐτῶν ἀποριῶν, τὸ δὲ ἵνα ἐξαιτήσωνται τὴν συνδρομὴν αὐτῶν, ὡς διαιτητῶν, μεταξὺ τῶν διαφερομένων εἰς διάφορα ζητήματα, ἢ ὡς προστατῶν τῶν ἀσθενῶν, τῶν χηρῶν, τῶν ὀρφανῶν, ἐκτεθειμένων εἰς τὴν δεσποτικὴν δύναμιν τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς· ὁ ἱερὸς Ἀμβρόσιος γράφων πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὸν κληρικοὺς προτρέπεται ἵνα μὴ ὑποχωρῶσι πρὸς τοὺς τελευταίους, φέρει δὲ ὡς παράδειγμα ἑαυτόν, ἀντιστάντα πολλάκις εἰς τὴν πολιτικὴν δύναμιν. Καὶ ἀληθῶς πολλοὶ τῶν Ἐπισκόπων ἐξεπλήρουν τὸ καθῆκον αὐτῶν μετὰ παρρησίας ἢ ἐπικαλούμενοι τὴν δικαιοσύνην αὐτῶν, ἢ ἀποτυγχάνοντες ἐν ταῖς ἐπεμβάσεσιν αὐτῶν, προέβαινον καὶ μέχρι τῆς τιμωρίας τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων. Ὅτε τῷ 371 ἡ Ἐπαρχία Καππαδοκίας διηρέθη εἰς δύο, ἐντεῦθεν δὲ καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀπώλεσαν πολλὰς εὐκολίας καὶ ὠφελείας καὶ ὑπεχρεώθησαν εἰς διπλασίους φόρους, Βασίλειος ὁ Μέγας, μὴ δυνάμενος νὰ ἀπέλθῃ προσωπικῶς εἰς βασιλεύουσαν ἵνα μεσιτεύσῃ ὑπὲρ τῶν πασχόντων, ἔγραψε τὴν 74ην ἐπιστολὴν αὐτοῦ πρός τινα ἰσχύοντα ἐν Κων/πόλει Μαρτινιανόν, ἐν ᾗ μετὰ τόλμης καταδικάζων τὴν διαίρεσιν ταύτην, ἔλεγεν ὅτι καθὼς ἐκ τῆς διχοτομήσεως ἑνὸς ἵππου ἢ βοὸς δὲν παράγονται δύο, ἀλλὰ μᾶλλον φονεύεται καὶ ὁ εἷς, οὕτω συμβαίνει καὶ ἐνταῦθα· ***τὸ κράτος δὲν αὐξάνει διὰ τῆς διχοτομήσεως καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς εὐπορίας αὐτῶν***· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ὑπῆρχον ἐπίσκοποι συντρίβοντες τὰς ἀδικίας καὶ τὴν σκληροτραχηλίαν τοιούτων ἀρχόντων· ἔχοντες τὸ δικαίωμα τῆς ἐποπτείας καὶ ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς πολιτείας καὶ τοῦ βίου τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων,— διὸ καὶ ἡ ἐν Ἀρελάτῃ σύνοδος τῷ 314 ὥριζεν ἵνα μηδεὶς καταλαμβάνῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπάρχου, ἐὰν μὴ φέρῃ πιστοποιητικὸν τοῦ Ἐπισκόπου ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν,—μετὰ παρρησίας καὶ τόλμης ἐποιοῦντο χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τούτου. Ἀθανάσιος ὁ Μέγας ἐξωκκλησίασε τὸν ἔπαρχον τῆς Λιβύης, ἐπίσημον διὰ τὴν ἀγριότητα αὐτοῦ καὶ ἀκολασίαν (ἐπιστολ. 61 τοῦ Μ. Βασιλείου), ὁ δὲ Πτολεμαΐδος Συνέσιος, ἀφοῦ πολλάκις συνεβούλευσε τὸν ἔπαρχον ***Ἀνδρόνικον,*** ἵνα ἀπόσχῃ τῆς τυραννίας τοῦ λαοῦ καὶ τῶν λοιπῶν κακιῶν, ἀπέβαλεν αὐτὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ διέταξεν ἵνα μηδεὶς ἱερεὺς δέχηται αὐτὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἢ ἐπισκέπτηται κατ' οἶκον (Ἐπιστολ. 57, 58, 77).

Εἰς τὰς προτροπὰς καὶ παραστάσεις τῶν Ἐπισκόπων ὑπέκυπτε καὶ αὐτὸ τὸ ὕψος τῶν Αὐτοκρατόρων. Ὅτε τῷ 487 οἱ Ἀντιοχεῖς ἕνεκα τῆς ἐπιβολῆς φόρων ὑπερβολικῶν προέβησαν εἰς φοβερὰν στάσιν, ἐν ᾗ ἐπιτεθέντες κατὰ τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως κατέκαυσαν τὰ μέγαρα αὐτῶν, μὴ ἀρκεσθέντες δὲ εἰς τοῦτο ἀνέτρεψαν καὶ τοὺς ἀνδριάντας τοῦ ***Θεοδο-***

σίου καὶ τῆς βασιλίσσης καὶ τῶν πριγκήπων ***Ἀρκαδίου*** καὶ ***Ὀνωρίου,*** μετ' ὀλίγον συνελθόντες καὶ τρέμοντες πρὸ τῆς ὀργῆς τοῦ αὐτοκράτορος, προσῆλθον εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς πόλεως ***Φλαβιανόν,*** ἐξαιτούμενοι ὅπως σπεύσῃ εἰς Κων/πολιν καὶ καταστείλῃ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ· ὁ γηραιὸς ἀρχιεπίσκοπος ἀνέλαβε πράγματι τὸ εἰς βασιλεύουσαν ταξείδιον, ὁ δὲ ἱερὸς Χρυσόστομος, πρεσβύτερος τότε παρὰ τῷ Φλαβιανῷ, ἐξεφώνει τοὺς λαμπροὺς αὐτοῦ λόγους περὶ ***ἀνδριάντων,*** ἐν οἷς παρηγόρει τὸν λαὸν καὶ ἐζωογόνει τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας αὐτοῦ. Ἀλλ' οἱ τῆς πόλεως ἄρχοντες πρὶν ἢ ἔλθῃ ἐκ Κων/πόλεως ἡ ἀπόφασις τοῦ Θεοδοσίου, φοβούμενοι τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, κατήρξαντο τῆς διαδικασίας τῶν ἐνόχων, καθ' ἑκατοντάδας δὲ ἔρριπτον εἰς τὰς φυλακὰς καὶ ἐβασάνιζον ἀγρίως ἄνδρας καὶ γυναῖκας· συνέβη τότε μοναχός τις νὰ συναντήσῃ καθ' ὁδὸν τοὺς δικαστὰς ἀπερχομένους εἰς τὸ δικαστήριον, ὅτε κρατήσας τοὺς χαλινοὺς τοῦ ἵππου ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, ***ἀνάγγειλον,*** εἶπε, ***τῷ αὐτοκράτορι ὅτι δὲν εἶναι μόνον βασιλεύς, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος καὶ ἄρχει ἐπὶ ὁμοίων· ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα Θεοῦ· μὴ καταστρέφετε διὰ τοῦτο τοσοῦτον ἀγρίως καὶ ἀσπλάγχνως τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ.*** Ἐν τούτοις μετ' ὀλίγον ὁ ἱερὸς Φλαβιανὸς ἐπέτυχε τοῦ ποθουμένου παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ Χρυσόστομος εἶχε τὴν εὐτυχίαν ν' ἀναγγείλῃ τῷ λαῷ τὴν χαρμόσυνον ταύτην ἀγγελίαν. Τοιαῦτα γεγονότα ἀναφέρονται πολλὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, μαρτυροῦντα ὅτι καθὼς ὑπῆρχον ἐπίσκοποι ἐκπληροῦντες τὸν προορισμὸν αὐτῶν, οὕτως ὑπῆρχον καὶ ἄνδρες πολιτικοί, ἀναγνωρίζοντες τὴν δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῆς. Περὶ τοῦ Μ. Θεοδοσίου διηγεῖται ὁ ἱερὸς Θεοδώρητος (Ἐκκλ. Ἱστορία 4, 6), ὅτι ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ ἱεροῦ Ἀμβροσίου, παρουσιασθεὶς οὗτος εἰς αὐτόν, ἐποιήσατο παραστάσεις κατά τινων πολιτικῶν ἀρχόντων, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἀπήντησεν αὐτῷ : ***ἤδη πρότερον ἐγίνωσκον τὴν παρρησίαν σου καὶ ὅμως ἀπεδέχθην τὴν εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον ἀνύψωσίν σου· διὰ τοῦτο ἀνακούφιζε τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καθὰ διαγορεύει ὁ θεῖος νόμος.***

(Ἕπεται συνέχεια)

† Ο ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ

ΠΕΡΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΤΩΝ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Μέχρι τοῦ σχίσματος τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς τὸ 1054, μεθ' ὅλας τὰς ἑκάστοτε ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν ἤδη χρόνων αἱρέσεις καὶ σχίσματα, ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία παρουσιάζετο κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἑνιαία, καὶ διετύπου, ὡς γνωστόν, τὴν ἑαυτῆς διδασκαλίαν ὁμοφώνως ἐν ταῖς διαφόροις Οἰκουμενικαῖς καὶ τοπικαῖς Συνόδοις. Ὅτε δ' ἐπῆλθεν ὁ μέγας τότε ἐκεῖνος Ἐκκλησιαστικὸς διχασμός, ἐπηκολούθησε δὲ τὸ 1517 ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ τῶν Διαμαρτυρομένων ἀπόσπασις ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, ἔκτοτε ὁ εἰς τρία μεγάλα τμήματα διαιρεθεὶς Χριστιανικὸς κόσμος, πλείστας ἀποπείρας ἑνώσεως ἐπισήμους ἔκαμνε, κατ' ἀρχὰς μὲν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ 1054 μέχρι τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου 1438, οὐκ ὀλίγας δὲ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, καθ' ἃς ὁ πόθος πρὸς ἕνωσιν καὶ τῶν τριῶν μεγάλων Χριστιανικῶν τμημάτων ἀξιέπαινος καὶ ἀξιόζηλος ποικιλαχῶς ἐκδηλοῦται·

Σκέψεις καὶ σχέδια ἐδημοσιεύθησαν καὶ δημοσιεύονται περὶ ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν πολλαὶ καὶ διὰ πολλῶν ἰδίᾳ ἐν Ἀγγλικοῖς, Ἀμερικανικοῖς, Γερμανικοῖς, Γαλλικοῖς καὶ λοιποῖς θρησκευτικοῖς βιβλίοις, περιοδικοῖς καὶ διατριβαῖς ὑπὸ εὐσεβοφρόνων ἀλλοδόξων τε καὶ ἡμετέρων, καταδεικνύουσαι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὰς δογματικὰς καὶ λοιπὰς θρησκευτικὰς διαφορὰς τῶν τριῶν μεγάλων τοῦ Χριστιανισμοῦ τμημάτων καὶ ὑποδεικνύουσαι τὴν βάσιν, ταύτην ἢ ἐκείνην, δι' ἧς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ, ἡ περιπόθητος τῶν Ἐκκλησιῶν ἕνωσις, ἵνα ἓν ὦσι πάντες οἱ Χριστιανοί, μία ποίμνη, εἷς ποιμήν. Καίτοι δὲν δύναταί τις ἀναντιρρήτως, ἀναγινώσκων τὰ γραφόμενα ταῦτα πρὸς ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, νὰ μὴ ἐπαινέσῃ εἰλικρινῶς καὶ ἐκ μέσης καρδίας τὸν ἀξιάγαστον ζῆλον τῶν γραφόντων, πολλῶν δὲ ἐξ αὐτῶν θὰ ἐκτιμήσῃ δικαίως τήν τε πολυμάθειαν, τὸ ἀμερόληπτον καὶ ἀνεξίθρησκον, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἄλλοτε μισαλλόδοξον, οὐχ ἧττον οἱ πλεῖστοι τῶν γραφόντων, γενικῶς μὲν καὶ ἀμέσως δὲν καταφέρονται ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν κατὰ τῆς δογματικῆς καὶ τελετουργικῆς ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας τῶν μὴ ὁμοφρονούντων Χριστιανῶν, ἕκαστος ὅμως τῶν γραφόντων προσπαθεῖ, κατὰ τὸ

μᾶλλον καὶ ἧττον, νὰ δικαιολογῇ διὰ πολλῶν θεολογικῶν ἐπιχειρημάτων πᾶσαν σχεδὸν τὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν τῆς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίας, οὕτω πόρρωθεν καὶ ἐμμέσως θεωρῶν πᾶσαν ἄλλην, ὡς μὴ ὀρθήν. Βεβαίως τοῦτο πράττει ἕκαστος κατὰ τὰς ἰδίας χριστιανικὰς πεποιθήσεις, αἱ ὁποῖαι, ἐὰν δὲν ἦσαν κατ' αὐτὸν αἱ ὀρθότεραι, ἢ δὲν θὰ ἔγραφε διόλου, ἢ θὰ μετήλλαζε δόγμα, ἀπὸ Καθολικοῦ λ. χ. γιγνόμενος Παλαιοκαθολικὸς ἢ Ἀγγλικανὸς ἢ Ὀρθόδοξος, καὶ τὸ ἀντίθετον. Ἀλλ' ἆρά γε συντελοῦσι καὶ τὰ νῦν τοιουτοτρόπως γραφόμενα ὑπὸ ἡμετέρων τε καὶ ἀλλοδόξων πρὸς τὴν ἀναντιρρήτως παμπόθητον ἕνωσιν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν; Τόμοι ὁλόκληροι π. χ. ἐγράφησαν ἕως νῦν ὑπό τε Ὀρθοδόξων καὶ Καθολικῶν διὰ τὸ πασίγνωστον Filioque, δυνάμενοι βιβλιοθήκας νὰ σχηματίσωσι· καὶ ὅμως οὔτε ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία, οὔτε ἡ Ὀρθόδοξος μετέβαλεν ἕως νῦν δοξασίαν ὡς πρὸς τὸ δογματικὸν τοῦτο ζήτημα. Φέρομεν ὡς παράδειγμα τοῦτο τὸ δόγμα, ὡς πασίγνωστον πάλαι τε καὶ νῦν, ὅπερ, δυστυχῶς, ὅσον περισσότερον, ἰδίᾳ τε καὶ ἐπισήμως, συνεζητεῖτο, τόσον μεγαλείτερον ἤνοιγε τὸ χάσμα μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, διὰ ν' ἀποδείξωμεν, ὅτι πρὸς τὴν σκοπουμένην ἕνωσιν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ θεολογικὴ συζήτησις τῶν διαφορῶν ἐν τῇ θρησκευτικῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν, ἀντὶ νὰ πλησιάζῃ, τοὐναντίον ἀπομακρύνει ἡμᾶς ἀπὸ τῆς παμποθήτου ἑνώσεως αὐτῶν. Διὰ τούτων δὲν ἐννοοῦμεν βεβαίως, ὅτι διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἕνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν, δέον ἡ μία Ἐκκλησία νὰ παραδεχθῇ ἅπασαν τὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν τῆς ἄλλης, οὔτε ἐννοοῦμεν ὅτι, ἕνωσις σημαίνει ***ὑποταγὴν*** εἰς ἄλλην Ἐκκλησίαν, διότι ταῦτα ἀμφότερα ἡ πεῖρα αἰώνων, οὐχὶ ἐτῶν τινῶν, ἀπέδειξεν ἐντελῶς ἀδύνατα. Ἐπίσης δὲν ἐννοοῦμεν, ἑκάστη Ἐκκλησία νὰ θεωρήσῃ ἑαυτὴν ὑπόχρεων ἐν τελετουργικαῖς ἢ περὶ μυστηρίων διδασκαλίαις νὰ παραδεχθῇ τὴν σχετικὴν ἑτεροδιδασκαλίαν τῆς ἄλλης Ἐκκλησίας καὶ οὕτω νὰ ὁμολογήσῃ ἑαυτὴν πλανηθεῖσαν, διότι εὐνόητον, ὅτι θὰ προκύψωσιν αὖθις θρησκευτικαὶ συζητήσεις, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον θ' ἀπομακρύνωσιν ἡμᾶς τῆς σκοπουμένης κοινωφελοῦς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Οὐδεμία λοιπὸν καθ' ἡμᾶς θρησκευτικὴ συζήτησις ἐπίσημος, ἢ ἰδιωτικὴ περὶ τῶν δογματικῶν καὶ μυστηριακῶν ***διαφορῶν*** συντείνει πρὸς τὴν ἕνωσιν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος, δέον ἡ ὁδὸς αὕτη νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἐντελῶς, ὡς καὶ ἐγκατελείφθη ἔν τισι, νὰ θεωρηθῇ δέ, ἐὰν ἐγκριθῇ ὑπὸ παντὸς εὐσεβοφρονοῦντος, ὁ ἐφεξῆς τρόπος ἐνεργείας προτιμότερος, ὡς τελεσφορώτερος. Δὲν φανταζόμεθα, ὅτι πρωτάκουστα θὰ εἴπωμεν, ἀλλὰ φρονοῦμεν, ὅτι διόλου δὲν ζημιοῖ οὐδένα, ἐὰν διατυπώσωμεν ἐν ταῖς στήλαις τοῦ παρόντος περισπουδάστου περιοδικοῦ, βασικάς τινας σκέψεις καὶ διάγραμμα, οὐχὶ πρὸς ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅπερ,

τό γε νῦν, ἀδύνατον, ἀλλὰ ***πρὸς τὴν θρησκευτικὴν συνεργασίαν*** τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπὶ καθαρῶς καὶ ἀπολύτως ***θρησκευτικῶν κοινῶν ζητημάτων,*** ὅπερ σὺν τῷ χρόνῳ θὰ προλειάνῃ καὶ τὴν ἕνωσιν. Ἐν γενικωτάταις γραμμαῖς διατυποῦμεν ἀμέσως τὸ ἡμέτερον τριμερὲς διάγραμμα.

Α΄

Πρῶτον, μεταξὺ τῶν τριῶν μεγάλων τμημάτων τοῦ Χριστιανισμοῦ δέον νὰ καταβάλληται ***πάντοτε*** πᾶσα προσπάθεια, ἵνα σὺν τῷ χρόνῳ—διότι δυστυχῶς διὰ μιᾶς δὲν κατορθοῦται τοῦτο—***ἐντελῶς παύσῃ*** ἡ ἀμοιβαία μεταξὺ ἑτεροδόξων Χριστιανῶν ψυχρότης. Παραδεχόμεθα, ὅτι τὸ ἄλλοτε ἐπικρατῆσαν μισαλλόδοξον, ἔπαυσε νῦν κατὰ μέγα μέρος, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναπτυχθῇ ***καὶ ἡ φιλία*** μεταξὺ τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν. Αἱ φιλικαὶ σχέσεις δύνανται ν᾿ ἀναπτυχθῶσι δι᾿ ἀμοιβαίων κατὰ τὰς ἐπισήμους Χριστιανικὰς κοινὰς ἑορτὰς ἐπισκέψεων καὶ δι᾿ ἀνταλλαγῆς συγχαρητηρίων γραμμάτων. Τοῦτο εὐτυχῶς γίνεται ἤδη ἀπό τινων ἐτῶν καὶ συχνότερον ὁσημέραι, μεταξὺ Ἀγγλικανῶν, Παλαιοκαθολικῶν, Ἐπισκοπιανῶν καὶ Ὀρθοδόξων, φρονοῦμεν δὲ ὅτι ἔπρεπε καὶ θὰ ἠδύνατο νῦν νὰ γείνῃ καὶ μεταξὺ Καθολικῶν καὶ Ὀρθοδόξων. Ἐπισκεπτόμεθα, τὰς ἐπισήμους ἑορτάς, τοὺς θρησκευτικοὺς ἀρχηγοὺς π. χ. τῶν Ἰσραηλιτῶν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ καὶ οἱ Ἰσραηλῖται προθύμως ἐπίσης μᾶς ἐπισκέπτονται, χωρὶς διὰ τούτου, οὔτε ἐκεῖνοι νὰ γείνωσι Χριστιανοί, οὔτε ἡμεῖς Ἰσραηλῖται, ἀμφοτέρωθεν ὅμως ἀξιεπαίνως δεικνύεται, ἐμπράκτως, τὸ ἀνεξίθρησκον· διατί λοιπὸν νὰ μὴ ἐπισκεπτώμεθα ἀλλήλους Καθολικοὶ καὶ Ὀρθόδοξοι; Βεβαίως καὶ τοῦτο σὺν τῷ χρόνῳ ἐλπίζομεν, ὅτι θὰ γείνῃ, ἀρκεῖ ἑκατέρωθεν μία καλὴ θέλησις. Ὁ Σεβασμιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας, ἢ ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιεπίσκοπος Οὐψάλης, γράφουσιν, ἢ ἀπαντῶσι φιλοφρόνως καὶ χριστιανοπρεπῶς εἰς συγχαρητηρίους καὶ εὐχετικὰς ἐπιστολὰς τῶν Ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπων· μήπως διὰ τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης ἀρνοῦνται τὴν ἑαυτῶν Ἐκκλησιαστικὴν πίστιν καὶ γίνονται Ὀρθόδοξοι; Οὐχὶ βεβαίως. Καταδεικνύεται ὅμως οὕτως ἀμφοτέρωθεν ἐμπράκτως, ὅτι ἔπαυσεν ἐντελῶς τὸ μισαλλόδοξον καὶ ἤρξατο νὰ πρυτανεύῃ μεταξὺ ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν φιλία καὶ ἀγάπη, ὄντως Χριστιανική. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ, ὅτε πρὸ τριάκοντα ἐτῶν ἐσπουδάζομεν, καὶ ἐν τῇ Θεολογικῇ ἡμῶν Σχολῇ τῆς Χάλκης, ὅτε ὡς καθηγητὴς ἔπειτα νομικῶν καὶ θεολογικῶν μαθημάτων ἐπὶ πενταετίαν ἐδιδάσκομεν, πολλάκις ἔκτοτε μέχρι τοῦ νῦν παρὰ συναδέλφων καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ἀξιοσεβάστων, ὁμοδόξων καὶ ἑτεροδόξων, ἠκούσαμεν νὰ ἐκφράζωσι δικαίαν λύπην διὰ τὴν

ὑπάρχουσαν ψυχρότητα καὶ μὴ φιλικὴν ἐπικοινωνίαν μεταξὺ ἑτεροδόξων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Εὐτυχῶς ἡ ψυχρότης αὕτη νῦν καὶ μεταξὺ ἀλλοθρήσκων ὁσημέραι τείνει νὰ ἐκλίπῃ. Ἄλλοτε π. χ. δὲν θὰ ἠνείχετο πιστὸς Καθολικὸς Χριστιανὸς νὰ ἔχῃ σχέσεις μετὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἴσως δὲ καὶ Ὀρθόδοξος καὶ Διαμαρτυρόμενος· σήμερον ὅμως δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν καὶ ἔχομεν ὡς συνάνθρωποι ἐπισήμους κοινωνικὰς σχέσεις ἀμοιβαίας πρὸς πάντας, ὅπερ βεβαίως θεωρεῖται στοιχειῶδες κοινωνικῆς καλῆς συμπεριφορᾶς καθῆκον, συμφωνότατον δὲ καὶ πρὸς τὸ ἱερὸν ἡμῶν Εὐαγγέλιον, ὅπερ ἐπιτάσσει τὴν πρὸς ὅλον τὸν κόσμον ἀγάπην. Ἄλλο αἴσθημα καὶ ἄλλο γνώμη καὶ ἀντίληψις, ἕτερον φιλία κοινωνικὴ καὶ ἄλλο βεβαίως θρησκευτικὴ πεποίθησις.

Ἡ ἀξιέπαινος δ' αὕτη ὄντως κοινωνικὴ σχέσις καὶ φιλία, διὰ τί νὰ μὴ καλλιεργῆται ἐπισήμως ἔστω καὶ βαθμηδὸν μεταξὺ ***πασῶν*** τῶν ἀλλοδόξων Ἐκκλησιῶν; Δὲν θὰ εἶχέ τις τὴν ἀπαίτησιν ἀμέσως ὁ Πάπας τῆς Ρώμης π. χ. νὰ ἔγραφε συγχαρητήριον ἐπὶ τῷ Πάσχα ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ὀρθόδοξον π. χ. Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας ἢ Ἀντιοχείας. Καὶ τοῦτο θὰ γείνῃ βραδύτερον, ἐλπίζομεν. Ἀλλὰ νῦν, ὅπως ἐνιαχοῦ ἀξιεπαίνως ἀνταλλάσσουσι πολλοὶ Καθολικοὶ ἱερεῖς εὐγενέστατοι καὶ λίαν μεμορφωμένοι, ἐπισκέψεις ἰδιωτικὰς μετὰ κληρικῶν ὀρθοδόξων, ὡσαύτως θὰ ἦτο δυνατὸν καὶ ἐπισήμως Καθολικοὶ Ἡγούμενοι, ἢ Ἐπίσκοποι ἐπὶ τῇ ἑορτῇ λ. χ. τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δηλ. μεγάλων, κοινῶν καὶ χαρμοσύνων δι' ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς ἑορτῶν, ν' ἀνταλλάσσωσι προφορικῶς ἢ καὶ γραπτῶς εὐχὰς καὶ συγχαρητήρια. Αἱ τοιαῦται ἀμοιβαῖαι ἐνδείξεις, κοινωνικῆς σχέσεως καὶ φιλίας, εἴτε προφορικῶς εἴτε γραπτῶς ἀξιεπαίνως ἐν τῇ ἐποχῇ ἡμῶν γιγνόμεναι πρὸς πάντα ἄνθρωπον, πολλῷ μᾶλλον δὲν ἐπιβάλλονται ἆρά γε πρὸς ἀλλοδόξους μέν, ὁμοθρήσκους δέ, καὶ στηριζομένους ἅπαντας ἐπὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ ἀγάπης; Τοῦτο γίνεται, ὡς ἐλέχθη, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, μεταξὺ ὅλων τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, πλήν, δυστυχῶς, τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης. Ἀλλ' ἐλπίζομεν καὶ πεποίθαμεν—μάλιστα, λέγομεν, πεποίθαμεν—ὅτι τοῦτο σὺν τῷ χρόνῳ οὐ μακρῷ θὰ γείνῃ καὶ ὑπὸ τῶν ἐπισήμων ἀντιπροσώπων καὶ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, ἥτις ἀναντιρρήτως διακρίνεται διὰ τὴν ἀξιάγαστον ὀργάνωσιν καὶ τὴν εὐρυτάτην καὶ ποικίλην μόρφωσιν καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν κληρικῶν αὐτῆς. Κληρικοὶ δὲ Καθολικοί, τόσον μεγάλης μορφώσεως, θὰ κατανοήσωσιν ἀφεύκτως ὅτι εἶνε καιρὸς πλέον νὰ μὴ ἐπιμένωσι, πάντας τοὺς ἄλλους Χριστιανοὺς νὰ κάμωσι Καθολικούς, ὅπερ ἐντελῶς, νῦν μάλιστα, ἀδύνατον, ἀλλὰ θελήσωσιν ἀξιεπαίνως καὶ χριστομιμήτως τοὺς ἑτεροδόξους νὰ μὴ ἀποφεύγωσιν, ἀλλὰ νὰ σχετίζωνται φιλικῶς καὶ κάλλιον ἐκ τοῦ πλησίον νὰ γνω-

ρίζωσιν, ὁπότε νὰ εἶνε βέβαιοι, ὅτι περισσότερον θὰ ἐκτιμηθῶσι καὶ θὰ ἀγαπηθῶσιν ὑπ᾿ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι θὰ ἐκτιμήσωσι καὶ θὰ ἀγαπήσωσιν αὐτοὺς πρὸς κοινὴν πάντων ὠφέλειαν.

B΄

Πλὴν τῶν ἀμοιβαίων τούτων σχέσεων, δικαίως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μέσον φιλίας μεταξὺ πασῶν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ὅπως παύσῃ πλέον πᾶσα θρησκευτικὴ Προπαγάνδα Καθολικῶν ἢ Διαμαρτυρομένων μεταξὺ Ὀρθοδόξων. Καὶ εἰς τὸ δεύτερον τοῦτο ζήτημα τῆς Προπαγάνδας, ὅπερ, δυστυχῶς, ἐξακολουθεῖ καὶ ψυχραίνει τὰς μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν σχέσεις, ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία καὶ ἐν γένει οἱ Διαμαρτυρόμενοι, ἀξιεπαίνως ἀπό τινων ἐτῶν ἐπισήμους ἀποφάσεις περὶ παύσεως αὐτῆς ἔλαβον εἰς διάφορα θρησκευτικὰ συνέδρια καὶ πιστεύομεν, ὅτι ἐντελῶς θὰ ἐκλίπῃ ἡ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως γιγνομένη πρὸς Ὀρθοδόξους πᾶσα Προτεσταντικὴ Προπαγάνδα. Ἐὰν ἄλλοτε ἡ Καθολικὴ ἢ ἡ Προτεσταντικὴ Προπαγάνδα μεταξὺ Ὀρθοδόξων, εἶχε προσηλυτίσῃ ὀλίγους, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀμαθεῖς ἢ κερδαλεόφρονας, ἀνέπτυσσεν ὅμως, ὡς γνωστόν, θρησκευτικὰς ἔριδας, ἐπιζημίους διὰ τὸ γόητρον τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἐπέφερε ψυχρότητα τῆς μεγάλης πλειονότητος τῶν μὴ προσηλυτιζομένων καὶ οὕτω τὸ κακὸν ἐγίνετο μεγαλείτερον τοῦ ὑποτιθεμένου ἀγαθοῦ, διότι ὑπετίθετο ὡς ἀγαθὸν ἡ ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς δῆθεν πλάνης ἐπιστροφὴ εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἀλήθειαν τῆς Καθολικῆς ἢ Προτεσταντικῆς Προπαγάνδας. Ἄλλοτε, ὡς γνωστόν, ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι ἐθεωρούμεθα ὑφ᾿ ὅλων σχεδὸν τῶν Προτεσταντῶν, ἅτε δὴ προσκυνοῦντες τὰς εἰκόνας, ὡς τέλειοι εἰδωλολάτραι καὶ διὰ τῆς Προπαγάνδας προσεπάθουν ν᾿ ἀπαλλάξωσιν ἡμᾶς τῆς εἰδωλολατρείας!! Ὅταν ὅμως διὰ τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων εἰς ἐπίσημα θρησκευτικὰ συνέδρια καὶ ἀνεπισήμους θρησκευτικὰς διαλέξεις, ἐνόησαν, ὅτι ἄλλο τιμὴ καὶ προσκύνησις καὶ ἄλλο λατρεία τῆς εἰκόνος, σήμερον ὁ νομίζων τὸν ὀρθόδοξον ὡς εἰδωλολάτρην, θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἰδίων Προτεσταντῶν, ὅτι ἐντελῶς πλανᾶται καὶ δὲν λέγει ὀρθὴν γνώμην. Δυστυχῶς ὅμως ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἐξακολουθεῖ εἴς τινα μέρη τὴν Προπαγάνδαν μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων. Ἐὰν ὅμως, ὡς πιστεύομεν, ἀρχίσωσι φιλικαὶ σχέσεις ἐπίσης μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Καθολικῶν, δὲν ἔχομεν τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν, ὅτι καὶ ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία, μεθ᾿ ἧς ἔκπαλαι ἐπὶ αἰῶνας μέχρι τοῦ 1054 ὁμοφρονοῦντες ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης Χριστοῦ συνειργαζόμεθα, δὲν θὰ θέλῃ ἐφεξῆς διὰ τῆς Προπαγάνδας νὰ ἐπαυξάνῃ τὸ μεταξὺ ἡμῶν ἐπιζήμιον θρησκευτικὸν χάσμα, ἀλλὰ θὰ ἐνατενίζῃ μετ᾿ ἀληθοῦς ἀγάπης φιλοστόργου ἀδελφῆς πρὸς ὁμομήτριον καὶ ὁμοπάτριον ἀδελφὴν

ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν, συνεργασθεῖσαν ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου μετ' αὐταπαρνήσεως ἐπὶ δέκα περίπου αἰῶνας ἐναντίον Ἀρείων, Μονοφυσιτῶν, Εἰκονομάχων καὶ τῶν ἄλλων ποικίλων ἀρχαίων χριστιανικῶν αἱρέσεων καὶ σχισμάτων.

Κατὰ ταῦτα αἱ ἀμοιβαῖαι σχέσεις καὶ ἡ κοινωνικὴ φιλία μεταξὺ ὅλων τῶν Χριστιανῶν καὶ ἡ παῦσις πάσης θρησκευτικῆς Προπαγάνδας Καθολικῆς ἢ Προτεσταντικῆς μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων, ἅτινα ἀμφότερα καὶ ἄλλοτε ἐλέχθησαν, θὰ φέρωσιν ἆρά γε τὴν θρησκευτικὴν ἕνωσιν τῶν Χριστιανῶν; Κατὰ τὴν σχετικὴν πεῖραν τῶν αἰώνων οὐχὶ πλέον ἐτῶν, ἡ πλήρης δογματική, τελετουργικὴ καὶ διοικητικὴ χριστιανικὴ ἕνωσις δὲν ἐγένετο, οὔτε εἶνε νῦν δυνατή, καίτοι ἦτο καὶ εἶνε ἐπιθυμητή. Ἀντὶ ἀνεφίκτου ἀποπείρας πρὸς ἕνωσιν, γίγνονται σήμερον ἀξιεπαίνως θρησκευτικὰ συνέδρια ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀμερικῇ, παγχριστιανικὰ μὲν λεγόμενα, ἀλλὰ κυρίως μεταξὺ τῶν Ἀγγλικανῶν, Διαμαρτυρομένων, Παλαιοκαθολικῶν καὶ ὀλιγαρίθμων ἀντιπροσώπων Ὀρθοδόξων, ἀπουσιαζόντων ἐντελῶς ἀντιπροσώπων τοῦ μεγαλειτέρου τμήματος τοῦ Χριστιανισμοῦ, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης. Εἰς τὰ συνέδρια ταῦτα, ὡς γνωστόν, γίγνονται συζητήσεις ἀνεξίθρησκοι καὶ ἀναπτύσσονται διάφορα θέματα θρησκευτικά, κατὰ τὰς ἰδίας δοξασίας τοῦ ἀναπτύσσοντος Θεολόγου, χωρὶς νὰ προσβάλληται ἀμέσως ἡ σχετικὴ ἑτερόδοξος χριστιανικὴ διδασκαλία. Τοῦτο προλειαίνει τὴν ἀμοιβαίαν ἀνοχὴν πάσης ἑτεροδιδασκαλίας, ἀλλὰ δὲν ἀντιπροσωπεύονται καὶ Καθολικοί, οἱ ὁποῖοι δὲν θ' ἀνεχθῶσιν, οὔτε ἀνέχονται ν' ἀκούωσιν ἀναπτύξεις θέματος θεολογικοῦ περὶ μυστηρίων π. χ. μὴ συμφώνου κατὰ πάντα πρὸς τὴν σχετικὴν διδασκαλίαν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας καὶ ἑπομένως δὲν εἶνε κυρίως ***παγχριστιανικὰ*** συνέδρια, ὡς γενικῶς αὐτοκαλοῦνται. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐπιδιωχθῇ ἀνενδότως καὶ ἀξιεπαίνως παντὶ σθένει, πραγματικὴ παγχριστιανικὴ συνεργασία μετ' ἀγάπης, συμφωνοῦσα πρὸς τὴν θεμελιώδη διδασκαλίαν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον πᾶσαι ἀνεξαιρέτως αἱ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι, ὡς θεῖον ἱδρυτὴν καὶ θεμελιωτὴν αὐτῶν ἀναντιρρήτως θεωροῦσι. Κατὰ ταῦτα ἐπιβάλλεται καὶ Εὐαγγελικῶς καὶ κοινωνικῶς μία θρησκευτικὴ συνεργασία πασῶν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, μηδὲ ἀντιπροσώπων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐξαιρουμένων ἐπὶ ἐδάφους παγκοίνου, πάντοτε δὲ θρησκευτικοῦ, τοῦτο δὲ θ' ἀποτελέσῃ τὸ τρίτον καὶ κυριώτερον μέρος τοῦ ἡμετέρου διαγράμματος, ἡ θρησκευτικὴ δυνατὴ συνεργασία, τῶν δύο ἄλλων ἀνωτέρω λεχθέντων μερῶν, ἀποτελούντων τὸ προπαρασκευαστικὸν μέσον αὐτῆς.

(Ἕπεται συνέχεια)

† Ο ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ

εἰς τὸν ἀοίδιμον

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ ΙΩΑΚΕΙΜ

ἐκφωνηθεὶς

ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου ΔΩΡΟΘΕΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ

ΑΡΧΙΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

«Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται».
(Ἰω. ια´ 11)

Παναγιώτατε Δέσποτα,
Γεραρὰ τῶν Ἁγίων Ἀρχιερέων χορεία,
Βαρυπενθὲς Ἐκκλησίασμα,

Ἰωακεὶμ ὁ πολὺς Μητροπολίτης Χαλκηδόνος, ὁ ἐπίλεκτος Ἱεράρχης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὁ διακεκριμένος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Σύνεδρος, ὁ τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς ἀγαθὸς ἄγγελος, ὁ πολύτιμος φίλος, ὁ σπάνιος υἱός, ὁ ἰσχυρὸς ἄνθρωπος, ὁ εὔστροφος καὶ διαυγὴς Νοῦς, ὁ ἀριστοκράτης Κληρικός, κεκοίμηται.

Κεκοίμηται τὴν ἐπαύριον τῆς πλέον γοητευτικῆς ἐν μέσῳ ἡμῶν αὐτοῦ συναναστροφῆς, τὴν ἐπαύριον τῆς ἐκ τῶν Πατριαρχείων καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς διακονίας ἐπιστροφῆς αὐτοῦ, τὸν χρόνον ἀκριβῶς τῆς ἀκμῆς τῆς ἡλικίας του!

Ὦ ἀνθρώπινε βίε! Ὦ ζωὴ τοῦ ἀποιχομένου ἀνδρός! Πόσον ὁμοιάζεις πρὸς ἔκτασιν ὕδατος, ὅπου ρίπτεται βαρύ τι σῶμα. Μικρός τις σχηματίζεται κατ᾽ ἀρχὰς κύκλος, ὁ ὁποῖος ὁλονὲν μεγεθύνεται, πλὴν ἐξαφανίζεται, ὅταν ἡ μεγέθυνσις ἔχῃ προχωρήσῃ πολύ.

Ποῦ, ἐγώ, ταπεινὸς τοῦ Ἄμβωνος λευΐτης, ἀσθενὴς τοῦ λόγου ὑπηρέτης, ὅλως ἀπροπαράσκευος νὰ ἀντιμετωπίσω τοιαύτην συμφοράν, ποῦ θὰ εὕρω τὴν δύναμιν νὰ συνθέσω τὸν ἐξόδιόν Σου ὕμνον, στερρὲ τῆς Ἐκκλησίας λειτουργέ: νὰ φωτοτυπήσω διὰ λέξεων τὰς φεγγοβόλους ἱκανότητάς Σου, τὰς ἀρετὰς τοῦ Νοῦ Σου, τὴν δύναμιν τῆς θελήσεώς Σου, τὸ ἔργον τῆς δράσεώς Σου, τὸν πόνον τοῦ ἀδοκήτου, τοῦ προώρου, τοῦ κεραυνοβόλου θανάτου Σου;

Τίς δώσει ἡμῖν μελῳδίας, ἵνα λικνίσωμεν τὴν νοσταλγίαν πρὸς τὸν πεφιλημένον νεκρόν; Τίς δώσει ἡμῖν τὴν δύναμιν, ἵνα συνέλθωμεν ἐκ τῆς συγκλονιστικῆς ταραχῆς, εἰς ἣν μᾶς ἐβύθισεν, ἀφήσασα ἡμᾶς ἐμβροντήτους, ἡ ὅλως αἰφνίδιος θλιβερὰ ἀγγελία τοῦ θανάτου Σου; Τίς δώσει ἡμῖν πηγὰς δακρύων, ἵνα θρηνήσωμεν τὸ μάταιον καὶ παροδικὸν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων; Τίς δώσει ἡμῖν σοφίαν καὶ σύνεσιν, ἵνα κατανοήσωμεν τὸ μέγα καὶ ὑψηλὸν μάθημα, ὅπερ ἐν μεγαλειώδει λαλούσῃ

σιγῇ δίδει εἰς ἡμᾶς, τὰ μάταια καὶ ἐφήμερα ὄντα, τὸ ὅλως ἀπροόπτως καὶ ράγδην ἐπελθὸν τραγικὸν γεγονός;

*
* *

Περὶ τοῦ βίου τοῦ ἀειμνήστου καὶ τῆς ἀξίας τῆς προσωπικότητός του δὲν εἶναι ἀνάγκη τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ λεχθῶσι πολλά, διότι ταῦτα εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστά.

'Εγεννήθη τὸ ἔαρ τοῦ 1875 ἐν Πριγκήπῳ, τῇ ἐρατεινῇ ταύτῃ νήσῳ, ἡ ὁποία ὡς Νύμφη λούεται εἰς τὰ κρυστάλλινα νάματα τῆς Προποντίδος, καὶ περιπνέεται μὲ τὰς μεθυστικὰς εὐωδίας τῶν πεύκων της, τὰ φύλλα τῶν ὁποίων ἀεννάως ψάλλουν εἰς αὐτὴν ὡς 'Αλληλούϊα τὴν χάριν καὶ τὴν ὡραιότητά της.

Μετὰ τὴν πρώτην παίδευσίν του ἐν Πριγκήπῳ τὸ πρῶτον καὶ εἶτα ἐν Πέραν, εἰςῆλθεν εἰς τὴν ἐν Ξυλοπόρτῃ λειτουργοῦσαν τότε ἱερατικὴν Σχολήν, ὅτε αὕτη ηὐτύχει νὰ ἔχῃ ὡς Διευθυντὴν της τὴν Ὑμετέραν Σοφωτάτην Παναγιότητα. Ἧς ἡ βαθύφρων γνώμη, ἡ σοφία, ἡ ἀρετὴ καὶ ὁ ἔνθεος ζῆλος, διέχεον, ὡς χάριτι θείᾳ ἐξακολουθοῦσι καὶ σήμερον νὰ διαχέωσι, καὶ διαπύρως οἱ πάντες ταπεινῶς εὐχόμεθα νὰ διαχέωσιν ἐπὶ μακρὸν εἰσέτι, φῶς ἀμίαντον, φῶς, ἡ ἀνταύγεια τοῦ ὁποίου, σελαγίζουσα τὸν Οὐρανὸν τῆς ἡμετέρας 'Εκκλησίας, ἀντανακλᾶται καὶ εἰς ἄλλας μεγάλας φίλας πρὸς αὐτὴν 'Εκκλησίας μέχρι τῶν Φιόρδ τῆς Σουηδίας.

'Ακολούθως εἰσήχθη εἰς τὸ ἐν Χάλκῃ ἱερὸν τέμενος τῆς Θεολογίας, ὅπου ἐν τῇ μονώσει τοῦ ὡραίου λόφου, ἐφ' οὗ τοῦτο ὑψοῦται καὶ τῇ αὐστηρᾷ μελέτῃ τῶν Πατέρων τῆς 'Εκκλησίας ἐμορφώθη εἰς δόκιμον τῆς 'Εκκλησίας ἐργάτην.

Καὶ ὑπάρχει ἄλλο καταλληλότερον μέρος ἀπὸ τὸν περίπυστον ἐκεῖνον τόπον τῆς Χάλκης διὰ νὰ ὑψωθῇ ἡ ψυχὴ καὶ νὰ προπονηθῇ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἀγροφύλακος τῶν ψυχῶν; 'Εκεῖ ὢν ἀπηλλαγμένος τῆς βιοτικῆς μερίμνης καὶ ὑπὸ τὴν βαθεῖαν ἐπίδρασιν διατελῶν τῶν ὑψηλῶν μαθημάτων τῆς Θεολογίας καὶ τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς γαληνιαίας καλλονῆς τῆς Φύσεως ἀκούει τοὺς παλμοὺς τῆς ψυχῆς του, καὶ ἐνωτίζεται τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ, ὅπως τὴν ἤκουσεν ὁ Νῶε ἐπὶ τοῦ Ὄρους 'Αραρὰτ καὶ ὁ Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ Ὄρους Σινᾶ.

Ὢ! Πόσον ἐκεῖ τὸ πνεῦμα εἶναι περισσότερον ξένον ἀπὸ τὴν σάρκα, καὶ ὀλιγώτερον βασανισμένον ἀπὸ τὰς σκέψεις καὶ σχεδὸν θεῖον εἰς τοὺς ὁραματισμούς του! Πόσον ὁ βίος ἐκεῖ εἶναι ἰδεώδης! 'Εὰν δέ τις διὰ τῆς πραγματικότητος ζῇ, διὰ τοῦ ἰδανικοῦ ὅμως ὑπάρχει. 'Εκεῖ ἕκαστος τῶν τροφίμων τῆς Σχολῆς προσπαθεῖ νὰ κλείσῃ εἰς τὴν ψυχήν του ὅσας εἰμπορεῖ περισσοτέρας εὐωδίας. Αἱ ἐντυπώσεις τῆς Σχολῆς, αἱ ἀναμνήσεις της καὶ αἱ συμπάθειαί της, εἶναι ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι θὰ μᾶς κλείσουν τὸ ὕστατον τοὺς ὀφθαλμούς μας, εἶναι ἐκεῖναι, τῶν ὁποίων ἡ ἄρρητος μελῳδία ἡδέως ἐναποστάζεται εἰς τὸ οὖς ἡμῶν, ὅταν δέρνουν τὴν ψυχήν μας τὰ κύματα τῶν θλίψεών μας, τῶν παραπλανήσεών μας, τῶν ἀπογοητεύσεών μας. Εἶναι αὐτὴ ἡ μελῳδία, ἡ ὁποία ἔκαμνε τὸν ἀείμνηστον Μητροπολίτην Χαλκηδόνος 'Ιωακεὶμ νὰ ἔχῃ τόσην ἀγάπην καὶ τόσον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Σχολήν, εἰς ἣν ἡ ἐλευθερόφρων αὐτοῦ διάνοια ὄχι μικρὰν παρέσχεν ὠφέλειαν.

Πεπροικισμένος ἀπὸ τῆς Φύσεως μὲ ἰδιαίτερα προσόντα καὶ πλήρης ἐφοδίων ἀπὸ τῆς Σχολῆς ἀνέπνεε τὸ μέλλον ὡς ἰωδιοῦχον καὶ ἀρωματώδη ἀέρα. Μόλις εἴκοσι

ὀκτὼ ἐτῶν καὶ προήχθη εἰς τὸ τοῦ Ἐπισκόπου, τὸ ἀνώτατον τοῦτο τῆς Ἱερωσύνης ἀξίωμα. Ἡ ἐν τῇ Κοινωνίᾳ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ εὐδοκίμησίς του ζωηρὰ ἤρχισε νὰ σημειοῦται ἀπὸ τὰ πρῶτά του βήματα. Ὡς δύναμιν δὲ ὁδηγήτριαν τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ καθ' ὅλον τὸ στάδιον αὐτοῦ τὸ δημόσιον εἶχεν ὄχι τόσον τὴν θεωρίαν, ἀλλὰ τὴν πρακτικότητα. Κατόπιν τῆς ἐξαιρετικῆς νοημοσύνης, ἣν εἶχε, θὰ ἦτο ὑπέροχον τῇ ἀληθείᾳ πρόσωπον, ἐὰν ηὐκαίρει καὶ κατώρθου τὸ πρακτικόν του πνεῦμα νὰ τὸ ἀναπτύξῃ καὶ δι' ἐνδελεχεστέρας μελέτης καὶ θεωρίας.

Θὰ παραμείνῃ ἀλησμόνητος ἡ δυνατὴ συμβολή του εἰς τὰς ἐπὶ τῶν γενικῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων σοβαρὰς τοῦ Πατριαρχείου συσκέψεις καὶ ἀποφάσεις. Χωρὶς δὲ νὰ ἔχῃ, ὡς εἶπον, ἐπιδοθῇ εἰς συστηματικὰς γενικὰς μελέτας, εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ ἐμβαθύνῃ θαυμασίως εἰς τὰ ἀπασχολοῦντα τὴν Ἐκκλησίαν ζητήματα, νὰ ἀνάγηται εἰς τὰς γενικὰς ἰδέας αὐτῶν, καὶ νὰ στοχάζηται ἀσφαλῶς, τὸ δέον γενέσθαι. Ἡ μέλισσα, ἡ ὁποία βυθίζεται εἰς τὸν εὐώδη κάλυκα τοῦ ἄνθους, δὲν ἐμελέτησέ ποτε τὰ πέταλά του, οὔτε τοὺς στήμονάς του. Δανείζεται μόνον ἀπὸ τὸ ἄνθος ὅ,τι τῆς ἀναγκαιοῖ, διὰ νὰ κατασκευάσῃ τὸ μέλι της, ὅ,τι δὲν δύναται νὰ συγκομίσῃ ὁ δεινὸς βοτανολόγος, ὁ τοσαύτην ἔχων τοῦ ἄνθους γνῶσιν. Διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία δικαίως θρηνεῖ τὴν στέρησίν του, τὸν πρόωρον θάνατόν του.

Τὸν σκληρὸν θάνατόν του θρηνεῖ ἰδιαιτέρως καὶ ἡ προσφιλής του Μητρόπολις, ἡ ὡραία πλὴν τάλαινα ἐπαρχία Χαλκηδόνος, ἥτις μὲ πολύτιμον φροντίδα θὰ διατηρήσῃ τὸ θέλγητρον τῆς ἀναμνήσεως τοῦ ἀποιχομένου πνευματικοῦ ποιμένος της.

Τίνας λόγους παρηγορίας ὁ ἀσθενὴς νὰ ἀπευθύνω εἰς αὐτήν; Θὰ ἱκετεύσω μόνον τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀποπτᾶσαν ψυχήν του ὅλως ἰδιαιτέρως νὰ προσευχηθῇ ὑπὲρ τῶν ἀπορφανισθέντων πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων ἐνώπιον τοῦ Θρόνου τοῦ Ὑψίστου, ὅστις ἄπορον διατὶ τόσον ἐσπευσμένως νὰ τὸν μετακαλέσῃ παρ' ἑαυτῷ χωρὶς κἂν νὰ τῷ δώσῃ τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον νὰ μᾶς ἀποχαιρετήσῃ.

Ὡς φύλλον τοῦ δένδρου πρὶν ἀκόμη ἔλθῃ τὸ φθινόπωρον ἐμαράνθη. Ἐν εἰκόνι διαπορεύεται ὁ ἄνθρωπος, τὸ μάταιον τοῦτο πλάσμα, τὸ καταδεδικασμένον εἰς ζωὴν ἐφήμερον, σκιᾶς ὄναρ.

«*Οἵη περ φύλλων γενεή, τοιὴ δὲ καὶ ἀνδρῶν. Φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη. Ὡς ἀνδρῶν γενεή, ἡ μὲν φύει, ἡ δ' ἀπολήγει*» *('Ιλιάδ. Ζ' 145).*

Πρὸς τί ἄλλο ὡραιότερον ἅμα καὶ παραδικώτερον νὰ παρομοιάσῃ τις τὸν ἄνθρωπον ἤ, ὡς τὸν παρωμοίασεν ἥ τε Ἁγία Γραφὴ καὶ ἡ θύραθεν Λογοτεχνία, πρὸς φύλλον καὶ ἄνθος, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ εἶναι μία πρωΐα; Θέλετε ἀκόμη νὰ ἀκούσητε μίαν ἄλλην παρομοίωσιν, ἡ ὁποία ἐφιλοτεχνήθη ὑπὸ μεγάλου τοῦ Ἱεροῦ Ἄμβωνος Μύστου; «Οἱ ἄνθρωποι ὁμοιάζουν τὰ ῥέοντα ὕδατα. Οἱαδήποτε ἀνισότης καὶ ἂν φαίνηται εἰς τὸν ῥοῦν τῶν ῥυακίων καὶ τῶν ποταμῶν, οἱ ὁποῖοι διαρρέουσι τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς, ὅλοι ἔχουσι τοῦτο τὸ κοινόν, ὅτι προέρχονται ἀπὸ μικρὰν καταγωγήν. Ἐν τῇ προόδῳ τοῦ ῥοῦ αὐτῶν κυλίουν τὰ κύματά των πρὸς τὰ κάτω διὰ συνεχοῦς πτώσεως. Καὶ τέλος πηγαίνουν νὰ ἀπολέσουν τὰ ὀνόματά των μετὰ τῶν ὑδάτων των εἰς τὸν τεράστιον ὠκεανόν, ὅπου δὲν δύναταί τις νὰ διακρίνῃ οὔτε τὸν Σηκουάναν, οὔτε τὸν Δούναβιν, οὔτε τοὺς ἄλλους μεγάλους ποταμοὺς ἀπὸ τὰ πλέον

ἄσημα ρυάκια. Οὕτω οἱ ἄνθρωποι ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ ἴδια ἀδύνατα πράγματα. Ἐν τῇ προόδῳ τῆς ἡλικίας των, τὰ ἔτη συνωθοῦνται, ὅπως τὰ κύματα· ἡ ζωή των ῥέει καὶ ἀδιακόπως κατέρχεται πρὸς τὸν θάνατον διὰ τῆς φυσικῆς αὐτῆς βαρύτητος, καὶ ἐπὶ τέλους οἱ ἄνθρωποι ἀφοῦ ἔχουσι κάμῃ, ὡς οἱ ποταμοί, περισσότερον θόρυβον οἱ μὲν ἢ οἱ δέ, περισσότερον δρόμον οἱ μὲν τῶν δέ, πηγαίνουν νὰ ἑνωθοῦν εἰς τὴν ἄβυσσον, ὅπου δὲν δύναταί τις νὰ ἀναγνωρίσῃ οὔτε τοὺς ἄρχοντας, οὔτε τοὺς ἰδιώτας, οὔτε τὰς ἄλλας ὑπερόχους ἰδιότητας, αἱ ὁποῖαι διακρίνουσι τοὺς ἀνθρώπους, καθ' ὃν τρόπον οἱ ποταμοὶ οὗτοι οἱ τόσον φημιζόμενοι μένουσιν ἄνευ ὀνόματος καὶ δόξης, ὅταν ἀναμιχθοῦν εἰς τὸν ὠκεανὸν μὲ τὰ πλέον ἄγνωστα ρυάκια».

Πλὴν αἱ εἰκόνες αὗται δύνανται νὰ εἶνε ὡραῖαι, ποιητικῶς ὑπέροχοι, νὰ ἐκχέουν τὴν πλέον λεπτὴν μελαγχολίαν, ἡ ὁμίχλη τῆς ὁποίας καλύπτει κάθε ἀνθρώπινον, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι παροδικόν, δὲν ἐξαντλεῖ ὅμως τὴν ὅλην ὑπόστασιν τοῦ ἀνθρώπου, διότι ὑπάρχει κάτι ἐν αὐτῷ τὸ ὁποῖον δὲν παρέρχεται, εἶναι παραμόνιμον, κάτι τὸ ὁποῖον ὁ θάνατος δὲν δύναται νὰ ληστεύσῃ, καθ' ὃν τρόπον ὁ ὕπνος κάμνει νὰ σιγήσουν διά τι διάστημα, νὰ ἀπρακτήσουν πολλαὶ ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, δὲν ἐξαφανίζει ὅμως τὸ καλύτερον μέρος της, ἐκεῖνο ἐξ οὗ προέρχεται πᾶσα ἐκδήλωσις. Τοὐναντίον μάλιστα ὁ ὕπνος διὰ τῆς προσκαίρου νάρκης ἀποκαθαίρει καὶ ἀνακαινίζει τὸν ὀργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης εἶναι ὑπερφυὴς ἡ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ παρομοιάζοντος τὸν θάνατον πρὸς ὕπνον.

«Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται».

Ἐφ' ὅσον μὲν εἴμεθα στενὰ συντεδεμένοι πρὸς τὸν κόσμον, ἐφόσον αἱ αἰσθήσεις μᾶς γοητεύουν, ἐφόσον εἴμεθα προσηλωμένοι πρὸς τὸ παρόν, ἐφόσον εἰς τὸν θάνατον ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν βλέπομεν εἰμὴ μόνον τὴν παροδικότητα, τὴν ἀπώλειαν καὶ τὴν ἀποτυχίαν, δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ μελαγχολήσωμεν, νὰ κλαύσωμεν. Καὶ ἤδη θρηνοῦμεν τὸν ἐκτάδην ὧδε προκείμενον σεπτὸν νεκρόν. Καὶ τί δὲν ἔχομεν νὰ θρηνήσωμεν εἰς αὐτόν; Τὸν ἄνθρωπον; τὸν υἱόν; τὸν ἱεράρχην; Τίνα πρῶτον νὰ συλλυπηθῇ τις ἢ νὰ παραμυθήσῃ; τὴν Ἐκκλησίαν; τὴν Ἐπαρχίαν; τὴν γηραιὰν μητέρα; τοὺς οἰκείους; τοὺς φίλους;

Πλὴν δέον νὰ μὴ διαλάθῃ ἡμᾶς ὅτι δὲν εἶναι ὁλοσχερὴς ἀπώλεια ὁ ἄνθρωπος, διότι ὁ θάνατος δὲν ἐκμηδενίζει, ὡς εἶπον, τὸ πᾶν ἐν αὐτῷ, ἀφανίζει μόνον ὅ,τι συνδέεται ἀναποσπάστως μὲ τὴν ὕλην καὶ τὰς αἰσθήσεις, ἀφανίζει τὰ πρόσκαιρα καὶ φθαρτά, καθ' ὃν τρόπον καὶ ὁ ὕπνος ναρκώνει μόνον ὡρισμένας λειτουργίας τοῦ ὀργανισμοῦ, καὶ τοῦτο, διὰ νὰ τὰς ἀνανεώσῃ.

Πῶς ἦτο δυνατὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀφανισθῇ ὁλοσχερῶς, ἀφοῦ ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ; Ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος, καὶ ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνθρώπου μένει. Μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων εἶσαι ἐκεῖνος, τὸ ὁποῖον ἔπραξας.

Ὁ Ἐκκλησιαστής, ἀφοῦ περιῆλθε τὴν Γῆν καὶ ἐδοκίμασε κάθε ἀνθρώπινον, ἀφοῦ ἀνέλυσεν αὐτό, ᾐσθάνθη ἀπογοήτευσιν ἀπὸ αὐτό, περιφρόνησιν πρὸς αὐτό, ἀλλ' εἰς τὸ τέλος, καθ' ἣν στιγμὴν μάλιστα εἶδε συλλορροοῦν τὸ πᾶν περὶ αὐτόν, εἶδεν εἰς τὸ βάθος κάτι, τὸ ὁποῖον μένει, ὅπερ εἶναι πολὺ στερεόν, μέγα. Ἤρχισε μὲ τὸν θρῆνον: «Ματαιότης ματαιοτήτων» καὶ κατέληξε μὲ τὸ ἐπιγραμματικὸν ἐκεῖνο: «Τὸν Θεὸν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλασσε, ὅτι τοῦτο πᾶς ὁ ἄνθρωπος».

Ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνθρώπου μένει, καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ θὰ ἐπανέλθῃ μίαν ἡμέραν εἰς τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον ἀφῆκεν ἐπάνω εἰς τὴν Γῆν μας, ὅπου ἡ γλυκύτης τῆς χαρᾶς συγκιρνᾶται μὲ τὴν πικρίαν τῆς θλίψεως.

Ὁ Θεάνθρωπος τὸν κοιμηθέντα Λάζαρον ἀφύπνισεν ἐκ τοῦ μεγάλου ὕπνου, ἀνήγειρεν αὐτὸν ἐκ τοῦ τάφου, καὶ ἡμᾶς θὰ μᾶς ἀφυπνίσῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως, ἀρκεῖ ἡμεῖς ἐγκαίρως νὰ ἀφυπνισθῶμεν ἐκ τοῦ ὕπνου τῆς ἁμαρτίας. Καὶ τὰ σώματα ἡμῶν θὰ ἀναστηθοῦν μίαν ἡμέραν ὡς ὁ Λάζαρος, καὶ θὰ ἀναστηθοῦν καλύτερον ἢ ὁ Λάζαρος, διότι θὰ ἀναστηθοῦν, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνουν ἀκόμη μίαν φοράν: «Καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι» (Ἀποκ. κα' 4).

Ὁποία παραμυθία δι' ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς! Ὁποία ἀνακούφισις! Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ πτοηθῶμεν, καὶ ἂν ἀκόμη μᾶς κυκλώσῃ ἐσχάτη ἄβυσσος; Ἀρκεῖ μόνον νὰ ὦμεν παρεσκευασμένοι, διότι οὐκ οἴδαμεν τὴν ὥραν, καθ' ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Μάτην θὰ θελήσωμεν νὰ μείνωμεν ἀπαρηγόρητοι ἀπὸ μίαν συμφοράν, διότι τίποτε δὲν γίνεται ἄνευ τοῦ Θείου Θελήματος.

Ἡ μεγάλη προσευχὴ τοῦ Κυρίου μοῦ ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τὴν στιγμὴν ταύτην ὅπου θέλω νὰ γονυπετήσω πρὸ τοῦ σεπτοῦ τούτου σκήνους, διὰ νὰ ἀναφωνήσω μὲ ὅλην τὴν συγκίνησιν τοῦ τραγικοῦ γεγονότος τό: «Αἰωνία ἡ μνήμη τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Χαλκηδόνος Ἰωακείμ», ἡ ὡραία προσευχή: «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς . . . . . Γενηθήτω τὸ θέλημά Σου».

Γενηθήτω! Γενηθήτω!

ΑΙΔΑΓΜΑ

Οὐκ ἀφῃρέθη ἀφ' ἡμῶν ὁ νυμφίος, μέσος ἡμῶν ἕστηκεν, κἂν ἡμεῖς μὴ βλέπωμεν. Ἐν τοῖς ἀδύτοις ὁ ἱερεύς· εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ καταπετάσματος, ὅπου ὁ πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθε Χριστός· κατέλιπε τὸ τῆς σαρκὸς παραπέτασμα. Οὐκέτι ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύει τῶν ἐπουρανίων, ἀλλ' εἰς αὐτὴν βλέπει τὴν τῶν πραγμάτων εἰκόνα· οὐκέτι δι' ἐσόπτρου καὶ αἰνίγματος, ἀλλ' αὐτοπροσώπως ἐντυγχάνει τῷ Θεῷ· ἐντυγχάνει δὲ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων. Τίμιος ἐναντίον Κυρίου τοῦ τοιούτου ὁ θάνατος. . . . . Ἀπελύθη ὁ Συμεών, κατέλιπε τὴν Αἴγυπτον, τὸν ὑλώδη βίον, εἰσῆλθεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ἐπὶ τοῦ ὄρους προφιλοσοφεῖ τῷ Θεῷ· ἐλύσατο τὸ ὑπόδημα τῆς ψυχῆς, ἵνα καθαρᾷ τῇ βάσει τῆς διανοίας τῆς ἁγίας γῆς ἐπιβατεύσειεν, ἧ καθορᾶται Θεός· ταύτην ἔχοντες, ἀδελφοί, τὴν παράκλησιν, μὴ λυπεῖσθε ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα.

(Ἐκ τοῦ ἐπιταφίου Γρηγορίου Νύσσης εἰς τὸν Ἀντιοχείας Μελέτιον).

ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Α΄

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἀπαντῶντες εἰς τὴν ὑπ᾿ ἀριθμ. 4838 καὶ ἡμερομ. 8 Αὐγούστου ἐπιστολὴν τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος κατόπιν μακρᾶς καὶ ἐνδελεχοῦς μελέτης ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς ἡμετέρας Ἁγίας Ἐκκλησίας, εὑρισκόμεθα σήμερον εἰς θέσιν, ὅπως ἀνακοινώσωμεν Ὑμῖν τὴν ἡμετέραν γνώμην.

Ὑπὸ πνεύματος, ὑφ᾿ οἵου καὶ ὁ Πατριαρχικὸς τῆς Κων/πόλεως Θρόνος ἐμπνεόμενοι, διακαιόμεθα ὑπὸ τοῦ πόθου, ὅπως ἴδωμεν τὴν πλήρωσιν τῶν λόγων τοῦ Σωτῆρος, τῶν πρὸ τοῦ θανάτου Αὐτοῦ ἐξενεχθέντων : «Ἵνα πάντες ἓν ὦσιν».

Ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία εἶναι πεπεισμένη περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς συνενώσεως ἁπασῶν τῶν διεσπασμένων χριστιανικῶν δυνάμεων καὶ ἀπαρτισμὸν ἑνιαίου μετώπου ἐν τῇ μεγάλῃ πάλῃ, μεταξὺ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι σήμερον, πᾶν ὅ,τι ἀντιπροσωπεύει γνησίως τὴν χριστιανικὴν ἐν τῷ κόσμῳ συνείδησιν, ἀνεξαρτήτως ἐκδηλώσεως τούτου, ἐμπνέεται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος καὶ ἐπιζητεῖ διὰ τῆς προσεγγίσεως τῶν Ἐκκλησιῶν νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῆς ἀνθρωπότητος, τῆς τοσοῦτον κλονισθείσης ἐκ τοῦ ἀγρίου πολέμου. Παρ᾿ ὅλα τὰ ἐμπόδια ὑπάρχει γενικὴ ἀνησυχία περὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως καὶ σταθερὰ ἐπιθυμία πρὸς μεταβολὴν αὐτῆς ἐπὶ τὰ κρείττω.

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ καὶ ἐπιθυμοῦντες, ὅπως ἴδωμεν στενωτέρους ὁσημέραι ἐν ἑνὶ ἅπαντας τοὺς κλάδους τοῦ διασχισθέντος χριστιανισμοῦ, ἐνστερνιζόμεθα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν περὶ προσεγγίσεως τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ἁγίαν Ἀποστολικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ κύρους τῶν χειροτονιῶν αὐτῆς.

Γνωρίζομεν καὶ ἐκτιμῶμεν λίαν πρεπόντως τὰς διαφόρους ἀποπείρας, ὧν, ἰδίᾳ κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα, ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐπισκοπικὴ Ἐκκλησία ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν πρὸς προσέγγισιν αὐτῆς τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. Καὶ νομίζομεν ὅτι αἱ ἀπόπειραι αὗται ἔσχον ὠφέλειάν τινα.

Ἐπίσης γνωρίζομεν καὶ τὴν βοήθειαν, ἣν ἡ «ἀποχωρισθεῖσα» αὕτη ἀδελφὴ παρέσχε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ παρέχῃ πρὸς διαφόρους ἀδελφὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, κλυδωνιζομένας ὑπὸ τῶν περιστάσεων καὶ τῆς ἀνθρωπίνης κακίας. Ἐν τούτοις πρέπει ν᾿ ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι μα-

κρὰ ὁδὸς δέον εἰσέτι νὰ διανυθῇ, ἕως ὅτου φθάσωμεν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ «ἵνα πάντες ἓν ὦσι». Προσέτι ὀφείλομεν ν' ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι δυσχερὲς καθῆκον βαρύνει ἅπαντας ἡμᾶς, τὸ καθῆκον δηλονότι τῆς διευκολύνσεως καὶ βοηθείας πρὸς τὴν τῶν πάντων ἐν Χριστῷ ἕνωσιν. Δίκαιον δέ, νομίζομεν, εἶναι νὰ προσθέσωμεν, ὅτι πρὸ παντός, παρὰ τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὁ πόθος τῆς ἑνώσεως εἶναι θερμότερος, ἐκδηλούμενος, ὡς ἦτο ἑπόμενον, κατὰ τρόπον ἀνάλογον πρὸς τὸν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα τῆς Ἐκκλησίας ταύτης.

Τὸ ἀγγλικὸν πνεῦμα δὲν εἶναι παντελῶς ἀδιάφορον πρὸς ἰδεῶδες, ὅπερ ὅμως ἀντιλαμβάνεται εὐρὺ καὶ ἀκαθόριστον, τοῦθ' ὅπερ διακρίνει ἡμῶν τῶν Ὀρθοδόξων καὶ ἐπιβάλλει αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν τὴν ὑποχρέωσιν, ὅπως καταλήξωμεν εἰς στενωτέραν προσέγγισίν τινα καὶ εἰς ὁριστικώτερόν τι, πρὶν ἢ θετικῶς ἀποφανθῶμεν περὶ τοῦ κύρους τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν.

Ἡμεῖς δὲν προτιθέμεθα τὴν ἐπιδίωξιν τῆς ἀμέσου ἀπορροφήσεως τῆς μιᾶς ὑπὸ τῆς ἄλλης Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐπιθυμοῦμεν πρωτίστως νὰ συζητήσωμεν, γνωρισθῶμεν καὶ συνεννοηθῶμεν ἐπί τινων σημείων, ὅπερ πρᾶγμα, κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, θὰ συντελέσῃ τὰ μέγιστα πρὸς στενωτέραν σύσφιγξιν τοῦ πρὸς ἀλλήλους δεσμοῦ. Εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη, ὅπως προετοιμάσωμεν τὴν πρὸς τοῦτο ὁδόν. Ἀμφότεροι πρέπει νὰ προσπαθήσωμεν, ἵνα βοηθήσωμεν ἀλλήλους καὶ τεθῶσιν ἐκποδὼν τὰ ἐμπόδια καὶ αἱ διαφωνίαι, αἵτινες θὰ παρενεβάλλοντο εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς. Ἐκκλησία ἀληθῶς δὲν εἶνε μόνον ἡ ἀόρατος Ἐκκλησία, societas sanctorum, κοινωνία ἁγίων, οὓς μόνον ὁ Θεὸς γνωρίζει, ἀλλὰ καὶ ὁρατή, societas sacramentorum, συνεπαγομένη τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ πειθαρχίας καὶ συσπειρωμένη περὶ Ἱεραρχίαν ἔχουσαν τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐκ τῶν Ἀποστόλων. Ἀναμφιβόλως τινὰ τούτων εὕρηνται ἔν τινι μέτρῳ παρὰ τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἐὰν δὲ ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ Ἱεραρχία, περὶ ἣν συσπειροῦται ἡ Ἐκκλησία αὕτη, ἔχει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐκ τῶν Ἀποστόλων, θὰ ἐξέλειπε τὸ σπουδαιότερον κώλυμα, ὅπερ παρεμβάλλεται εἰς τὴν ἕνωσιν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας μετὰ τῆς ἐπισκοπικῆς Ἀγγλικανικῆς.

Ἡ Ἱερὰ ἡμῶν Σύνοδος ἐξετάσασα μετὰ προσοχῆς τὰ διὰ τοῦ εἰρημένου Γράμματος τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ἀνακοινωθέντα αὐτῇ πορίσματα, ἐξετάσασα συγχρόνως καὶ τὴν ἐπίσημον διδασκαλίαν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς χειροτονίας, κατέληξεν εἰς τὸ νὰ θεωρῇ τὸ ζήτημα ἀπὸ δύο ἀπόψεων· 1) ἀπὸ ἀπόψεως ἱστορικῆς καὶ 2) ἀπὸ ἀπόψεως θεολογικῆς.

1ον) Ἱστορικῶς τὸ ζήτημα παρουσιάζεται λίαν εὐνοϊκὸν καὶ φρονοῦμεν, ὅτι ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀποκλίσεως ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ὀρθοδόξου ἀπόψεως, ἡ ἀναγνώρισις τοῦ κύρους τῶν ἀγγλικανικῶν δὲν θὰ συνήντα δυσκολίας.

2ον) Μεγάλη ὅμως δυσκολία ἀναφύεται ἐξεταζομένου τοῦ ζητήματος θεολογικῶς.

Παραδέχονται ἢ οὔ τὴν χειροτονίαν ὡς μυστήριον οἱ Ἀγγλικανοί;

Ἐκ τοῦ 25ου ἄρθρου, συναφοῦς πρὸς τὸ 36ον ἐκ τῶν 39 ἄρθρων τῆς πίστεως τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, καταφαίνεται ἡ δογματικὴ ἀντίληψις ταύτης περὶ χειροτονίας, ἥτις ἀντίληψις εἶναι ἀσαφὴς καὶ ἀκαθόριστος. Ἰδοὺ ἅπασα ἡ δυσκολία. Ἔναντι δὲ ταύτης φρονοῦμεν ἡμεῖς καὶ μεθ' ἡμῶν ἡ ἁπανταχοῦ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ὅτι δέον νὰ λάβωμεν στάσιν τοιαύτην, ὥστε νὰ ὑποβοηθήσωμεν ἐνεργῶς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως αὕτη παρακάμψῃ τὸ ἐμπόδιον τοῦτο.

Οὕτως, ἡ γνώμη τῆς Ὀρθοδόξου Αὐτοκεφάλου Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἑξῆς:

I. Πεποίθαμεν, ὅτι ἐὰν ἀναγνωρίσωμεν τὸ κῦρος τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν, παρακάμπτεται τὸ σπουδαιότερον ἐμπόδιον ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἐκκλησίας ταύτης μετὰ τῆς ἡμετέρας.

II. Ποθοῦμεν τὴν ἕνωσιν ταύτην ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ λίαν προθύμως θὰ θέσωμεν ἐκποδὼν τὰ ἐμπόδια.

III. Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸ ζήτημα τοῦ γεγονότος τοῦ Πάρκερ ἄνευ δισταγμοῦ θὰ προεβαίνομεν εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ κύρους τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν.

IV. Ἀλλ' ἵν' ἀποφανθῶμεν ὁριστικῶς, ἐπιθυμοῦμεν, ὅπως αὐτὴ αὕτη ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία καθορίσῃ τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς περὶ τῶν ἱερῶν μυστηρίων καὶ ἰδίᾳ περὶ τῆς χειροτονίας· θεωρεῖ δηλονότι ταύτην ὡς μυστήριον ἢ οὔ;

V. Ἑπομένως τὴν κλεῖδα κατέχει αὐτὴ ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία ἡμεῖς δὲ θὰ ἐθεωροῦμεν ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς, ἐν ᾗ περιπτώσει τῇ ἐδίδομεν ἀφορμὴν πρὸς καθορισμὸν τῆς διδασκαλίας αὐτῆς.

Κοινοποιοῦντες τὴν γνώμην ἡμῶν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἔχομεν τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν, ὅτι ἂν ἀπὸ συμφώνου ἅπασαι αἱ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι παρακαλέσωσι τὴν Ἀγγλικανικήν, ἵνα αὕτη καθορίσῃ τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς καὶ δὴ τὴν περὶ χειροτονίας, θὰ ἐκτιμήσῃ αὕτη τὸν περὶ ἑνώσεως πόθον ἡμῶν καὶ συγχρόνως θὰ διευκολυνθῇ ἐν τῇ ἀπομακρύνσει τῶν πρὸ αὐτῆς ἐμποδίων.

Ἕως τότε, τό γ' ἐφ' ἡμῖν, ἀδιαλείπτως θὰ δεώμεθα «ὑπὲρ εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως» ἀκραδάν-

τως ἐλπίζοντες, ὅτι τὸ τὰ πάντα τελειοῦν Πανάγιον Πνεῦμα θὰ ἐνισχύσῃ τὰς προσπαθείας ἁπάντων τῶν κοπιόντων ἐν τῷ ἀγρῷ τῆς σωτηρίας ἐν Κυρίῳ καὶ Θεῷ καὶ Σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι. Ἀμήν.

Ἐπικαλούμενος τὰς εὐχὰς τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, διατελῶ μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ.

Ἐν Βουκουρεστίῳ
τῇ 10 Ἰανουαρίου 1925.

Τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
καὶ συλλειτουργὸς

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Μητροπολίτης Πριμᾶτος
† ΜΥΡΩΝ

Διευθυντὴς
Τῖτος Σεμένδρια.

*
* *

Β'

Ληφθέντα ἀνεγνώσθησαν ἐπὶ Συνόδου τὰ κάτωθι ἐν τοῖς σχετικοῖς αὐτῶν μέρεσι δημοσιευόμενα ἀπαντητικὰ (σελ. 329) γράμματα, δι' ὧν γνωρίζεται ἡ γνώμη τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων, Ρουμανίας, Πολωνίας καὶ Ρωσίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς συγκλήσεως τῆς Προσυνόδου :

α') Τοῦ Παναγ. Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Μελετίου (22 Ἰανουαρ. ἐ. ἔ,) ἀνακοινουμένου ὅτι «***τόπος*** καταλληλότερος πάντων κρίνεται τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ διὰ τὴν εὐκολωτέραν τῶν πάντων μετάβασιν ἐκεῖσε καὶ διὰ τὴν πλείονα πρὸς μελέτην ἄνεσιν, ***χρόνος*** δὲ ὁ περὶ τὴν προσεχῆ Ἁγίαν Πεντηκοστὴν ἢ καὶ ὀλίγον τι πρὸ αὐτῆς. Περὶ ἀριθμοῦ δὲ τῶν ἐξ ἑκάστης Ἐκκλησίας παραστησομένων προκειμένου νομίζομεν ἀρκετοὺς ἕνα ἀρχιερέα, τὸν καὶ κατὰ ἀλήθειαν ἐκπροσωπήσοντα τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ, βοηθούμενον δὲ ἐν τῇ πληρεστέρᾳ ἐπιτελέσει τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ καὶ ὑπὸ ἑνὸς ἔτι ἢ δύο ἢ καὶ τριῶν ἄλλων ἰσοτίμων ἢ καὶ κατωτέρων κληρικῶν ἢ καὶ λαϊκῶν θεολόγων. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Προσυνόδου αὕτη πάντως ἔσται· 1ον μὲν ὁ καταρτισμὸς τοῦ Καταλόγου τῶν συζητητέων ἐν τῇ Πανεκκλησιαστικῇ Συνόδῳ θεμάτων καὶ ὁ λεπτομερὴς ὑπομνηματισμὸς ἐπὶ ἑκάστου αὐτῶν· 2ον δὲ ἡ σύνταξις τοῦ Κανονισμοῦ, ὃν ἀκολουθοῦσα ἡ Σύνοδος τεύξεται ἀρτιώτερον καὶ ἀσφαλέστερον τοῦ σκοποῦ αὐτῆς καὶ ὃν περιβαλεῖ διὰ τοῦ μονίμου κύρους αὐτῆς ἡ Σύνοδος ἅμα τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς».

β') Τοῦ Μακαρ. Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Δαμιανοῦ (27 Ἰανουαρ. ἐ. ἔ.) ἀνακοινουμένου «ὅτι καταλληλότερον τόπον τῆς προδρόμου ταύτης τῆς μελλούσης Οἰκ. Συνόδου προκρίνομεν τὸ Ἅγιον Ὄρος Ἄθω, ἐπαφιέμενοι τῇ Ὑμετέρᾳ Γερασμίᾳ

Παναγιότητι ὁρίσαι τὸν χρόνον τῆς συγκλήσεως αὐτῆς, περὶ δικαιοδοσίας δὲ προκειμένου τοῦ Προκαταρκτικοῦ τούτου Συνεδρίου, ἐν ᾧ τριμελὴς ἀντιπροσωπεία τῆς Ἁγιωτάτης ἐν Σιὼν Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν παραστήσεται, φρονοῦμεν, ὅτι αὕτη δέον νὰ ᾖ προπαρασκευαστικὴ πάντων τῶν ἀπασχολούντων τὰς Ἁγιωτάτας Ὀρθοδ. Ἐκκλησίας ζητημάτων καὶ θεμάτων καὶ τοῦ τρόπου καὶ πάσης λεπτομερείας τῆς ἐπὶ Συνόδου Οἰκουμενικῆς ἐξετάσεως καὶ μελέτης αὐτῶν, οὕτως ὥστε τὰς ἐργασίας τῆς ἐλπιζομένης Οἰκουμ. Συνόδου ἀκολουθῆσαι γνώμονι ἀκριβεῖ».

γ') Τοῦ Μακαρ. Π/χου Βουκουρεστίου κ. Μύρωνος (15 Ἰανουαρ. ἐ. ἔ.) ἀνακοινουμένου τὰ ἑξῆς: α') πρὸ τῆς συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς ἁπανταχοῦ Ὀρθ. Ἐκκλησίας, ἀντιπρόσωποι αὐτῆς νὰ συνέλθωσιν εἰς προκαταρκτικὸν ἢ προπαρασκευστικὸν συνέδριον, ἵνα καθορίσωσι τὰ ἐν τῇ μελλούσῃ Οἰκουμεν. Συνόδῳ συζητηθησόμενα θέματα· β') τὸ Συνέδριον τοῦτο νὰ συνέλθῃ ἐντὸς τοῦ τρέχοντος ἔτους 1927· γ') νὰ συνέλθῃ ἐν Ἱεροσολύμοις ἢ ἐν Ἁγ. Ὄρει Ἄθῳ· γ') ἡ Ρουμανικὴ Ὀρθ. Ἐκκλησία θὰ συμμετάσχῃ εἰς αὐτὸ διὰ δέκα τοὐλάχιστον ἀντιπροσώπων αὐτῆς, ἐπὶ κεφαλῆς ἐχόντων τὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα· ε') ἐκ τῶν συζητηθησομένων ζητημάτων (ἅτινα ἐξέθηκεν ἄλλοτε ἡ Α. Μακαριότης), τὸ προέχον νὰ ᾖ ἡ διόρθωσις τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου καὶ ἡ ἀποδοχὴ αὐτοῦ ὑφ' ἁπασῶν τῶν ὀρθ. ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν».

δ') Τοῦ σεβ. Μ/του Βαρσοβίας κ. Διονυσίου (22 Ἰανουαρ. ἐ. ἔ.) ἀνακοινουμένου ὅτι: α') τὸ καταλληλότερον διὰ τὴν σύγκλησιν τῆς Προσυνόδου τόπος θὰ ἦτο τὸ κανονικὸν κέντρον—ἡ Κων/πολις—ἡ ἕδρα τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ ἐν ἀνάγκῃ θὰ ἦτο εὐκταία ἡ σύγκλησις αὐτῆς ἔν τινι πόλει τῆς Ρουμανίας ἢ τῆς Γιουγκοσλαβίας, κατοικουμένων ὑπὸ πολυαρίθμων ὀρθοδόξων καὶ ὅπου ἡ Ἁγία Ὀρθ. Ἐκκλησία ἀπολαύει τῆς κρατικῆς ὑποστηρίξεως· β') χρόνος καταλληλότερος θὰ ἦτο ὁ Αὔγουστος ἢ ὁ Σεπτέμβριος 1927· γ') ἡ Ὀρθ. Πολωνικὴ Ἐκκλησία θὰ μετάσχῃ τῆς Προσυνόδου διὰ δύο Ἐπισκόπων καὶ 4 κληρικῶν καὶ λαϊκῶν· δ') ὡς πρὸς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Προσυνόδου, αὕτη ἀνάγκη νὰ καταρτίσῃ «Κανονισμὸν» περὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ νὰ διαγράψῃ «Διάταξιν» περὶ τῆς δράσεως τῆς Συνόδου ταύτης ὡς καὶ «Πρόγραμμα» τῶν ζητημάτων καὶ τῶν ὑπομνημάτων τῶν ὑποκειμένων τῇ μελέτῃ καὶ ἀποφάσει τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου».

ε') Τοῦ ἐν Μόσχᾳ Π/χικοῦ ἀντιπροσώπου Ἀρχιμ. κ. Βασιλείου Δημοπούλου ἀποστείλαντος γράμματα:

1ον) Τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ὀρθοδ. Ρωσ. Ἐκκλησίας (31 Δεκεμβρ. 1926) προτεινούσης καὶ δικαιολογούσης διὰ μακρῶν ὡς τὸν μᾶλλον κατάλληλον τόπον τὴν Μόσχαν, ἀριθμὸν ἀντιπροσώπους γενικῶς μὲν τοιοῦτον, ὥστε νὰ παρουσιάσῃ ἡ Προσύνοδος κατὰ τὸ δυνατὸν πλήρη ἀντανάκλασιν τῶν θεολογικῶν δυνάμεων καὶ τῆς σημασίας τῆς Ἐκκλησίας, εἰδικῶς δὲ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι τὰ μέλη τῆς Ἱ. Συνόδου τὰ ἐκλεγέντα προηγουμένως διὰ τὴν Οἰκουμ. Σύνοδον—καὶ ὡς πρὸς τὰ θέματα, ἀναφέρεται εἰς προηγουμένην αὐτῆς ἔκθεσιν. (Περὶ τοῦ χρόνου τῆς συγκλήσεως οὐδὲν λέγεται).

2ον) Τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ὀρθ. Ἐκκλησίας τῆς Λευκῆς Ρωσίας (31 Δ/βρ. 1926) θεωρούσης ὡς κατάλληλον τόπον τῆς συγκλήσεως τὴν Μόσχαν ἢ τὸ Κίεβον ἢ τὴν Ὀδησσόν, καὶ χρόνον τὸ θέρος 1927, ὁριζούσης ὡς ἀντιπροσώπους τὸν πρόεδρον αὐτῆς σεβ. Μ/την Μογιλιέβου καὶ Λευκῆς Ρωσίας Ἰωσὴφ καὶ τὸν σεβ. Ἀρχ/πον Βελίζης καὶ Νεβέλης Μιχαήλ, καὶ ὡς βάσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Προσυνόδου τὸ πρόγραμμα τοῦ ἀοιδίμου Οἰκουμ. Π/χου Γρηγορίου τοῦ Ζ'.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Ὀνομαστικαὶ ἑορταί.—Τοὺς ἑορτάζοντας Παναγ. Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας (12), σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον Σιναίου (26) καὶ σεβασμ. μητροπ. Ἀδριανουπόλεως καὶ Ξάνθης (23) ἡ Α. Θ. Π. συνεχάρη τηλεγραφικῶς.

— Πρὸς τὸν ἑορτάζοντα θεοφ. Ἐπίσκοπον Χριστουπόλεως κ. Μελέτιον, ἀρχιερατικῶς προϊστάμενον Κοντοσκαλίου, διευθυντὴν τοῦ ἡμετέρου Περιοδικοῦ, τὰς Πατριαρχικὰς εὐχὰς διεβίβασεν ὁ Μ. Ἀρχιδιάκονος.

— Ἐπισκεφθεῖσα αὐτοπροσώπως ἡ Α. Θ. Π. ηὐχήθη τὰ δέοντα πρὸς τὸν τὴν ὀνομαστικὴν αὐτοῦ ἑορτὴν ἄγοντα πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλον κ. Πολύκαρπον.

Διορισμός.— Τριτεύων τῶν Πατριαρχ. διακόνων καὶ εἰσηγητὴς παρὰ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι διωρίσθη ὁ ἱερολ. κ Καλλίνικος Ζέλλης, ἀπόφοιτος τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱ. Θεολογ. Σχολῆς ἀπὸ τοῦ 1923, τέως ἀρχιδιάκονος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκηδόνος.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Κανονικαὶ ψῆφοι.—*Εἰς πλήρωσιν τῆς χηρευσάσης διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἀοιδίμου Μ/του Ἰωακείμ, Μ/της Χαλκηδόνος ἐξελέγη (22) ὁ σεβ. Μητροπολίτης Καισαρείας κ. Νικόλαος.*

Κανονικαὶ ἄδειαι. — *Ἐχορηγήθη ἄδεια μεταβάσεως εἰς Ἀθήνας : δεκαπενθήμερος τῷ σεβ. Μ/τῃ Ἐλασσῶνος κ. Καλλινίκῳ διὰ ἐπειγούσας ἐπαρχιακὰς καὶ μοναστηριακὰς ὑποθέσεις, μηνιαία τῷ σεβ. Μ/τῃ Γιαννιτσῶν καὶ Γουμενίτσης κ. Σμαράγδῳ διὰ λόγους ὑγείας, τριῶν ἑβδομάδων τῷ σεβ. Μ/τῃ Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Ἀγαθαγγέλῳ δι᾿ ἐπείγουσαν ἐπαρχιακὴν ὑπόθεσιν καὶ εἰκοσαήμερος τῷ σεβ. Μ/τῃ Ἐλευθερουπόλεως κ. Αἰμιλιανῷ διὰ λόγους ὑγείας.*

—Ὁ σεβ. Μ/της Φλωρίνης κ. Χρυσόστομος ἀνήγγειλεν τὴν εἰς τὴν ἕδραν τῆς ἐπαρχίας ἐπάνοδον αὐτοῦ.

Συνοδικὰ μέλη. — *Εἰς πλήρωσιν τῆς κενωθείσης διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἀοιδίμου Χαλκηδόνος Ἰωακεὶμ συνοδικῆς ἕδρας, ἐκλήθη μέλος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱ. Συνόδου ὁ σεβ. Μ/της Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰάκωβος (8), ἐπανεξελέγη δὲ καὶ ὁ νέος Μ/της Χαλκηδόνος κ. Νικόλαος (22).*

Ἐφορεία τῆς Ἱ. Θεολ. Σχολῆς.—*Πρόεδρος αὐτῆς ἀναδιωρίσθη ὁ σεβ. Χαλκηδόνος κ. Νικόλαος, ἐφοροταμίας δέ, εἰς διαδοχὴν τοῦ ἀοιδίμου Χαλκηδόνος Ἰωακείμ, διωρίσθη ὁ σεβ. Μ/της Σάρδεων κ. Γερμανός.*

Χειροτονίαι κληρικῶν.—*Ἐπετράπη ἡ εἰς ἱερέα χειροτονία : τοῦ Δημητρίου Χρήστου Σταμπουλῆ διὰ τὴν κοινότητα Ἄνω Νεβολιανης τῆς ἐπαρχίας Φλωρίνης, καὶ τοῦ Ἀποστόλου Ρασίδου διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ προσφυγικοῦ συνοικισμοῦ Πέπλου τῆς ἐπαρχίας Σουφλίου.*

'Εκκλησιαστική εὐαρέσκεια.— *Αἰτήσει τοῦ σεβ. Μ του Καρδαμύλων κ. Ἰωακεὶμ ἐξεφράσθη διὰ Πατριαρχικῶν γραμμάτων ἡ εὐαρέσκεια τῆς 'Εκκλησίας πρὸς τὰς οἰκογενείας Γεωργίου Λιβανοῦ, 'Ιωάννου Καρρᾶ καὶ Στυλιανοῦ Γλύπτου, εὐεργετῶν τῆς κοινότητος Καρδαμύλων.*

Τὸ "Αγιον Πάσχα 1927. *'Ο σεβ. ἀρχ πος Σιναίου κ. Πορφύριος ἀπαντητικῶς (12 Δ'βρ. 1926) πληροφορεῖ «ὅτι πιστῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως τηρήσει τὰ περὶ τοῦ Πάσχα δεδογμένα, καὶ ὅ,τι ἂν καλὸν τῇ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ 'Εκκλησίᾳ δόξῃ πρὸς ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος καὶ πρὸς κραταίωσιν τῆς κατὰ Χριστὸν ἀγάπης μεταξὺ τῶν ἐπὶ μέρους 'Ορθ. 'Εκκλησιῶν».*

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

'Αγγλοαμερικανοὶ μεσαιωνοδίφαι καὶ παπυρολόγοι μετὰ πολυχρόνιον ἔρευναν καὶ μελέτην ἐξέδωκαν δύο καλλιτεχνικὰς ἐκδόσεις περὶ δύο ἀρχαίων μονῶν ἐν Θήβαις τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, τῆς τοῦ ἁγίου Μακαρίου καὶ τῆς τοῦ ἁγίου 'Επιφανίου. Τὰ ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα ἀνάγονται εἰς τὸν 6ον καὶ 7ον μ. Χ. αἰῶνα καὶ πλὴν χειρογράφων εὑρέθησαν καὶ ἔργα χειροτεχνίας, εἰς ἣν οἱ ἐρημῖται ἠσχολοῦντο εἰς πορισμὸν τῶν τοῦ βίου. 'Εκ τῶν 600 εὑρεθέντων γραπτῶν, ὑπερτετρακόσια εἶνε γεγραμμένα διὰ τὴν σπάνιν, φαίνεται, τοῦ παπύρου, ἐπὶ ὀστράκων, πλακῶν καὶ λίθων. 'Επὶ τοῦ παπύρου εὑρέθησαν πρὸς τοῖς ἄλλοις ὕμνοι εἰς ἑλληνικὴν καὶ κοπτικὴν γλῶσσαν, ἀποσπάσματα ἐκ τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν Μ. Πατέρων 'Αθανασίου, Βασιλείου, Κυρίλλου 'Αλεξανδρείας, Γρηγορίου Νύσσης, Χρυσοστόμου κ. ἄ. [Πάνταινος, 5 Φεβρ. 1927]

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

'Ο Μακαρ. Π'χης 'Αντιοχείας κ. Γρηγόριος ἐπεφυλάχθη νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὴν περὶ κοινῆς ἐξετάσεως τοῦ ἡμερολογίου πρότασιν τοῦ Π. Π χου 'Αλεξανδρείας, ἀφοῦ δι' ἀλληλογραφίας συνεννοηθῇ μετὰ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Μητροπολιτῶν.

—'Ο σεβ. Μ της 'Επιφανίας κ. 'Ιγνάτιος ἤρξατο ἀπό τινος δημοσιεύων ἐν τῷ «"Αλεφ Βα» [φύλλῳ τῆς Δαμασκοῦ] τὰς περὶ ἀποδοχῆς τοῦ μεταρρυθμισμένου ἡμερολογίου σκέψεις του, διαφωτίζων τὴν δημοσίαν γνώμην καὶ καταλλήλως προπαρασκευάζων τὰ πνεύματα πρὸς τὴν ἄμεσον ἀποδοχὴν τοῦ ἡμερολογίου τούτου, ὑπὲρ ἧς εἶναι καὶ προσωπικῶς κεκηρυγμένος. [*Πάνταινος 15 καὶ 29 'Ιανουαρ. 1927*]

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

'Ο Μακαρ. Π'χης 'Ιεροσολύμων κ. Δαμιανὸς ἀπαντητικῶς εἰς πρότασιν τοῦ Παναγ. Π'ρου 'Αλεξανδρείας περὶ συγκροτήσεως κοινῆς τῶν Π'χείων 'Αλεξανδρείας, 'Αντιοχείας καὶ 'Ιεροσολύμων Συνόδου ἐπὶ ἐξετάσει τῆς ἡμερολογιακῆς διαφορᾶς ἔγραψε τῷ Π'χῃ 'Αλεξανδρείας 7 'Ιαν. 1927 «ὅτι ἡ 'Αγιωτάτη Μήτηρ τῶν 'Εκκλησιῶν ἀσχο-

λουμένη οὖσα εἰς ἴδια αὐτῆς ζητήματα αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν αὐτῆς θίγοντα, ἔτι δὲ τείνουσα ὑπὸ τὸ βάρος δυσβαστάκτου χρέους καὶ ὅλην αὐτῆς τὴν προσοχὴν συγκεντροῦσα πῶς νὰ ἐξέλθῃ σῴα καὶ ἀκεραία ἐκ τῶν κυκλουσῶν αὐτὴν δεινῶν δυσχερειῶν, λυπεῖται μὴ δυναμένη ἀποδεχθῆναι τὴν εἰσήγησιν τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας καὶ διὰ τοὺς ἄνω μνημονευθέντας λόγους, καθιστάντας ἀδύνατον τὴν ἐξ Ἱεροσολύμων ἀπουσίαν Ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ διότι φρονεῖ ὅτι ἡ ἀνακίνησις τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς ἐλπιζομένης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, μᾶλλον τὴν σύγχυσιν ἐπιδεινώσει, ἄνευ ἐλπίδος ἵνα θετικόν τι ἀποτέλεσμα ἐκ ταύτης προέλθῃ, καθ' ὃ τῆς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου γνώμης τῆς Ἁγιωτάτης ἐν Σιὼν Ἐκκλησίας οὔσης δεδηλωμένης ὑπὲρ τοῦ νῦν ὑπ' αὐτῆς ἀκολουθουμένου ἡμερολογίου, διὰ τοὺς γνωστοὺς προσκυνηματικοὺς καὶ ἄλλους λόγους, τοὺς καθιστάντας ἀδύνατον τὴν ἀποδοχὴν τοῦ μετερρυθμισμένου ἡμερολογίου. Ἡ ἁγιωτάτη Σιωνίτης Ἐκκλησία ἐμμένουσα εἰς τὴν δεδηλωμένην αὐτῆς γνώμην, ἐν καιρῷ διὰ γράμματος αὐτῆς πρὸς τὸν Μακαρ. ἀρχ/πον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομον ἐδικαιολόγησε τὴν περὶ τοῦ ἡμερολογίου ἀπόφασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὥστε μὴ δυνηθῆναι τοὺς ἀντιπειθαρχικῶς ἐν τῇ Ἁγιωτάτῃ τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησίᾳ κινουμένους ἀντλῆσαι ἐπιχειρήματα ἐκ τῆς στάσεως αὐτῆς».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Σχέσεις μεταξὺ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων καὶ τῆς ἐν Μόσχᾳ Ἱ. Συνόδου. Ὁ Μακαρ. Π/χης Ἱεροσολύμων κ. Δαμιανὸς ἀπαντητικῶς εἰς τὴν καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπευθυνθεῖσαν κατὰ Μάϊον 1926 ἐπιστολὴν ἐπέστειλε τῇ ἱ. Συνόδῳ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας γράφων (9 Ἰουλίου 1926) σὺν ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς, ἅτινα κατ χωροῦμεν ἐν μεταφράσει ἐκ τοῦ ρωσικοῦ (Βέστνικ ἀριθμ. 11 (7) 1926) : «αἱ πληροφορίαι αἱ ἀφορῶσαι τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεργείας τῆς ἱ Συνοδου ἐν τῇ νῦν Ρωσίᾳ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς εἰσὶν εὐφρόσυνοι καὶ προξενοῦσιν ἡμῖν εὐαρέσκειαν καὶ χαράν..... συγχρόνως δὲ ἀναγνωρίζομεν ὡς καθ' ὁλοκληρίαν ὀρθὴν τὴν ὁδὸν τὴν ὑπὸ τῆς ἱ. Συνόδου ἐκλεγεῖσαν πρὸς ἐξασφάλισιν τῇ ὀρθ. Ἐκκλησίᾳ εἰρηνικῆς ζωῆς ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Σοβ. Ρωσίας..... Ἐστὲ βέβαιοι περὶ τῆς ἡμετέρας εὐμενοῦς διαθέσεως, ἣν κοινῶς συμμερίζεται καὶ πᾶσα ἡ ἱ. Σύνοδος τῆς πρεσβυτάτης Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ περὶ τοῦ ἡμετέρου διακαοῦς πόθου, ὅπως διατελῶμεν ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τῆς Ἁγ. Ὀρθ. Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας καὶ τὸν ἀδελφικὸν ἡμῶν πόθον καὶ τὰς εὐχάς, αἵτινες ἐπιβεβαιοῦσι τὴν κοινωνίαν ταύτην, θὰ καταστήσωμεν ἅπτὸν ἀνασυνιστῶντες τὴν ἐν Μόσχᾳ ἡμετέραν ἀντιπροσωπείαν».

Ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς ὀρθ. Ρωσ. Ἐκκλησίας ἐξέφρασεν ἀπαντητικῶς (Βέστνικ ἀριθ. 12-13 [8-9] 1926) τὴν χαρὰν αὐτῆς ἐπί τε τῇ ὡς ἄνω πατριαρχικῇ ἐπιστολῇ «ἐκφραζούσῃ τὴν κανονικὴν καὶ ἐν προσευχαῖς κοινωνίαν τῆς Ἁγ. Ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλὴμ μετὰ τῆς ὀρθ. Ρωσ. Ἐκκλησίας» καὶ ἐπὶ τῇ προθέσει ὅπως ἡ Α. Μακαρ. «ἐπανιδρύσῃ τὴν ἀντιπροσωπείαν τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας ἐν τῇ πόλει Μόσχᾳ πρὸς διαρκῆ καὶ ἀδιάκοπον ἐπικοινωνίαν τῆς ὀρθ. Ρωσ. Ἐκκλησίας πρὸς τὴν πρεσβυτέραν Μητέρα Ἐκκλησίαν».

Ἡ Α. Μακαριότης διὰ νεωτέρου αὐτῆς γράμματος (25 Δεκεμβρ. 1926) ἐποιήσατο θερμὴν ἔκκλησιν πρὸς τὴν ὀρθ. Ρωσ. Ἐκκλησίαν, διὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς τελευταίας ταύτης, ὑπὲρ διενεργείας ἐράνων πρὸς ἀνακούφισιν τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας.

—'Απεφασίσθη ὁμοφώνως ὅπως ἡ Ἱ. Σύνοδος ἀποταθῇ πρὸς τὴν Σοβ. Κυβέρνησιν ζητοῦσα ἄδειαν πρὸς συλλογὴν ἐράνων ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ρωσίαν.

— ***Ἔκτακτος Σύνοδος.*** Τῇ 30 λήξαντος Ἰανουαρίου συνῆλθεν ἐν Μόσχᾳ ἡ Ἱεραρχία τῆς ὀρθ. Ρωσ. Ἐκκλησίας (τῆς Συνοδικῆς), ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἡ Ἱ. Σύνοδος ὑπέβαλε τὴν ἐτήσιον αὐτῆς ἐργασίαν ἐγκριθεῖσαν. Εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην δὲν ἀπέστειλεν ἀντιπρόσωπον ἡ ἐν Οὐκρανίᾳ ὀρθ. Ἐκκλησία, διὰ τὸν λόγον ὅτι μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν (Συνοδικῆς ἐν Μόσχᾳ καὶ Οὐκραϊνικῆς) ἐπῆλθε ποιά τις ψυχρότης σχέσεων ἕνεκα, ὡς φαίνεται, τῆς ἐπικρατήσεως τοπικιστικῶν αἰσθημάτων.

—Ἐν τῇ ὡς ἄνω Συνόδῳ ἀνεγνώσθη καὶ ἔκθεσις τοῦ ἐν Ἀμερικῇ ἀντιπροσώπου τῆς Συνοδικῆς Ἐκκλησίας σεβ. κ. Ι. Κεδρόβσκι πληροφορήσαντος ὅτι αἱ πολιτικαὶ ἀρχαὶ καὶ τὰ δικαστήρια ἐν Ν. Ὑόρκῃ ἀνεγνώρισαν τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπὶ τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τῶν ἐκεῖ ὀρθ. ρωσ. Ἐκκλησιῶν.

Τυχωνικὴ—Συνοδικὴ Ἐκκλησία. Κατὰ ληφθείσας πληροφορίας μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐκκλ/ικῶν μερίδων, πρωτοβουλίᾳ τῆς Ἱ. Συνόδου, ἄρχονται διαπραγματεύσεις πρὸς ἄρσιν τῆς μεταξὺ αὐτῶν διαφορᾶς καὶ συμφιλίωσιν. Κατηρτίσθη Ἐπιτροπὴ περιλαμβάνουσα ἀνὰ 7 πρόσωπα ἐξ ἑκάστης μερίδος.

Ἡ ἐν Εὐρώπῃ προσφυγοῦσα Ρωσ. Ἱεραρχία. Ἡ αὐτοτιτλοφορουμένη «ἀρχιερατικὴ Σύνοδος τῆς ὀρθ. Ρωσ. Ἐκκλησίας τοῦ ἐξωτερικοῦ» καὶ ἐν Κάρλοβιτς τὴν διαμονὴν αὐτῆς ἔχουσα, ἀπεμάκρυνε τὸν Ρῶσον Μ/την Εὐλόγιον ἀπὸ τῆς διοικήσεως τῶν ἐν τῇ Δυτ. Εὐρώπῃ Ρωσ. ὀρθ. Ἐκκλησιῶν, ἀπαγορεύσασα αὐτῷ προσωρινῶς τὸ ἱερουργεῖν καὶ παραπέμψασα αὐτὸν εἰς ἀρχιερατικὸν δικαστήριον, ἀνέθηκε δὲ συγχρόνως τὴν προσωρινὴν διοίκησιν τῶν εἰρημένων Ἐκκλησιῶν εἰς τὸν πρ. ἀρχ/πον Βιμπόργου καὶ Φινλανδίας σεβ. κ. Σεραφείμ. Λέγεται ὅτι ὁ σεβ. Μ/της Εὐλόγιος πρόκειται ἵνα ποιήσηται ἔκκλησιν πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Προνοίᾳ ἐκκλησιαστικῇ ἡ Σερβικὴ Κυβέρνησις ἀνέθηκεν εἰς τὸ ἁρμόδιον ὑπουργεῖον τὴν μελέτην περὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑλικῆς ἐξασφαλίσεως τοῦ ὀρθοδ. κλήρου.

— Τὸ δεύτερον Συνέδριον τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν συνέρχεται ἐν Βελιγραδίῳ τῇ 16 προσεχοῦς Ἀπριλίου, τοῦ πρώτου συνελθόντος, ὡς γνωστόν, ἐν Βουκουρεστίῳ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Ἐξ ἐμπεριστατωμένης ἐκθέσεως τοῦ αἰδεσ. πρωτοπρεσβυτέρου κ. Κωνστ. Μωραϊτάκι, προϊσταμένου τῆς ἑλληνορθοδόξου Κοινότητος Κισνοβίου, ἀποσταλείσης ἐν καιρῷ, σταχυολογοῦμεν τὰ ἀκόλουθα :

«Ἐν πάσῃ ἐπισημότητι ἐτελέσθησαν τῇ 8 Νοεμβρίου π. ἔ. τὰ ἐγκαίνια τῆς ἱδρυθείσης ἐσχάτως ἐν Κισνοβίῳ Θεολογικῆς Σχολῆς (Facultatea de Teologie din Chisinaŭ) ἰσοβαθμίου πρὸς τὰς νῦν ὑπαρχούσας τοιαύτας ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ Τσερνοβιτσίῳ.

Αἱ ἐπὶ τούτῳ διοργανωθεῖσαι ἑορταί, εἰς ἃς μετέσχε κλῆρος καὶ λαὸς ἐξ ὅλης

τῆς Βεσσαραβίας, ἐν πυκνοτάτῃ συρροῇ, ἤρξαντο ἀπὸ τῆς παραμονῆς διὰ κατανυκτικῆς παννυχίδος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Σεμιναρίου, χοροστατοῦντος τοῦ σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κισνοβίου κ. Γουρία, μετὰ τοῦ βικαρίου αὐτοῦ, ἐπισκόπου Τιγκίνας κ. Διονυσίου. Τῆς ἱ. τελετῆς μετέσχε πλῆθος ἱερέων καὶ δὴ ὁ κοσμήτωρ καὶ ὁ διευθυντὴς τῆς Σχολῆς καὶ ὁ προϊστάμενος τῆς ἑλλ. κοινότητος.

Τὴν ἐπιοῦσαν, 8 Νοεμβρ., καθ' ἣν ὁλόκληρος ἡ πόλις τοῦ Κισνοβίου ἦτο σημαιοστόλιστος, ἐτελέσθη μεγαλοπρεπὴς λειτουργία ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ καὶ εἶτα ἐπίσημος δοξολογία ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ, προεξάρχοντος τοῦ σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κισνοβίου, συλλειτουργούντων δ' αὐτῷ δύο ἐπισκόπων καὶ τεσσαράκοντα ἱερέων. Παρῆσαν κατὰ ταύτην ἐπίσημοι ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Πολιτείας καὶ τῶν Πανεπιστημίων.

Περατωθείσης τῆς δοξολογίας μετέβησαν πάντες ἐν πομπῇ εἰς τὴν Ἐπαρχιακὴν αἴθουσαν (sala Eparchiala) ὁρισθεῖσαν διὰ τὴν ἐναρκτήριον τῶν μαθημάτων τελετήν. Τὸν πανηγυρικὸν ἐξεφώνησεν ὁ προεξάρχων τῆς ὅλης τελετῆς ἀρχιερεύς, μετ' αὐτὸν δὲ ὡμίλησαν καταλλήλως ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ὁ πατριαρχικὸς ἀντιπρόσωπος ἀπὸ μέρους καὶ τῶν ὑπουργῶν θρησκευμάτων καὶ ἐξωτερικῶν, ὁ ὑπουργὸς Βεσσαραβίας καὶ διάφοροι Πανεπιστημιακοὶ ἀντιπρόσωποι.

Ἡ ὅλη τελετὴ ἐπεσφραγίσθη δι' ἐπισήμου γεύματος καὶ συναυλίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Θεάτρῳ, ἐκτελεσθείσης ὑπὸ ὁμίλου φοιτητῶν τῆς ἀρτισυστάτου Θεολ. Σχολῆς.

Ἐνεγράφησαν δ' ἐν αὐτῇ 460 φοιτηταί, ὧν 217 ἱερεῖς, πάντες σχεδὸν ἔγγαμοι, προϊστάμενοι ἢ ἐφημέριοι ἐνοριῶν, οἱ δὲ λοιποὶ λαϊκοί, ὧν τινες ἰατροί, νομικοί, μηχανικοί, ἀξιωματικοί, εἴκοσι δὲ γυναῖκες. Τοῦ κύκλου τῶν μαθημάτων ὄντος τετραετοῦς, οἱ ὡς ἄνω φοιτηταὶ θὰ ἀποτελέσωσι κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τὰς δύο πρώτας τάξεις».

Ἡ ἵδρυσις τοῦ ἀνωτάτου τούτου Θεολογικοῦ παιδευτηρίου ἐξόχως τιμᾷ τὴν ἀδελφὴν Ρουμανικὴν Ἐκκλησίαν, ᾗ καὶ συγχαίρομεν ἀπὸ καρδίας εὐχόμενοι τὸν ἀμητὸν τοῦ νέου τούτου ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου ἀντάξιον τῆς ἐπιδειχθείσης στοργικῆς μερίμνης ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας.

ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ ΚΑΙ ΞΕΝΑΙ

Τῆς ἐν Ἰαπωνίᾳ Ὀρθοδόξου Ἱεραποστολῆς προΐσταται ἀπὸ τοῦ 1912 ὁ ρῶσος Ἀρχιεπίσκοπος Ἰαπωνίας κ. Σέργιος, διοικῶν τὰς ἐν Ἰαπωνίᾳ ὀρθοδ. Κοινότητας. Ἀλλ' οἱ κατὰ τὸ 1923 γενόμενοι σεισμοὶ κατέστρεψαν καὶ τὸν ἐν Τοκίῳ ναὸν μετ' ἄλλων οἰκημάτων ἐγκαταστάσεως τῆς ἱεραποστολῆς. Τῇ βοηθείᾳ καὶ τῆς Ἰαπων. κυβερνήσεως ἱδρύθησαν νέοι ναοί. Ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος Σέργιος ἐπεσκέπτεται τακτικῶς τὰς ἀνὰ τὰς πόλεις ὀρθ. ἐνορίας, κηρύττει ἰαπωνιστὶ καὶ ἐκδίδει ἐν ἰαπωνικῇ γλώσσῃ θρησκευτικὰ περιοδικά. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ἡ Ἱεραποστολὴ εὑρίσκει πρόθυμον ὑποστήριξιν ἐν τῷ ἔργῳ της ἀπὸ μέρους τῆς Ἰαπωνικῆς κυβερνήσεως, ὁ δὲ λαὸς διὰ πολλῆς ἀγάπης περιβάλλει αὐτήν. [«Ἐκκλησία»].

Ἀφ' ὅτου ἤρξαντο δρῶσαι αἱ καθολικαὶ ἱεραποστολαὶ προσῆλθον εἰς τὸν χριστια-

νισμὸν 7,993,850. Ὁ ἀκόλουθος πίναξ ἐμφαίνει τὴν κατὰ χώραν περίοδον τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος :

Ἐν Κίνᾳ	2 ἑκατομμ.	ἐπὶ 400 ἑκατ.		μὴ χριστιανῶν
» Ἰνδοκίνᾳ	1 »	» 30 »	600 χιλ.	» »
» Ἰνδίαις	2 » 500 χιλ.	» 300 »		» »
» Ἀφρικῇ	2 »	» 180 »		» »
» Ἰαπωνίᾳ	170 χιλ.	» 70 »		» »
» Μαλαισίᾳ	120 »	» 92 »		» »
» Περσίᾳ	3 »	» 8 »		» »
» Ἀραβίᾳ	850 »	» 5 »		» »
» Πολυνησίᾳ	200 »	» 5 »		» »

[«Observatore Romano».]

ΔΥΤΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ μεγαλειτέρα Ἐκκλησία τοῦ κόσμου, ὁ Ἅγιος Πέτρος τῆς Ρώμης, ἑώρτασε πρό τινος τὴν τριακοσιετηρίδα της. Ἡ γιγαντιαία Ἐκκλησία καθηγιάσθη τὴν 18ην Νοεμβρ. 1626. Ἡ ἀνοικοδόμησις αὐτῆς ἀπῄτησεν 176 ἔτη, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ 2 αἰῶνας κατόπιν τὸ πελώριον οἰκοδόμημα δὲν ἔπαυσε συμπληρούμενον καὶ κοσμούμενον ὑπὸ τῶν διαδοχικῶν παπῶν. Ἐν γένει διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν καὶ ἀποπεράτωσιν τοῦ Ἁγ. Πέτρου εἰργάσθησαν 43 πάπαι, ἐδαπανήθησαν δὲ περὶ τὰ 12 ἑκατομμ. λιρῶν. Ὁ Ἅγιος Πέτρος εἶνε μήκους 615 ποδῶν καὶ πλάτους 450, καταλαμβάνει δὲ ἐν τῷ συνόλῳ τὴν ἔκτασιν 18 χιλ. τετραγ. ὑαρδῶν. Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ διεκοσμήθη ἀπὸ τοὺς καλητέρους τῆς Ἰταλ. Ἀναγεννήσεως καλλιτέχνας. *[Πάνταινος, 22 Ἰανουαρ. 1927]*

ΚΟΠΤΟΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἐπὶ παρουσίᾳ ἐπισήμων ἀντιπροσώπων τῆς Πολιτείας καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐτελέσθη ἐν Καΐρῳ τῇ 21 παρελθ. Ἰανουαρ. τὸ τεσσαρακονθήμερον μνημόσυνον τοῦ ἀποθανόντος Ἀμπούνα Ματθαίου, Πνευματικοῦ ἀρχηγοῦ Αἰθιοπίας. Τῆς τελετῆς προεξῆρχον οἱ Κοπτοορθόδοξοι ἐπίσκοποι Ἅμπου-Γιοῦνος (Ἀλεξανδρείας) καὶ Λουκᾶς (Κένας) μετὰ πολλοῦ Κοπτικοῦ κλήρου.

ΘΑΝΑΤΟΙ

Νοσήσας αἰφνιδίως ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ἐν τῇ Κλινικῇ Κων/πόλεως τῇ 5 λήξαντος μηνὸς ὁ ἐκ τῶν σεβ. Συνοδικῶν **Μητροπολίτης Χαλκηδόνος Ἰωακείμ.**

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης καὶ ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος μετὰ βαθυτάτου ἄλγους πληροφορηθέντες ἐν ἐπὶ τούτῳ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τὸν ἀπρόοπτον θάνατον τοῦ ἀοιδίμου Ἱεράρχου ἔλαβον σχετικὰς πρὸς τὴν κηδείαν ἀποφάσεις.

Ὁ νεκρὸς μετεκομίσθη δι' ἀτμακάτου εἰς Χαλκηδόνα καὶ ἐναπετέθη ἐν τῷ ἱ.

ναῷ τῆς ἁγ. Τριάδος ὑπὸ Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν σεβ. μητροπ. Δέρκων, Προύσης καὶ Νεοκαισαρείας. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν Κυριακὴν (6) ἐτελέσθη ἐν τῷ αὐτῷ ἱερῷ ναῷ ἀρχιερατικὴ λειτουργία ἱερουργοῦντος τοῦ σεβ. Μ/του Δέρκων.

Τῆς ἐπικηδείου τελετῆς, γενομένης ἐν τῷ αὐτῷ ἱ. ναῷ ἐν πυκνοτάτῃ συρροῇ ἐκκλησιάσματος αὐθημερὸν περὶ ὥραν 15ην μ. μ., προέστη ἡ Α. Θ. Παναγιότης, συμπαραστατουμένη ὑφ' ὁλοκλήρου τῆς Ἁγ. καὶ Ἱ. Συνόδου, μετέχοντος δὲ τοῦ ἱ. κλήρου τῆς Πατρ. Αὐλῆς καὶ τῆς Ἐπαρχίας Χαλκηδόνος. Τὸν ἐπικήδειον λόγον, καταχωρούμενον ἐν τῷ παρόντι τεύχει, ἐξεφώνησεν ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου, πανοσ. ἀρχιμ. κ. Δωρόθεος, ἀπὸ μέρους δὲ τῆς Ἐπαρχίας προσεφώνησε τὸν νεκρὸν ὁ πρόεδρος τῆς Κεντρ. Ἐφορείας Χαλκηδόνος κ. Α. Καλίνογλους. Τὸ σκῆνος συνώδευσαν μέχρι τοῦ τάφου οἱ σεβ. Μ/ται Προύσης, Σάρδεων καὶ Ἀνέων.

Τὰ συλλυπητήρια τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἐπιδειξαμένης ζωηρὸν ἐνδιαφέρον κατὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ μεταστάντος, διεβίβασε πρὸς τὴν γηραιὰν μητέρα αὐτοῦ ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Ὁ ἀείμνηστος μητροπολίτης Χαλκηδόνος Ἰωακεὶμ (κατὰ κόσμον Ἐπαμεινώνδας Γεωργιάδης), ἐγεννήθη ἐν Πριγκήπῳ τῷ 1875 καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ ἐν Χάλκῃ Ἱ. Θεολ. Σχολῇ, ἐξ ἧς καὶ ἀπεφοίτησε τῷ 1898. Προσληφθεὶς δὲ ἀμέσως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἱ. Μητροπόλεως Ξάνθης, ἀρχιερατεύοντος τοῦ ἀειμνήστου μητροπ. Ἰωακεὶμ τοῦ Σγουροῦ, ὡς ἀρχιδιάκονος καὶ εἶτα ὡς πρωτοσύγκελλος, προήχθη τῷ 1903 εἰς βοηθὸν ἐπίσκοπον ὑπὸ τὸν ψιλὸν τίτλον Χριστουπόλεως. Τῷ 1906 προαχθεὶς εἰς μητροπολίτην Αἴνου, διετέλεσε συνοδικὸς εἰς τρεῖς περιόδους, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1914-16, ἀπὸ τοῦ 1919-21, καὶ ἀπὸ τοῦ 1923 ὅτε ἐξελέγη μητροπολίτης Χαλκηδόνος (κατὰ Δεκέμβριον) μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ.

Κατὰ τὰς συνοδικὰς αὐτοῦ περιόδους ὁ ἀείμνηστος διετέλεσε πρόεδρος καὶ διακεκριμμένον μέλος διαφόρων Ἐπιτροπῶν καὶ μέλος τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου. Τῷ 1925 μετέβη, ἡγούμενος Πατριαρχικῆς Ἀντιπροσωπείας, κατ' ἀρχὰς εἰς Βαρσοβίαν πρὸς ἐπίδοσιν τοῦ Τόμου περὶ ἐπευλογίας τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Πολωνίᾳ ὀρθ. Ἐκκλησίας καὶ κατόπιν εἰς Βουκουρέστιον διὰ τὰς ἐπὶ τῇ ἀνακηρύξει τοῦ Ρουμανικοῦ Πατριαρχείου διεξαχθείσας ἑορτάς.

Τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Χαλκηδόνος ΙΩΑΚΕΙΜ εἴη ἡ μνήμη αἰωνία.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ἡ Διεύθυνσις ἐπιθυμοῦσα, ὅπως σταθεροποιήσῃ τὴν ἀξίαν τῆς συνδρομῆς τοῦ Περιοδικοῦ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ὥρισεν αὐτὴν εἰς Λ. Τ. 2,50. Ὅθεν παρακαλοῦνται οἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀξιότιμοι συνδρομηταί, ὅπως, ἐν τῇ ἐξοφλήσει τῆς συνδρομῆς αὐτῶν, ἔχωσιν ὑπ' ὄψει τὴν ὡς ἄνω ὁρισθεῖσαν τιμήν.

مدير مسؤل : ملەتيوس لوقاكيس